

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BABALARIN BİLİNÇLİ FARKINDALIK DÜZEYLERİ İLE
ÇOCUKLARIN DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Komila ALIMOVA

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN**

**ANKARA
2024**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BABALARIN BİLİNÇLİ FARKINDALIK DÜZEYLERİ İLE
ÇOCUKLARIN DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

Komila ALIMOVA

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN

ANKARA
2024

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümle ve yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Komila ALIMOVA

Tarih: 19.12.2024

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında

Komila ALIMOVA tarafından hazırlanan

“Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi”

adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak

OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 19.12.2024

Doç. Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU

Hacettepe Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN

Ankara Üniversitesi

(Danışman)

Doç. Dr. Taşkın TAŞTEPE

Ankara Üniversitesi

Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi

Babaların yargıdan uzak olmaları, çocuklarını farkındalık içerisinde yetiştirmeleri, çocuklarına karşı daha merhametli davranmaları, çocukların fiziksel, duygusal ihtiyaçlarının farkında olmaları literatürde ebeveyn stili olarak değerlendirilen ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı ile açıklanmaktadır. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yoğunlaşan, çocuğu yargılamadan dinleyen ve çocukların duygusal dünyasını anlayan ve bu yönde farkındalığa sahip ebeveynler çocuklarıyla daha güçlü ilişki kurdukları, çocuklarının duygusal zekâ düzeylerine olumlu katkı sağladıkları vurgulanmaktadır. Literatürde ebeveynlerin farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmaların genellikle anneler üzerinde yoğunlaşması ve babalar ile yapılan çalışmaların sınırlı olması; çocukların farkındalık içerisinde yetiştirilmesi, çocukların duygularına kulak verilmesi çocukların duygusal zekâ düzeylerine olumlu katkı sağlayacağı düşüncesinden yola çıkarak bu çalışma babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemek amacıyla düzenlenmiştir. Araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında Nisan-Mayıs ayları Ankara il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkököl ve ortaokulda eğitim gören 8-12 yaş aralığındaki 458 çocuk ve 458 baba ile gerçekleşmiştir. Araştırmada baba ve çocuklara dair sosyo-demografik özellikleri belirlemek adına araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, çocukların duygusal zekâ düzeylerini belirlemek için Mavroveli vd.(2008) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe’ye uyarlama çalışması Beyazıt vd. (2020) tarafından yapılan “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği -Çocuk Formu (TEIQUE-CF)”, babaların bilinçli farkındalık düzeylerini belirlemek adına McCaffrey, vd. (2017) tarafından geliştirilen Türkçe’ye uyarlama çalışmasının Aslan Gördesli vd. (2018) tarafından yapılan “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği (MIPQ)” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ile çocuğun duygusal zekâ düzeyi arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ve babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin çocuğun duygusal zekâ düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Çocukların duygusal zekâ düzeyini etkileyen etmenlerin baba öğrenim düzeyi, aile tipi, ailedeki çocuk sayısı, baba-çocuk ilişkisi, babanın ebeveynlik eğitimi alma durumu, babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma, ebeveyn tutumu, babanın eş ile iletişim düzeyi ayrıca babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin ailenin algıladığı sosyoekonomik düzeyi ile ebeveynlik eğitimine katılım düzeyinden farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular alanda yapılan çalışmalar ışığında tartışılmıştır ve uzmanlara, araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Baba, Duygu, Duygusal zekâ, Ebeveynlikte bilinçli farkındalık

SUMMARY

A Study on Examining Fathers' Mindful Parenting Levels and Children's Emotional Intelligence Levels

The concept of mindful parenting considered a parenting style in the literature, is explained by the fact that fathers are free from judgment, raise their children with awareness, act more compassionately towards their children, and are aware of their physical and emotional needs. It is emphasized that parents should focus on the interests and needs of their children, listen to children without judgment, understand children's emotional world, and have awareness in this direction to establish stronger relationships with their children and contribute positively to their children's emotional intelligence levels. In the literature, studies examining mindful parenting levels are generally focused on mothers, and studies with fathers are limited; based on the idea that raising children with awareness and listening to children's emotions will contribute positively to children's emotional intelligence levels, this study was organized to examine fathers' mindful parenting levels and children emotional intelligence levels. The study was conducted with 458 children between the ages of 8-12 studying in primary and secondary schools affiliated with the Ministry of National Education in the provincial center of Ankara in April-May in the spring semester of the 2023-2024 academic year and 458 fathers. In the study, the "General Information Form" prepared by the researcher to determine the sociodemographic characteristics of fathers and children, the "Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Child Form (TEIQue-CF)" developed by Mavroveli et al. (2008) to determine the emotional intelligence levels of children and adapted to Turkish by Beyazıt et al. (2020), and the "Mindfulness in Parenting Questionnaire (MIPQ)" developed by McCaffrey, Reitman, and Black in 2017 and adapted into Turkish by Aslan Gördesli et al. (2018) to determine the fathers' mindful parenting levels were used. The statistical program was used to analyze the data obtained. As a result of the research, a statistically significant positive weak relationship was found between fathers' mindful parenting levels and children's emotional intelligence levels, and it was determined that fathers' mindful parenting levels significantly predicted the child's emotional intelligence levels. It was concluded that the factors affecting children's emotional intelligence level are the father's level of education, family type, number of children in the family, father-child relationship, father's parenting education, father's sharing the responsibility of raising children with his spouse, parental attitude, father's communication level with his spouse, and fathers' mindful parenting levels differs from the socioeconomic level perceived by the family and the level of participation in parenting education. The findings obtained from the study were discussed in the light of the studies conducted in the field and recommendations were presented to experts and researchers.

Keywords: Emotion, Emotional intelligence, Father, Mindful parenting

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
Özet	iv
Summary	v
İçindekiler	vi
Önsöz	viii
Simgeler ve Kısaltmalar	ix
Çizelgeler	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Geçmişten Günümüze Değişen Babalık Rolü	6
1.2. Babaların Çocukların Gelişimindeki Rolü	8
1.3. Baba- Çocuk İlişkisinde Bilinçli Farkındalık	11
1.4. Bilinçli Farkındalık Kavramı ve Kapsamı	12
1.4.1. Bilinçli Farkındalık Becerileri	15
1.4.2. Bilinçli Farkındalığın Boyutları	17
1.4.3. Bilinçli Farkındalıkla İlişkili Kuramlar	18
1.4.4. Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeylerini Etkileyen Etmenler	20
1.5. Duygusal Zekâ	22
1.5.1. Duygusal Zekâ Kavramı ve Kapsamı	22
1.5.2. Duygusal Zekâ Modelleri	24
1.5.3. Duygusal Zekâ Yetileri	26
1.5.4. Çocuklarda Duygusal Zekânın Gelişmesi	27
1.5.5. Çocuklarda Duygusal Zekâyı Etkileyen Etmenler	28
1.5.6. Çocuklarda Duygusal Zekânın Desteklenmesi	35
1.6. Konuyla ilgili Araştırmalar	37
1.6.1. Duygusal Zekâ ile İlgili Araştırmalar	37
1.6.2. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık ile İlgili Araştırmalar	47
2. GEREÇ VE YÖNTEM	53
2.1. Araştırmanın Amacı	53
2.2. Araştırmanın Modeli	53
2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	53
2.4. Veri Toplama Araçları	55
2.4.1. Genel Bilgi Formu	56
2.4.2. Sürekli Duygusal Zekâ Anketi-Çocuk Formu (TEIQue-CF)	56
2.4.3. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği (MIPQ)	57
2.5. Veri Toplama Yöntemi	57
2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	58
2.7. Araştırmanın Etik Boyutu	58
2.8. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	59
3. BULGULAR	60
4. TARTIŞMA	93
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	110
KAYNAKLAR	113
EKLER	131

Ek-1. Genel Bilgi Formu	131
Ek-2. Ölçek İzinleri	132
Ek-3. Etik Kurul İzni	135
Ek-4. Kurum İzni	136

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı, babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemektir.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim sürecinde her zaman yanımda olan, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, her konuda kendimi geliştirmem için beni yönlendiren saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Sayın Aynur BÜTÜN AYHAN'a minnet borçluyum.

Çalışmamın gelişmesinde değerli katkılarını sunan kıymetli jüri üyelerine Doç. Dr. Taşkın TAŞTEPE ve Doç. Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU'na teşekkürümü borç bilirim.

Lisans döneminin başından beri bilgi birikimini benden esirgemeyen Prof. Dr. Serkan YILMAZ'a teşekkürümü borç bilirim.

Çalışma sürecinde değerli bilgilerini benimle paylaşan ve akademik olarak gelişmemde rehberlik eden Doç. Dr. Utku BEYAZIT'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Bana Türkiye'de okuma fırsatı yaratan ve her konuda destek sunan Yurt Dışı Akraba Birliği Topluluğu ailesine teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan büyük destekçime, arkadaşşıma, meslektaşşıma Arş. Gör. Pınar HATAŞ'a teşekkürlerimi borç bilirim. Türkiye'ye geldiğimden beri hep yanımda olan Habibe ÖLMEZ, Zilan HAS, Rümeyşa ERYİĞİT, Kamola KHUSNİDDİNOVA arkadaşşılarıma teşekkür ederim.

Bana mesleğşı sevdiren sürecin baş kahramanlarına, Canım Çocuklara teşekkür ederim.

Hayatımın her bir anında benim yanımda olan ve benim bugünlere gelmem için emeklerini esirgemeyen canım annem Gülşen ŞAHBAZOVA, ablam Sona FAZLİYEVA'ya ve yüzümde her zaman gülcük bırakan biricik yeğenlerim Selvi FAZLİYEVA ile Yıldız FAZLİYEVA'ya teşekkürü borç bilirim. Her zaman okumam için çaba sarfetmiş, beni bir uzman olarak görmeyi hep arzu etmiş ve hayalini gerçekleştirmeye çalıştığım rahmetli babam Alizada KELESHOV'a bana verdiğşı her bir emeğşine teşekkürümü borç bilirim. Bu çalışmamı akademik olarak gelişmemi hayal eden; her zaman kalbimde, fikrimde olan ve anısını yaşatmaya çalıştığım canım babam Alizada KELESHOV'a ithaf ediyorum.

SİMGELER VE KISALTMALAR

TEIQue-CF	Sürekli Duygusal Zekâ Anketi-Çocuk Formu
MIPQ	Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği
F	Frekans
N	Örneklem Sayısı
P	Önemlilik Derecesi
Ss	Standart Sapma
$\bar{X}$	Ortalama
%	Yüzdelik Değer

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan çocuklar ve ebeveynlerine ait sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans değerleri ve yüzde dağılımları	54
Çizelge 2.2. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ve Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği'ne ilişkin Kolmogorov-Smirnov ve Basıklık -Çarpıklık Testi sonuçları	59
Çizelge 3.1. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği ile Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği puan ortalamaları ve standart sapmalar	60
Çizelge 3.2. Çocuğun cinsiyetine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	61
Çizelge 3.3. Çocuğun yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	62
Çizelge 3.4. Çocuğun doğum sırasına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	63
Çizelge 3.5. Aile tipine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	64
Çizelge 3.6. Ailedeki çocuk sayısına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	65
Çizelge 3.7. Çocuğun algıladığı sosyoekonomik düzeye göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal- Wallis H Testi sonuçları	67
Çizelge 3.8. Çocuğun algıladığı ebeveyn tutumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	68
Çizelge 3.9. Anne öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	69
Çizelge 3.10. Anne yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	70
Çizelge 3.11. Baba-çocuk ilişkisine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	72
Çizelge 3.12. Babanın eş ile iletişim göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	73
Çizelge 3.13. Ebeveynlerin çocuğun sorumluluğu paylaşma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	74

Çizelge 3.14. Babanın ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	76
Çizelge 3.15. Babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	77
Çizelge 3.16. Baba öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	79
Çizelge 3.17. Babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	80
Çizelge 3.18. Babanın yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	81
Çizelge 3.19. Baba olma yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	81
Çizelge 3.20. Baba öğrenim durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	82
Çizelge 3.21. Ailedeki çocuk sayısına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	82
Çizelge 3.22. Çocuğun cinsiyetine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	83
Çizelge 3.23. Çocuğun yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	83
Çizelge 3.24. Ailenin sosyoekonomik düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	84
Çizelge 3.25. Babanın çocuğu ile aktif zaman geçirme durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	85
Çizelge 3.26. Babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	85
Çizelge 3.27. Baba-çocuk ilişkisine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	86
Çizelge 3.28. Babanın eş ile iletişim düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	87
Çizelge 3.29. Babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları	87

Çizelge 3.30. Babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları	88
Çizelge 3.31. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği puanlarının Spearman sıra farkları korelasyon katsayısı sonuçları	89
Çizelge 3.32. Babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarda sürekli duygusal zekâyı yordayıp yordamadığına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları	91

1. GİRİŞ

Ailenin güvenliğini ve geçimini sağlayan, otorite sahibi reis olarak nitelendirilen baba figürü günümüzde farklı kültürlerde farklı rollere sahip doğum öncesi dönemden itibaren çocuğun gelişiminde büyük önem arz eden ve tüm aile üyelerine duygusal anlamda destek sağlayan aile üyesidir. Toplum babalık rolünün şekillenmesinde önemli etkiye sahip olduğu belirtilirken bu rollerin babaların çocuklarına ahlaklı olmayı öğretmekten başlayıp, ailenin geçimini sağlayan figüre akabinde çocuğun tüm gelişim alanlarına etki eden role; sert, çocuğuyla mesafeli ilişkiye sahip kişiden çocuklarına karşı daha sıcak ve ilgili kişiye geçişten söz etmek mümkündür. Baba kavramı Türk kültüründe mücadele eden ve duygularını annelere göre daha az yansıtan evin geçimini sağlayan reis olarak tanımlansa da zamanın değişime uğramasıyla beraber “eski baba” figüründen “yeni baba” figürüne geçişin gerçekleştiği bunun yanı sıra “yeni babaların” çocuklarına karşı daha sevecen ve ilgili davrandıkları, duyguları daha rahat ifade ettikleri belirtilmektedir (Kocatepe ve Bilgi, 2018). Babaların çocukların gelişim sürecine nasıl etkiye sahip olduklarıyla ilgili araştırmaların 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlaması; yapılan çalışmalarda babaların çocuklarıyla beraber bakımdan ziyade fiziksel aktivitelere ve oyunlara daha çok katılım gösterdikleri (Eraslan, 2023), babaların çocuklarının eğitimleriyle daha çok ilgilendikleri (Fu ve Gao, 2017) bunun sonucunda babaların özellikle çocukların bilişsel ve sosyal duygusal gelişim alanlarına destek verdikleri vurgulanmaktadır (Dette-Hagenmeyer vd., 2014). Annenin hamile kaldığı andan itibaren başlayan babalık çocuğun doğumuyla yoğunlaşır ve özellikle erken çocukluk dönemi gibi tüm gelişim alanlarında hızlı bir değişim ve gelişimin yaşandığı dönemde babaların çocuğun gelişiminde daha aktif katılım sağlamaları, gelişimi takip etmeleri ve çocuklarına karşı daha bilinçli olmaları; toplumun babalara verdiği rollerin değişmesinde, baba-çocuk ilişkisinin güçlenmesinde, çocukların gelişimsel olarak desteklenmesinde büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir (Eraslan, 2023; Telli ve Özkan, 2016). Choi vd. (2021) yaptıkları çalışmada babaların özellikle okul öncesi ile okul dönemi çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri aktivitelerin çeşitliliğinden kaynaklı olarak çocuklarının gelişim sürecine daha aktif rol aldıklarını ifade ederken ergenlik döneminde arkadaşların ergenler için daha önemli hale gelmesiyle birlikte bu rolün azaldığı belirtilmektedir. Özellikle babalık uygulamaları ve babaların çocuklarının gelişim sürecine aktif katılım göstermeleri çocuklarda güçlü kişiler arası ilişki, madde kullanımında azalma, yüksek benlik saygısı, uyum ve duygusal problemlerde azalma görüldüğü belirtilmektedir (Choi vd., 2021; Liu vd., 2021). Son yıllarda babaların otoriter, evin geçimi sağlayan birey

rolünden sıyrılıp eşine ve çocuklarına duygusal destek sağlaması, gelişim sürecine aktif katılım göstermesi baba-çocuk etkileşimini güçlendirmeye ve bu konuda çalışmaların artmasına vesile olmuştur (Erdem, 2020). Çocukların gelişiminde babanın etkili roller oynayabilmesi için öncelikle kendi rollerinin farkına varması ve bu doğrultuda tutarlı bir ebeveynlik geliştirmesi, sadece geçim sağlayan birey olmaktan ziyade aile bireyleri ile sıcak ilişki kurması, problemlere çözüm odaklı yaklaşması, duygusal anlamda çocukla paylaşımlarda bulunması ve bu konuda çocuğa fırsatlar yaratması, çocuğuna duyguların nasıl regüle etmesi gerektiğine ilişkin model olması büyük önem arz etmektedir (Anggraini vd., 2022). Babaların çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler oluşturmalarında literatürde yer alan bilinçli farkındalık adlı kavram ile mümkün olabilmektedir. Bilinçli farkındalık, Doğu kültüründe ortaya çıkmış ve 1980'li yıllarında bir psikoterapi yöntemi olarak kullanılmaya başlamış olup günümüzde sık araştırılan kavramlar arasında yer almaktadır. Alan yazıda bilinçli farkındalık kavramı dikkat, farkındalık ve hatırlama kavramları ile açıklanmaktadır (Esen vd., 2023). Bilinçli farkındalık kavramı genel olarak kişinin bir olayın farklı yönlerine odaklanmasını; bireyin iç ve dış çevrede olup bitene duyarlı davranmasını, dikkatini vermesini ve objektif bir şekilde değerlendirmesini, kabullenmesini ifade etmektedir. Kısacası bilinçli farkındalık insanın duygu, düşünceleri anlamaya yönelik dikkati yoğunlaştırma olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde bilinçli farkındalığın bir parçası olan ve literatürde bir ebeveyn stili olarak değerlendirilen ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı üzerine çalışmaların hızla arttığı görülmektedir (Sezgin, 2022). Ebeveynlikte bilinçli farkındalık; ebeveynlerin yargıdan uzaklaşmalarını, çocukları farkındalık içerisinde yetiştirmelerini, çocuklarıyla daha yakın ilişki kurmalarını, çocuklarına karşı daha duyarlı ve merhametli davranmalarını sağlayan ebeveynlik yapısıdır ve çocuklarda saldırganlık gibi davranış problemlerini azalttığı, uyum becerilerinin arttırdığı, daha kaliteli ebeveynlik anlayışının oluştuğu, çocukların fiziksel, duygusal ihtiyaçlarının farkında olmalarını sağlayarak ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirdiği söylenmektedir (Cowling ve Gordon, 2021; Polat ve Özbek Ayaz, 2021; Sezgin, 2022). Ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olması aile içinde duyguları rahat bir şekilde ifade edilmesine fırsat verdiğinden ötürü ergenlik döneminde ortaya çıkabilecek riskli davranışları azaltabileceği ifade edilmektedir (Turpyn ve Chaplin, 2015). Son yıllarda yapılan çalışmalarda ebeveynlikte bilinçli farkındalığın ebeveyn-çocuk ilişkisinde olumlu yansımaların olduğu, ailenin işlevlerini olumsuz etkileyebilecek depresyon, stres gibi faktörlerin azaldığı belirtilmektedir (Gouveia vd., 2016; Siu vd., 2016; Su vd., 2022). Günaydın (2021) çalışmasında bilinçli farkındalığın insana sağladığı faydaları psikolojik (stres, kaygı, depresyon vs.) ve fiziksel (beyin ve sinir sistemi hastalıkları) başlıkları ile ele

alınmaktadır. Bilinçli farkındalığı aile ve çocuk boyutları ile inceleyen Acet vd. (2024) Türkiye ve İngiltere kültürlerindeki ev içi kaotik durumlar ile çocukların sorunlu davranışları ilişkisinde ebeveynlikte bilinçli farkındalığın aracı rolünü incelemişlerdir ve bu çalışmaya göre ebeveynlerin bilinçli düzeyinin yükselmesi ile birlikte ev ortamının çocuk için daha güvenli alana dönüşmesi çocukların kaotik aile ortamından uzak büyülemeleri sağladığı söylenmektedir. Ebeveynin kendi duygusal dünyasında stres yaşaması yani beyne zarar veren bir reaksiyonun oluşması doğrudan çocuğun duygu durumuna yansımaktadır (Goleman, 2023, s:253-257). Ebeveynlerin stres düzeylerinin artması olumsuz duyguların aile içerisinde yansıtılmasını arttırdığından çocuk-ebeveyn ilişkisini ve bağlanmayı doğrudan olumsuz etkileyebilmektedir ki bu durum ebeveynlerin çocuklara karşı farkındalık düzeylerini azaltabilmektedir. Özellikle COVID-19 salgınının aile ve çocuklar üzerinde bıraktığı en önemli etki arasında toksik stresin yer aldığı vurgulanmaktadır. Kempf vd. (2024) yaptıkları nitel çalışmada çocuklara yönelik farkındalık programlarının çocukların olumlu veya olumsuz duygularının farkına varılmasında, duyguların kontrol altına alınmasında yani çocukların sosyal- duygusal olarak desteklenmesinde büyük önem arz ettiği ve bu nedenle okullarda farkındalık uygulamalarına yer verilmesinin çocuk ve aileler için faydalı olabileceği ifade edilmektedir. Farkındalık temelli programlarının çocuk örnekleminde önemli olduğu gibi yetişkin grubunda özellikle ebeveynlere yönelik gerçekleşmesinin de büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir. Stresli ebeveynlerin duygularını düzenlemeleri, çocukla daha kaliteli ilişki temelini oluşturmaları, olumsuz duygusal aile ortamının çocukta yaratacağı olumsuz etkilerini minimize etmeleri açısından ebeveynlere yönelik dokuz haftalık farkındalık programı düzenlenmiştir (Ying ve Siu, 2016). Program sonucunda ebeveynlerin duyguları regüle etmede daha iyi oldukları ve çocukla ilişkilerinin güçlendiği belirlenmiştir. Bir başka çalışmada ise bilinçli ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarında olumlu değişimlerin gerçekleştiği, çocuklarına karşı öfkelerini kontrol edebildikleri, duygusal yanıtların bilinçli hale gelmesi neticesinde ebeveyn-ergen ilişkisinde güçlenmenin gerçekleştiği vurgulanmaktadır (Lippold vd., 2015). Ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olması çocukların duygularını tanıma, anlama, ifade etme konularında destekleyici rol oynadığından ebeveynlerin duygusal becerilerinin yüksek olması (Polat ve Yaman, 2023) ebeveynlerin tepkisel davranmalarını, olumsuz ifadeler kullanmalarını önlemektedir ki bunun neticesinde sağlıklı duygusal ilişkilerin kurulduğu belirtilmektedir (Dimarzio vd., 2022; Lippold vd., 2015). Ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeyinin yüksek olması ebeveynlerin hem kendi hem de çocukların duygularına odaklanmalarına katkı sağlayarak ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkisinde daha bilinçli tepkilerin verilmesine vesile olmaktadır

ki bu durum ebeveyn-çocuk arasındaki bağın güçlü olmasına ve çocukların daha sağlıklı sosyal-duygusal gelişim süreci geçirmesine katkı sağladığı söylenmektedir (Aydın, 2023; Kumalasari ve Fourianalistyawati, 2020). Duygular, fizyolojik değişimlere yol açan iç ve dış faktörlerin etkisi ile ortaya çıkan anlık reaksiyonlar veya insanın dünyaya karşı tutumunu gösteren sinyaller olarak tanımlanmaktadır (Rodkova ve Kobozeva, 2020). Bir başka tanıma göre duygu olumsuzluklar ile başa çıkmak için insanı harekete geçiren sağlamlık yeteneğidir (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017). Ancak duyguların yoğunluğu, zamanlaması veya türü nedeniyle duyguların kontrol altına alınmaması insanı olumsuz tepkilere, yanlış kararlara itebilmektedir (Peña-Sarrionandia vd., 2015). Duyguların birçok işlevinin insan için hayati önem taşıdığı dikkate alındığında duyguların etkili ve akıllıca kullanılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Duygusal olarak sağlıklı birey; duygularını rahat bir şekilde ifade eder, duygularını kontrol altına alır, ani tepkiler yerine daha yapıcı yanıtlar verir, zor durumlar karşısında mantıklı ve pratik kararlar alır ve tüm bu duygusal olarak çevreye ve bireyin kendisine verdiği yanıtlar sağ beynin kontrolü altına gerçekleşmektedir (Healy, 2020). Günümüz dünyasında hızlı değişimlerin yaşanması yani teknolojinin eğitim alanına entegre edilmesi, yapay zekâ ve otonom robotların ortaya çıkması, 21.yüzyıl becerilerinin gitgide daha önemli hale gelmesi, öğrenme ortamlarının modernleşmesi, “duygusal standartların” değişime uğraması insanların sahip olması gereken nitelikleri akademik başarı ile sınırlı kalmadan üretkenlik, muhakeme etme becerisi, problem çözme becerisi, eleştirel düşünme, yeniliklere açıklık, duygusal zekâ gibi insana özgü özelliklerin ön plana çıkmasına neden olmuştur (Drigas vd., 2023; Koçak Kurt, 2021). İnsan var olduğu andan itibaren kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve bugünün dünyasını inşa etmek için zekâsını kullanmıştır. Zekâ; bir kişinin düşünmesi, mantık yürütmesi, olayları sentezlemesi gibi yeteneklerini içeren bir kavram olarak akademik zekâ (İQ) ve duygusal zekâ (EQ) olmak üzere iki boyutta incelenmektedir (Yeşilyaprak, 2001). Gardner’ın 1980’li yıllarında literatüre çoklu zekâ kavramını kazandırmasıyla birlikte kişiler arası zekânın önemi ortaya atılmıştır. Kişiler arası zekâ düzeyi yüksek olan insanların iş birliğine açık, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya ve bu yönde uygun yanıtlar göstermeye çabalayan, olumlu ve olumsuz duyguları ayırt edebilen kişiler olarak tanımlanmaktadırlar. Genel olarak duygusal zekâ çevreden alınan tüm duygusal bilgilerin alınmasını, işlenmesini ve sosyal hayatta duyguların uygun bir biçimde yansıtılmasını ifade etmektedir (Golub vd., 2020). Larina (2016) çalışmasında duygusal zekâyı bireyin kendi duygularını anlamak dışında başkalarının da duygularını anlamayı sağlayarak yani empati kurarak (Shabani, 2018) insanın farklı alanlarda hayatını kolaylaştırdığını, kişiliğin gelişiminde önemli hareket noktası (Zorina, 2021) olduğunu

vurgularken Yeşilyaprak (2001) ise duygusal zekâyı, zekânın duygular aracılığı ile kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Duygusal zekâ insanın kendini motive etmeyi öğrenmesini (Bukhalenkova vd., 2022), yaratıcılığın teşvik edilmesini, psikolojik olarak daha sağlıklı olmasını ve insanın dürtüsel davranmasını engellemesi açısından önemli bir kavram olduğu söylenmektedir (Raqueb Ansari vd., 2023). Duygusal zekâ kavramının birçok kaynaktan farklı tanımlamaları bulunsa da en geniş anlamıyla duygusal zekâ; insanın kendi duygularını tanıması, anlaması, analiz etmesi ve analiz sonucunda duygularını uygun biçimde ifade edebilmesi yani kendi ve başkalarının duygularını kontrol edebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Monina, 2009). Goleman (2023, s: 62) duygusal zekânın “dürtü kontrolü sağlama” ve “sıkıntı durumlar karşısında insanın mücadeleci davranması ve hayat akışını bozacak düşüncelerin uzaklaştırılması” gibi rollerinden bahsetmektedir. Duygusal zekâ; duyguları kontrol edebilmeyi sağlamak dışında insan davranışlarını düzenlemeyi sağlayan kılavuz rolünü üstlendiği, insanlar arası iletişimde başkalarının duygularını tanımayı, duygular aracılığı ile problemleri çözmeyi, zekâyı kullanarak duygusal olarak uygun yanıtlar vermeyi sağladığı vurgulanmaktadır (Cotruş vd., 2012; Larina, 2016; Yurdakavuştu, 2012). Ayrıca duygusal zekâ düzeyi yüksek bireylerin yüz ifadesini tanıma, kişiler arası ilişkide nezaket ve liderlik özelliklerinde duygusal zekâ düzeyi düşük bireylere göre daha iyi oldukları belirtilmektedir (Mavroveli vd., 2009).

Duygusal gelişim sürecinde çocuğun aileyi rol model alması, ailenin kendi duygusal iklimi ve ebeveynlerin duyguları anlama, yansıtma, regüle etmesinde ki başarısı büyük önem arz ettiği vurgulanmaktadır (Blandon, 2015; Duca vd., 2023). Gottman ve Declaire (2023, s: 16)’a göre aile duygusal gelişim sürecinde çocuğun ilk okuludur ebeveyn ise çocuğu yönlendiren rehberdir. Ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri, duygusal paylaşımları ve duyguları anlama düzeyleri erken yıllardan itibaren çocuğu etkilediği söylenmektedir (Özyürek ve Erdoğan Mermer, 2021). Çocukların duygularını uygun bir şekilde kullanmaları için ebeveynlerin çocuklarının duygularına odaklanmaları ve farkında olmaları gerektiği belirtilmektedir (Deniz vd., 2017). Duygusal anlamda sağlıklı çocukların yetişmesinde anneler kadar babaların rolü yadsınamaz. Baba-çocuk etkileşimi ve iletişimi bunun paralelinde çocuğun duygusal zekâ düzeyi; babanın tutumundan, çocuğa dair konulara dikkatini vermesinden, olaylara verdikleri duygusal tepkilerden, duygusal ihtiyaçların zamanında karşılanmasından, baba-çocuk arasında sağlanan güvenli ilişki neticesinde çocuğun yargılamadan dinlenmesinden etkilenebilmektedir (Ikiz ve Gormez, 2010; Sezgin, 2022). Babaların çocukların duygusal zekâ düzeyinde nasıl bir rol oynadığını inceleyen Gideon (2017) çocukların duygusal zekâ

düzeının gelişim sürecinde babaların çocuklarına “duygusal model” sunduklarını ifade ederek çocukların duygusal zekâ gelişiminde en az anneler kadar babaların da önemli rol oynadıklarının altı çizilmiştir. Kore’de babalar ve onların okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmada babaların ebeveynlik tutumlarının ve benlik saygısının çocukların duygusal zekâ düzeyine doğrudan yansıdığı, buna göre çocuklarına şefkatli yaklaşan babaların çocuklarında duygusal zekâ düzeyinin yüksek olduğu tam tersi reddedici tutuma sahip babaların çocuklarında duygusal zekâ düzeyinin düşük olduğu, kendine güvenen babaların çocuklarının duygusal zekâ düzeylerinin yine olumlu yönde etkilendiği saptanmıştır (An vd., 2013). Babaların çocuklarının olumlu veya olumsuz duygularına kulak vermeleri, “güçlü” duygularını ön plana çıkarmaları, olumsuz duyguları nasıl regüle edilmesi gerektiğini öğretmeleri, çocukların gözünden olayları değerlendirmeleri ve onlarla empati kurmaları çocukların kişiler arası ilişkisinin güçlenmesinde, akademik başarının artmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır (Gottman ve Decaire, 2023, s: 182-185).

Bu açıdan ele alındığında babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olması çocukların tüm ihtiyaçlarını özellikle duygusal ihtiyaçlarını zamanında karşılamak, duyguları uygun biçimde yansıtmak, duygu ve davranışları daha kontrollü bir şekilde yansıtmak konularında çocuklara örnek teşkil ettiği bunun sonucunda babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin çocukların duygusal zekâ düzeylerini farklılaştırabileceği düşüncesinden yola çıkarak bu çalışma babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemeyi hedeflemektedir. Babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyini çocuğun duygusal zekâ düzeyine göre inceleyen çalışmaların sınırlı olması bu çalışmanın alana katkı sağlama açısından değerli olduğunu göstermektedir.

1.1. Geçmişten Günümüze Değişen Babalık Rolü

Baba kavramı ile ilgili ilk çalışmalar 1980’li yıllarından sonra ortaya çıkmış ve bir insanın hayatını önemli derecede etkileyen anneye çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde destek veren aile üyesi, aktörü olduğu belirtilmektedir (Şenol ve Erdem, 2018). 19. yüzyılın başlamasıyla beraber babalık rolünde ciddi değişimlerin yaşandığı; evde oturan, kendi işçiliğini çocuğuna öğreten, çocukların ahlak eğitimleriyle birebir ilgilenen babadan kapitalizmin gelişmesiyle beraber iş hayatında daha aktif olduğu, evde oturmanın erkeğe özgü olmadığı bakış açısının geliştiği belirtilmektedir (Zeybekoğlu, 2013). Çocuğun ve annenin hayatında kolaylaştırıcı role sahip olan baba karakteri hakkında çalışmaların

artması psikoanalitik yaklaşıma dayandığı ifade edilmektedir (Rodica, 2019). Seward vd. (2013) yaptıkları babalar ile ilgili kültürlerarası çalışmada baba, babalık kavramının farklı ele alındığı belirtilmiştir ve buna göre; baba kavramı Türkiye, Malaysiya gibi ülkelerde nispeten yeni çalışılmaya başlayan bir kavram olup Japonya’da ise bu kavramının incelemelerin daha derin yapıldığı hatta “sert baba” ideolojisi konusunda diğer ülkelere göre daha erken uzaklaştığı, hükümetin yıllar içinde uyguladığı reformların aile yapılarına yansıdığı ve özellikle babaların lehine alınan kararların bugünün “şefkatli” ve çocuklarının gelişimlerine daha aktif katılım gösteren babaların oluşmasında katkı sağladığı söylenmektedir.

Günümüz dünyası ele alındığında yaşam kalitesinin ve çocuğa bakış açısının değişmesi ebeveynlik anlayışında bazı değişimlere uğramıştır. Çocuk gelişimi ve bakımı konularının sadece anne üzerinde yoğunlaşmaması babanın da bu süreçte aktif bir şekilde rol alması yani eşit katılımın sağlanması çocukların daha sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri açısından önemli hale gelmiştir. Türk kültüründe genellikle çocuğun bakımı ve gelişimi konularında sorumluluk genelde annede iken (Polat ve Yaman, 2023) evin geçimini sağlama görevi ise babada olduğu belirtilmekle beraber günümüzde “modern babalık” kavramıyla bu dengelerin değişmeye başladığı söylenmektedir (Belli vd., 2021). Babaların çocuk bakımı, eğitimi ve gelişimine katkı sağlayan bir figür olmasının altında kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları bunun sonucunda eşlerin rollerinde değişimlerin meydana gelmesi, aile yapılarının değişmesi sonucu aile içi sorumluluklarının erkekler ile paylaşılması, boşanma durumlarının artması ile beraber babaların tek başına çocukla ilgili sorumlulukları yerine getirmeleri babaların aile içindeki rollerin değişime uğramasına neden olmuştur. Ördek İnceoğlu ve Aktaş Arnas (2020) üç farklı kuşağın babalık algısını ve baba-çocuk ilişkisini incelemek amacıyla yaptıkları nitel bir çalışmaya göre günümüzde çocuğun daha özgür yetiştirilmesi, çocukların davranışlarına verilen tepkilerinde değişimlerin meydana gelmesi, baba-çocuk ilişkisinde iletişimin merkezde yer alması, mesafeli baba-çocuk ilişkisinin yerini yakın paylaşımlı ilişkisinin alması, babaların çocuklarına karşı aşırı hoşgörülü davranmalarından ötürü çocukların büyüklerine karşı gösterdikleri davranışlardaki değişimlerin yaşanması babalık kavramının değişime uğradığı kanıtlanmaktadır.

Ekaterinburg’da yapılan bir çalışmada babaların okul öncesi dönem çocuklarının hayatındaki rolü incelenmiş olup çocukların aile çizimleri değerlendirilmiştir. Bu çizimlere göre çocukların %37,5 anneyi resimlerine dahil ederken sadece %8,5 çocukların babalarını

çizimleri babaların ailenin geçimini sağlayan ve çocuklarıyla annelere göre daha az zaman figür olarak algıladıklarını; çizime başlarken çocukların önce rastgele çizim yaptıkları ve babasına benzemeyen insan figürünü anneye çevirdikleri okul öncesi dönem çocukları için baba figürünün önemli olduğunu kanıtladığı; kız çocukları için babaların karşı cinsle iletişim ve gelecek ilişkinin şekillenmesinde etkili rol oynarken erkek çocukları ise babalarını rol model oldukları saptanmıştır (Lebedeva, 2005).

1.2. Babaların Çocuk Gelişimindeki Rolü

Baba figürünün çocuğun gelişimine katılım göstermesinin artması ile birlikte çocuğun gelişim sürecinde en az anneler kadar büyük öneme sahip oldukları yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Cabrera vd., 2007; Moon-Seo vd., 2024; Rollé vd., 2019). Amerika’da babaların çocukların gelişim sürecinde ki rolünü inceleyen çalışmaya göre babaların doğrudan (genetik ve epigenetik faktörler) ve dolaylı (eş ilişkisi, doğum öncesi babaların eşlerine sağladığı psikoloji ve sağlık boyutlarındaki destek) olarak çocukların gelişimlerine katkı sağladıkları ifade edilmektedir (Cardenas vd., 2022). Rollé vd. (2019) yaptıkları çalışmada ise Broffenbrenner’in Biyoekolojik Kuramına atıfta bulunarak babaların çocuklarını doğrudan etkileyen bir sistem içerisinde yer aldığını ancak sosyoekonomik düzeyin çocuk üzerinde dolaylı etki yaratsa da yeterli maddi kaynaklara sahip babaların çocukların bilişsel gelişimlerine olumlu katkı sağlayabilecekleri belirtilmektedir. Baba-çocuk arasında güçlü ilişkinin var olması çocukların gelişim ve eğitime katılımı arttırdığı buna yönelik çocukların probleme çözüm odaklı bakabilmeyi, duygularını uygun biçimde yansıtabilmeyi, başkalarının duygularını anlayabilmeyi, sosyal ortamlarda daha uyumlu ve işbirlikçi olabilmeyi desteklediğinden ötürü çocukların sosyal ve duygusal gelişim sürecinde babaların önemli aktörler oldukları vurgulanmaktadır (Nuraqmarina ve Wisudawati, 2023; Purwani ve Hasanah, 2023). Babaların yapı gereği annelere göre çocuklarına karşı daha az koruyucu yaklaşımları çocukların öz disiplininin yüksek, kendi ayaklarında duran olabilecekleri; ayrıca baba-çocuk ilişkisinde duygusal olarak yakın ve destekleyici ilişkinin hâkim olması duygusal anlamda daha dengeli çocukların yetiştiği ifade edilmektedir (Mikhailova, 2012). Babaların duygusal durumları ile çocukların psikolojisinin birbiri ile bağlantılı olduğu; dürtüsel babaların erkek çocuklarının nevroz, enürez, tik, kekemelik görülmektedir; babalığın temellerinin zayıf atılması çocukların anneye karşı bağımlılık gelişmektedir, saldırganlık davranışlarında artış meydana gelmektedir (Kulagina ve Fedoseeva, 2014). Herzog tarafından kullanılan

“baba açlığı” kavramının erkek çocuklarda uyku problemine, fobiye, kız çocuklarında ise depresif belirtilere yol açabileceği belirtilmektedir (Selyaev ve Stavissky, 2022).

Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde babaların çocuk gelişimi sürecinde özellikle sosyal gelişim alanına etki ettiği belirtilmektedir (Cui vd., 2023; Dumont ve Paquette, 2012). Özellikle baba çocuk ilişkisindeki oyun, sanat baba ve çocuk etkileşimini daha kaliteli ve samimi hale getirirken çocuğun sosyal-duygusal, bilişsel, fiziksel, dil gelişiminde eşsiz bir role sahip olmaktadır; babaların oyuna aktif katılım sergilemeleri çocukların daha özgüvenli olmalarında, sosyal hayatta daha kolay uyum sağlamalarında ve duygularını uygun bir şekilde düzenlemelerinde büyük önem arz ettiği söylenmektedir (Yoo, 2024). İlgili bir şekilde çocukların gelişimlerine katılım sağlayan babaların çocuklarının daha empatik oldukları belirtilmektedir (Lamb, 1981). Babaların çocuklarına karşı destekleyici ve işbirlikçi iletişim biçimine sahip olmaları hem çocukların problem çözme gibi bilişsel becerilerinin yüksek olmasına hem de çocukların dürtüsel olarak değil daha kontrollü tepki göstermelerine katkı sağladığı söylenmektedir (Anggraini vd., 2022). Özellikle babaların çocuk gelişimine katılım göstermeleri çocuğa gelişimsel anlamda katkı sağlarken eşinden destek alan annelerin ebeveynlik kalitesinde iyileşmenin meydana geldiği ifade edilmektedir (Uludağlı, 2017). Babaların çocuklar ile etkili zaman geçirmeleri ve duyguları yönetme konusunda rehberlikleri annelere nazaran çocuklarda daha etkili olduğu, babaların çocukları ile birlikte fiziksel anlamda zorlayıcı oyunlar oynamaları çocukların sosyal-duygusal anlamda daha güçlü ve kendilerini daha güvende hissetmelerinde, öz düzenleme becerilerinin desteklenmesinde ve davranışsal sorunların azalmasında büyük katkı sağlayacağı ifade edilerek erken yıllarda babaların çocuklarının hayatlarında önemli “görünmez kahraman” oldukları McWayne vd. (2013) tarafından yapılan metaanaliz çalışmalarında vurgulanmaktadır. Ayrıca babaların çocuklarına sundukları “duygusal dersler” çocukların daha uzun dönemde sosyal ilişkilerinin temellerini oluşturduğu belirtilmektedir. Çocukların sosyal-duygusal olarak desteklenmesinde baba-çocuk ilişkisi kadar eşlerin birbirleri ile ilişkisi ve problem çözme becerileri etkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle eşine karşı sinirli, agresif olan babaların çocuklarının içe kapanıklık, yaşanan ebeveyn problemlerinden suçluluk duyma, kaygılı olma, akran ve öğretmen ilişkilerinde zedelenmelerin meydana gelebileceği söylenmektedir (Leidy vd., 2013). Babaların çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri içerisinde Mirza ve Redzuan (2011) duygusal gelişim ele alınmıştır ve babaların duygusal zekâ düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu

çalışmada babaların duygusal zekâ düzeylerinin çocukların duygusal zekâ düzeylerine yansıdığı saptanmıştır.

Baba çalışmalarında; erken dil becerilerinin kazanılmasında babaların eşsiz rollere sahip olduklarından, bebeklik döneminden itibaren çocukla etkileşime giren ve daha fazla sözcük kullanan babaların çocuklarının ifade edici dil gelişiminde ilerde olduklarından söz edilmektedir (Lankinen vd., 2020; Pancsofar ve Vernon-Feagans, 2010). Ayrıca çocuğun gelişim sürecinde babanın stres düzeyinin dil ve bilişsel gelişimindeki rolünü inceleyen çalışmaya göre babaların stres düzeyinin erkek çocuklarının dil gelişimini olumsuz etkilediği, yaşamın ilk iki yıllarında babaların stres düzeyinin yüksek olması çocukların bilişsel gelişimine üç yaşından sonraki süreçte olumsuz yansıdığı saptanmıştır (Harewood vd., 2017). Baba desteğinin bilişsel gelişimdeki rolünü inceleyen çalışmalarda özellikle yürütücü işlevin gelişiminde baba figürünün önemine değinilmektedir (Kolak ve Dean, 2022; Meuwissen ve Englund, 2016). Starostina (2008) ise yaptığı çalışmada babaların zekâ düzeylerinin çocukların bilişsel gelişime katkı sağladığını, erken yıllardan itibaren baba-çocuk arasında güçlü ilişkinin kurulmasının ergenlik döneminin sancılı geçmesini engellediğini vurgulamaktadır.

Alanda babaların çocukların motor gelişimi üzerindeki etkisini gösteren çalışmalara göre çocuğun yürümeye başlaması ve hareketlerinin ustalaşması ile birlikte babaların çocuklarıyla daha çok hareket içeren oyunlar oynadıkları ifade edilmektedir (Harewood vd., 2017). Beş yaş altı çocukların motor gelişimi üzerinde babaların katılımının çocuklar üzerindeki etkisini belirlemek adına yapılan çalışmaya göre babaların çocuk gelişim sürecine aktif katılım göstermeleri çocukların normal gelişim göstermesine destek olduğu; babaların çocuklarının gelişim süreçlerine katılımları arttıkça çocukların motor gelişimi alanında ilerlemelerin olduğu saptanmıştır (Rahmawati ve Meilani, 2017).

Kişilik gelişimi hem genetik hem de çevresel faktörlerin etkisiyle sürekli değişime uğrayan bir gelişim alanı olarak önemli derecede anne ve babadan etkilenmektedir (Özdemir vd., 2020). Ebeveynin kişilik özelliğinin çocuğun gelişimi üzerindeki yansımalarını inceleyen Tang vd. (2016) kişiliğin özeleştirici ve bağımlılık boyutlarının stres düzeyini yükselttiği ve bu ilişkinin doğrudan çocuğun gelişimine olumsuz yansıdığı tespit edilmiştir. Bir çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde anneler kadar babaların da etkili olduğu vurgulanmaktadır (Massey-Abernathy, 2022). Massey-Abernathy (2022) lisans öğrencileri ile yaptıkları nicel bir çalışmada babaların çocuklarına daha sevecen ve sıcak yaklaşımları

çocuklarının kişilik özelliklerine olumlu yansıdığı ifade edilmektedir. Babaların çocuğun hayatındaki fiziksel varlığından çok çocuğuyla olan etkileşiminin gelişimsel süreçte önemli olduğunu vurgulayan çalışmada babaların kişilik özelliklerinin çocuğa karşı tutumunun şekillenmesinde etkileyici olduğu ve kendilerini ebeveyn olarak algılayış biçimini etkilediği, babaların kişilik özelliklerinin duygu ve davranış bileşenleri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Sevastyanova, 2014). Yine aynı çalışmada çocukları üzerinde otorite kuran, heyecan arayan, hayatta yeniliklere açık olan babaların çocuklarına karşı daha az hayranlık besledikleri, kariyer ve kişisel gelişimine önem verip bu yönde çabalayan babaların çocukların bakımını ihmal edebildikleri, ancak yakınlarının refahını koruyan ve motivasyonu yüksek olan babaların nevroitiklik özelliklerinin azaldığı saptanmıştır. Yavuzer (2020, s:133-135)’e göre babalar çocukların akademik başarısına, cinsel ve kişilik gelişimi üzerinde etkilerinden bahsedilmiştir. Buna göre babanın çocuğa karşı takındığı destekleyici ve sevgi dolu tutum çocuğun okul hayatına, zekâ düzeyine olumlu yansımaları bulunduğu; babaların çocuklarına ama özellikle erkek çocuklarına model oluşturdukları ve “erkeğe özgü” davranışlar sergilenmelerinde rol oynarken kız çocuklarına sahip babaların kızlarına karşı cinsle oluşabilecek ilişki için önemli deneyim sağladıkları, benlik gelişim sürecinde babaların büyük önem arz ettikleri ifade edilmektedir. Cinsel gelişim sürecine babaların katılımı ve rolü hakkında annelere nispeten daha az çalışma yürütülse de özellikle ergenlik döneminde oluşabilecek gebelik veya cinsel yolla bulaşan hastalıkların azaltılmasında, baba-çocuk arasındaki ilişkinin niteliği ileriki yaşlarda cinsellikle ilgili bakış açısının oluşmasında babaların önemli rollere sahip oldukları belirtilmektedir (Uzkul ve Öğretir Özçelik, 2023).

1.3. Baba-Çocuk İlişkisinde Bilinçli Farkındalık

Ebeveynin destekleyici, duyarlı ve yargısız ebeveyn tutumu sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisinin temelini oluşturarak sadece aileyi değil toplumu da etkilediği bilinmektedir. Sağlıklı ve güvene dayalı ilişkinin temelinde yatan bilinçli farkındalık ebeveynlerin duygu ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği bunun paralelinde çocukların duygularını regüle etme ve başka insanlara karşı empatik olma becerilerinin de gelişime uğradığı ifade edilmektedir (Yücel, 2021). Ebeveynlikte bilinçli farkındalığın en önemli becerileri içerisinde değerlendirilen kabul, yargısız dinleme becerisine sahip anne ve babaların çocuklarına karşı şefkat ve sevgiyle yaklaşmaları, anın tadını çıkararak çocukla zaman geçirmeleri ebeveyn-çocuk arasındaki bağı güçlendirdiği; babaların stres düzeyinin kontrol altına alan bilinçli farkındalık kavramı stresten kaynaklı duygusal iniş çıkışları

engelleyip çocuklarını kabul eden ebeveynler haline geldiklerinden baba-çocuk arasındaki ilişkinin de güçlendiği yani baba-çocuk ilişkisinde etkileşimli zaman geçirmenin, destekleyici ve kabul edici olmanın büyük önem arz ettiği söylenmektedir (Carlson, 2017). Ayrıca güvenli baba-çocuk ilişkisinin temelinde babaların duyarlılığı, davranışlarının niceliği kadar niteliğinin de önemli olduğu belirtilmektedir (Cabrera, 2020). Baba -çocuk ilişkisinde babaların depresyonda olmaları çocukların davranışlarına, duygu durumuna ve gelişimine etki ettiği gibi çocuklarıyla etkileşimli zaman geçirmeye ve fiziksel temasta bulunmaya da olumsuz yansıdığı söylenmektedir (Yogman ve Garfield, 2016). Bilinçli farkındalık insanların geçmiş veya gelecekle ilgili kaygı ve stresi minimize ettiği düşünüldüğünde babaların stres düzeyinin düşük veya yüksek olmasının çocuğuyla olan ilişkisine yansıyabileceği akla gelmektedir. Bununla ilgili Peker ve Peker (2023) çalışmalarında okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların stres düzeylerinin yüksek olmasının baba-çocuk ilişkisine olumsuz yansıdığı tespit edilmiştir. Bilinçli farkındalık üzerine araştırmaların anneler üzerinde yoğunlaştığı (Szabó ve Miklósi, 2022), annelerin meditasyon uygulamalarına babalara göre daha çok katılım gösterip farkındalık ile ilgili daha çok eğitime başvurduklarını ifade edilse de aksi sonuca ulaşan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; ebeveynlerin çocukları refahı için farkındalık ile ilgili bilgi alma inançlarını belirlemeyi amaçlayan çalışmada babaların annelere göre sağlık hizmetinde görev alan personellerden bilinçli farkındalık ile ilgili daha fazla bilgi edinmek istedikleri saptanmıştır. Bu ilginin geçmişten günümüze değişen baba rolleri ile ilgili olabileceği ifade edilmektedir (Mathur vd., 2021). Baba-çocuk ilişkisinin nesiller boyunca aktarıldığı bunun sonucunda kendi babalarından kabul ve şefkat gören babaların kendi çocuklarına da bu ilişki durumunu daha kolay yansıttıkları saptanmıştır (Jessee ve Adamsons, 2018). Ayrıca babalar ile karşılıklı, sıcak ilişkiye sahip olan çocukların yetişkin hayatlarında özellikle kariyer gelişimlerinde babalarını örnek aldıkları ifade edilmektedir. Ayrıca iş hayatında yükseliş yaşayan, başarılı kadınların arkasında akademik babaların yer aldığı ve bu kadınların babalarını “zeki, hedefe odaklı, dinamik” olarak tanımladıkları söylenmektedir (Selyaev ve Stavisky, 2022).

1.4. Bilinçli Farkındalık Kavramı ve Kapsamı

Farkındalık yani mindfulness dikkatin şu ana yargısız bir şekilde verilmesini içeren Doğu kültürüne özgü “beden ve zihin pratiği” şeklinde tanımlanmaktadır. Farkındalık kavramının ilk kez Pali dilinden Rhys Davids tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Schuman-Olivier vd., 2020). Farkındalık kavramının 2000 yılı ve sonrasında aktif bir

şekilde araştırıldığı ve yıllar içerisinde araştırma sayısının psikoloji alanından tıp alanına doğru birçok alanda arttığı ifade edilmektedir (Lee vd., 2021). Tarihi 2500 yıl ve öncesine dayanan farkındalık kavramı dikkat, kabul, maruz kalma bileşenlerinden oluştuğu ve insanın şimdiye odaklanmasının etkisiyle beraber daha şefkatli olmasını sağladığı söylenmektedir (Northcut, 2017; Tan, 2019). Zihin geçmiş, günümüz ve gelecek arasında geçişler yapabilme özelliğine sahip olmasına karşın zihnin şu ana odaklanmasının dikkati farklı alanlara yoğunlaşması açısından önemli olduğu vurgulamaktadır. Farkındalık uygulamasında şimdiye odaklanma yani geçmiş veya gelecekle ilgili düşüncelerin “nazik biçimde” şimdiki ana çevirmesi büyük önem arz etmektedir. Şimdiye odaklanmanın en önemli özelliği insanı rahatsız eden geçmiş olaylar ve bunlara yönelik duygu düşünceleri ve geleceğin belirsizliğinden kaynaklı kaygı ve stresin önüne geçmek olduğu belirtilmektedir (Atalay, 2019, s: 24; Kısmetoğlu, 2019). Ayrıca insanın olumlu veya olumsuz duygu ve düşünceleri ile kendi arasında mesafe koyması yani duygu ve düşüncelere uzaktan bakabilmesi psikolojik sorunlardan korunmak için de faydalı olduğu belirtilmektedir (Yıldızhan, 2019). Farkındalığın psikolojik sağlığı üzerine alan taraması yapan Keng vd. (2011) çalışması farkındalığın insan psikolojisine olumlu etki ettiğini bu doğrultuda daha sağlıklı duygusal tepkilerin verilmesinde, davranışların regüle edilmesinde önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Farkındalık kavramının sağlık alanında özellikle doğum sürecinde ağrıların hafifletilmesinde, hastalık sürecinde ki stres ile başa çıkmada, ruhsal ve fiziksel iyi oluşun desteklenmesinde, bağışıklığın güçlenmesinde, hayat kalitesinin artırılmasında kilit rol oynadığı ifade edilmektedir (Atalay, 2019, s:55-58). Kişinin potansiyelini ortaya çıkarmasında, psikolojik rahatsızlık belirtilerin azalmasında önemli rol oynayan farkındalık meditasyon yöntemlerini kullanmaktadır (Levit, 2019). Meditasyon; farkındalık uygulamalarının temelinde konsantrasyonu geliştirdiği, beynin duygularla ilgili bölgesinin (sol prefrontal korteks) aktif hale getirdiği farkındalık eğitimleri ile arttığı yapılan çalışmalar ile kanıtlanmıştır (Siegel vd., 2009). Beyin hücreleri uyararla ilgili işlemleri kaydedip bilinçli hale getirme süreci saniyeler içerisinde beynin “suplementer motor alan, primer korteks, talamus, temporal lob, retiküler formasyon, dorsolateral prefrontal korteks” bölgelerinin aktif rol almasıyla gerçekleştiği belirtilmektedir (Demir, 2013). Özellikle ebeveynlerin çocuklarına karşı duyarlılığı, şefkati ile amigdala arasında bağ saptanmıştır. Duygular ile sorumlu bölgeler ebeveynlerin duygularını düzenlemesine yardımcı olarak ebeveynlerin çocuklarına karşı daha duyarlı ve şefkatli olmalarını sağlamaktadır ki bundan kaynaklı literatürde “ebeveyn beyni” kavramı ile açıklanmaktadır (Bröning ve Brandt, 2022).

Dünyanın şekillenmesinde düşüncelerimizin ön planda olduğunu savunan bilinçli farkındalık doğuştan gelen ve zamanla geliştirilebilen zihni tanımayı ifade eden özelliktir (Demir, 2015; Kabat-Zinn, 2015). Bir başka tanıma göre ise bilinçli farkındalık hem kişinin kendisi yani içsel hem de başka insanlar ile ilgili yani dış süreçleri içeren bir kavram olduğu belirtilmektedir (Khoury vd., 2022). Çocuğun sağlıklı gelişim geçirmesinin temelinde “etkili” ebeveynliğin yattığı ve bilinçli farkındalığın ebeveyn-çocuk ilişkisindeki en önemli faydaları arasında ebeveynlerin olumlu ebeveynlik tutumlarının geliştirmesi olduğu belirtilmektedir (Lippold vd., 2022). Ayrıca bilinçli ebeveynlik hem annenin hem de babanın çocuğa karşı daha empatik, duyarlı ve şefkatli davranmasını sağladığında çocukların psikolojik sorunlarında ve uyumsuz davranışlarında azalma, aile yaşam kalitesinde ve mutluluk düzeyinde yükselme görüldüğü ifade edilmektedir (Cowling ve Gordon, 2021; Fuller ve Fitter, 2020; Lippold vd., 2022). Anne- babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olması aynı zamanda çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının zamanında fark edilmesini sağlamaktadır. Örneğin; ergenlik dönemine geçiş ile birlikte gencin değişen ihtiyaçları daha önceki dönemlerden farklılık gösterdiğinden farkındalık sahibi ebeveynlerin bu ihtiyaçları göz önünde bulundurarak sağlıklı ve etkili ebeveynlik uygulamaları ile birlikte ebeveyn-çocuk ilişkisinin temelini güçlendirebilmektedir (Lippold vd., 2022).

Günlük yaşamda farklı durumlardan kaynaklı stresi, kaygı, kendini suçlama durumlarının yaşandığı ancak bunları engellemede ebeveynlerin bilinçli olmasının büyük önem arz ettiği belirtilmektedir nitekim alanda yapılan çalışmalarda da buna ilişkin örnekler ile karşılaşmak mümkündür. Lippold vd. (2022) ebeveynlerin teknoloji kullanımının ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeyine nasıl yansıdığını inceledikleri çalışmada; teknoloji kullanımının ebeveynlerin duygu düzenlemeye, stresi azaltmaya iyi geldiği ancak ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin zedelenmesine neden olacak unsurları yani çocuğu yargılama ve olduğu gibi kabul edememeyi barındırdığı ifade etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin teknoloji kullanmaları Duncan vd. (2009) belirttiği bilinçli farkındalık boyutlarını yani tam dikkatle dinleme, kendini ve çocuğu yargısız kabul etme, ebeveynlik ilişkisinde öz düzenleme, kendinin ve çocuğun duygusal farkındalığı, kendine ve çocuğa şefkat olumlu ve olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir. Bir başka çalışmada ise COVID-19 gibi dünyayı etkisi altına alan hastalık ve hastalığın beraberinde getirdiği global problemlerin aile boyutunda yani ebeveynlerin ebeveynlik becerilerine ve çocukların davranışlarına nasıl yansıdığı Menter vd. (2020) tarafından incelenmiştir. Bu çalışmaya göre pandemi döneminde çocukların yaşadıkları kaygıların, ebeveynlerin sınır

koyma konusunda yaşadıkları zorlukların ebeveynlerin bilinçli olmalarıyla bağlı olduğu tespit edilmiştir.

1.4.1. Bilinçli Farkındalık Becerileri

Kabat-Zinn bilinçli farkındalık kavramının öncüsü olarak bilinçli farkındalığın daha iyi anlaşılması ve geliştirilmesi adına bilinçli farkındalık becerilerine değindiği ve bu becerilerinin sırayla; yargılayıcı olmama, şimdiye odaklanma, kabul, güven, acemi zihni, hırslanmamak, izin vermek şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca yukarıda belirtilen becerilerin hepsi birbirleri ile bağlantılı olduğu da söylenmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020; Atalay, 2019, s.23-30).

Yargılayıcı Olmama: Yargı, insana özgü olaya veya kişiye eleştirel yaklaşılması olarak tanımlanmaktadır. İnsan zihni deneyimlerinden yola çıkarak olay/durumları olumlu veya olumsuz değerlendirme eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020). Bilinçli farkındalığa göre insanın geçmiş yaşantıları otomatik olarak olaylara yargılayarak yaklaşılmasına neden olduğu ancak farkındalığın olaylara veya düşüncelere farklı nedenlere bağlı kalmadan yargıdan uzak bir şekilde yaklaşılmasıyla elde edildiği ifade edilmektedir (Atalay, 2019, s: 24). Yargılayıcı olmama becerisinin temelinde her durumu kabul etmek, sevmek ya da deneyimlere karşı eleştirel davranmak yerine geçmiş ve gelecek ile ilgili kaygıları bir kenara bırakıp şu anki deneyimlere odaklanmak yatmaktadır (Aktepe ve Tolan, 2020).

Sabır: Şu ana odaklanmayı ve durumlar/olaylar için ek zaman tanımaktadır böylece olay/durumların kendi akışında gelişmesi ve olayların/durumların farkında varılması sağlanmaktadır. Sabır veya metanet, dayanç, otomatik olaylara tepki verme eğiliminde olan zihnin ana odaklanmayı ifade etmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020).

Acemi zihni: Günlük hayatın yoğun bir tempo ile geçmesi ve her gün aynı eylemlerin gerçekleşmesi insanların olaylara/durumlara karşı farkındalığını azalttığı ve tepkilerin otomatik hale gelmesine neden olduğu belirtilmektedir. Tam bu noktada bilinçli farkındalığın acemi zihni becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Zihin farklı olaylar ile karşı karşıya kaldığında birbirlerine benzetme eğilimindedir ancak her bir olay/ durum birbirinden farklılık göstermektedir ve kendine has özellikler barındırmaktadır. Zihnin olayların farkında varması, yeni durumlara karşı merak duygusunu yoğun bir şekilde

yaşaması acemi zihni tanımlamaktadır. Ayrıca yargılama becerisinden sıyrılıp farklılıklara açık olmayı sağladığından acemi zihni büyük önem arz ettiği söylenmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020).

Güven: Beklenmedik durumlar karşısında olumlu duyguları tetikleyerek insanın günlük işlevlerini olumsuz yönde etkileyebilecek öfke, huzursuzluk gibi duyguların devre dışı bırakılması ve bireyin benliğine karşı daha duyarlı olması, kendiyle ilgili her şeyi kabul etmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Nunes ve de Souza, 2020). Tanım incelendiğinde güven bilinçli farkındalığın ayrılmaz bir parçası olduğu ve bu becerinin gelişmesi buna paralel olarak insanlar arası ilişkinin güçlenmesi adına farkındalık uygulamalarının önemli olduğu görülmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020).

Hırslanmamak: Hırs, bir insanın arzuladığı şeyi elde etmeyi ifade eden şiddetli istektir. Hırs; stres düzeyini arttırma, anda kalamama gibi durumlara yol açmaktadır. Bilinçli farkındalık için ise önemli olan her şeye farkındalıkla bakmak ki bu durumda amacı elde ederken daha sağlıklı adımların atılmasına vesile olmaktadır (Aktepe ve Tolan, 2020).

Kabul: Duygu ve düşüncelerin yani hayattaki tüm olumlu veya olumsuz deneyimleri olduğu gibi kabul edilmesini sağlayarak duygusal ve fiziksel tüm sıkıntıların çözülmesine katkı sağlayan önemli beceri olduğu söylenmektedir (Uzun ve Kral, 2021). Hayatta kazanmanın olabildiği gibi kaybetmenin de olabileceğini, kolaylığın olduğu kadar zorlukların da olabileceğini, doğruların olduğu kadar yanlışların da olabileceğini kabul etmek yani olumlu veya olumsuz deneyimleri eşit bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir ki bu durum kabul ile yargılamama becerilerinin birbirleri bağlı olduklarını kanıtlamaktadır (Aktepe ve Tolan, 2020; Atalay, 2019, s.25-26).

Serbest bırakmak/akışına bırakmak: Serbest bırakma veya akışına bırakma (Atalay, 2019, s. 29) olayların ve düşüncelerin geçici olduğunu fark etmek, insanın hayat akışını engelleyen korku, kaygı, endişe gibi duygulara kapılmamak için onları düşünmemeyi, hissetmemeyi ifade etmektedir (Uzun ve Kral, 2021). Bilinçli farkındalık için zihni bazı duygulara, isteklere bağımlı kalmasını engelleyerek olayları olduğu gibi kabul etmesini ve şimdiye odaklanmasını sağlamak için serbest bırakma becerisi büyük önem arz etmektedir (Aktepe ve Tolan, 2020).

1.4.2. Bilinçli Farkındalığın Boyutları

Alan yazıda ebeveynlikte bilinçli farkındalığının beş boyuttan oluştuğu ve bu boyutların sırayla “tam dikkatle dinleme, kendini ve çocuğu yargısız kabul etme, kendinin ve çocuğun duygusal farkındalığı, kendine ve çocuğa şefkat” şeklinde alındığı belirtilmektedir (Duncan vd., 2009).

Tam dikkatle dinleme: Çocuk ve ebeveynin ilişkisinin güçlenmesinde kilit rol oynayan tam dikkatle dinleme boyutu hem farkındalığın hem de ebeveynliğin merkezinde yer aldığı söylenmektedir. Çocuğunu tam dikkatle dinleyen ebeveynlerin çocuklarının duygu ve düşüncelerini daha doğru anlamalarını, ebeveyn-çocuk arasındaki özellikle ergenlik döneminde çatışmaların azalmasını sağlamaktadır (Duncan vd., 2009). Ebeveynin çocukla etkili zaman geçirmesini olumsuz etkileyen teknoloji kullanımının artış göstermesi ebeveynin zaman yönetimine, jest ve mimiklerine, çocukla şefkatli ilişki kurmasına engel olduğundan tam dikkatle dinleme boyutuna da olumsuz yansıdığı belirtilmektedir (Lippold vd., 2022).

Kendini ve çocuğu yargısız kabul etme: Yargılama becerisi insan zihninde gerçekleşen karmaşık bir beceri olarak kişiler arası ilişkileri özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisini etkilemektedir. Yargılamadan ziyade çocukların tüm özellikleri ile birlikte oldukları gibi kabul görmeleri, yaşam sürecinde yaşanan sıkıntıların hayatın bir parçası olduğunu kabul etmeleri çocukların kendilerini daha değerli hissetmelerine vesile olmaktadır (Duncan vd., 2009).

Kendinin ve çocuğun duygusal farkındalığı: Farkındalık ile ilgili çalışmaların ve teorilerin vurguladığı gibi farkındalık kavramı içsel süreçlerden duygulara odaklanmayı da içermektedir. Ebeveyn çocuk ilişkisinin temelinde ebeveynlerin hem kendilerinin hem de çocuklarının duygularına odaklanmaları yatmaktadır (Duncan vd., 2009).

Ebeveynlik ilişkisinde öz düzenleme: Ebeveynlerin bilinçlilik düzeyinde önemli beceriler arasında öz düzenleme becerisinin yer aldığı söylenmektedir. Çocukların sosyal-duygusal olarak daha yetkin olmaları ve çocukların öz düzenleme becerisinin desteklenmesinde ebeveynlerin çocuklarına karşı abartı tepkilerden uzaklaşmaları, öfke anlarında kendilerini durdurabilmeleri yani ebeveynlerin kendilerini kontrol etme becerisinin yüksek olmasının etkili olabileceği belirtilmektedir (Duncan vd., 2009).

Kendine ve çocuğa şefkat: Kendine ve çocuğa şefkat boyutu hem ebeveyn hem de çocuğa önemli derecede faydalar sağlamaktadır. Ebeveyn boyutuyla şefkat kavramı ele alındığında ebeveynlerin kendi ebeveynlik becerilerine karşı şefkatli, bağışlayıcı olmalarını kendi ebeveynliklerine karşı adeta bir eleştirmen olarak davranan veya kendilerini acımasızca yargılayan ebeveynlerin aksine ebeveyn-çocuk ilişkisinde koşulsuz, kabul edici ortam yaratarak bilinçli ebeveynliği çocuğun gelişiminin ayrılmaz parçası haline getirdiği belirtilmektedir (Kurtoglu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023).

Çocuk açısından ele alındığı ise bilinçli ebeveynlik; ebeveynlerin çocuklarına karşı anlayışlı, merhametli, empatik olmalarını da beraberinde içermektedir. Çocuğa şefkatli bir yaklaşıma sahip ebeveynlerin çocukların tüm fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı davranmaları çocukların “kabul görmüş, sevilen” bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktadır (Duncan vd., 2009).

1.4.3. Bilinçli Farkındalıkla İlişkili Kuramlar

Bilinçli farkındalık kuramlarına ilişkin literatür taramasında kuramların sırayla Bilişsel Davranışçı Kuram, Psikodinamik Kuram, Gestalt Kuramı, Hümanistik Kuram, Varoluşçu Kuram şeklinde ele alındığı tespit edilmiştir (Cede, 2023; Çakır, 2022; Uzun ve Kral, 2021).

Bilişsel Davranışçı Kuram: Bilişsel davranışçı yaklaşımı Albert Ellis, Aaron T. Beck gibi isimlerin öncülüğünde gelişen uzun yıllar araştırmalara konu olan kuramdır. Bu kuramın temelinde davranış ile düşünce yattığı, insanlara has özellik olan düşünme becerisinin dünyayı şekillendirmede etkili olduğu ve bunun için insanın bilinç dışına ulaşması gerektiği belirtilmektedir. Bilişsel Davranışçı yaklaşım üç dalgadan oluşmaktadır bunlarda üçüncü dalga bilinçli farkındalığı ön plana aldığı ifade edilmektedir (Cede, 2023 Çakır, 2022). Bilişsel davranışçı kuramın duygular ile ilgili yaptığı en önemli vurgu duygusal olarak verilen tepkilerin altında olayların değil düşüncelerin rol aldığı vurgulanmaktadır (Yıldırım, 2020). Farkındalık duygu ve düşüncelerin dışa yansıtmadan yani davranışa dönüşmeden önce duygu ve düşüncelerin yargılamadan farkına varılmasını içerirken bilişsel davranışçı teorisinde ise kişinin davranışlarına etki eden düşüncelerini değiştirmeyi hedeflediği belirtilerek farkındalık ile bilişsel davranışçı kuramının arasındaki farklılıkların altı çizilmiştir. Ayrıca bilişsel davranışçı kuramının duygularını dışa vuran, agresif çocuklarda daha etkili olduğu belirtilirken, farkındalık temelli yaklaşımın etkileri

üzerinde çalışmaların sınırlı olmasına karşı özellikle ergenlerde depresyona, strese daha iyi geldiği ifade edilmektedir (Miller vd., 2020).

Psikodinamik Kuram: Psikodinamik veya psikoanalitik yaklaşımı benimseyen kuramcılar farkındalık yaklaşımına Jung ile beraber önem vermeye başladıkları belirtilmektedir. Batıda oraya çıkan psikodinamik yaklaşımının temelinde “düşünce ve davranışların çoğu zaman farkındalık dışı çatışmalı dinamikler” yattığı ifade edilmektedir (Bianco vd., 2016). Bilinçli farkındalıkta olduğu gibi psikodinamik yaklaşıma göre de bilinç dışı süreçler ön plana alınmaktadır (Yıldırım, 2020). Bianco vd. (2016) yaptıkları çalışmada meditasyon, farkındalık ve psikodinamik yaklaşım kavramları arasındaki bağın varlığına ilişkin yaptıkları alan taraması sonucunda farklı bakış açılarının yer aldığı buna göre meditasyon ile psikodinamik yaklaşımı insanların bilinçdışı süreçlerin farkında olmasına destek verdiğini ancak farkındalık ile Freud’un ego kavramları arasında zıtlıkların olduğu Budizm yaklaşımında “egosuzluk” hakim iken psikodinamik yaklaşımda ise “ego merkezli” bakış açısının hakim olduğunu ifade edilirken egonun güçlendirmesinde meditasyonun etkili olabileceğini savunan çalışma bulgularına yer verilerek meditasyon, farkındalık ve psikodinamik yaklaşımı arasındaki köprünün daha derin incelenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Gestalt Kuramı: Doğuştan getirilen özellik olan farkındalığın zamanla geliştirilebilir nitelikte Gestalt Kuramı’nın özü olduğu belirtilmektedir (Kyvelou vd., 2023). Gestalt yaklaşımında sorunların ortaya çıkmasından en önemli nedenin insanların ihtiyaçlarına odaklanmamalarından kaynaklandığı söylenmektedir (Yıldırım, 2020). Gestalt Kuramı insanların kendi yaşantılarını anlamak ve onlardan anlam çıkarırken zihinsel temsili ifade eden şemaları kullandıklarını ve organizmanın bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Fritz Perls tarafından temeli atılan Gestalt Kuramı eklektik bir yaklaşım olduğu ve içerisinde bilinçli farkındalıkta olduğu gibi şimdiye odaklanmanın büyük önem arz ettiği ve farkındalığı geliştirdiği belirtilmektedir (Candır ve Çelik, 2019; Kyvelou vd., 2023). 1951 yılında Perls ve arkadaşları farkındalık kavramını “bireyin bütünleşmesi” şeklinde yeniden tanımlamışlardır ve bu tanım farkındalık uygulamalarında da olduğu gibi bireyin bölünmez olduğu düşüncesi ile örtüşmektedir. Gestalt teorisinde farkındalık insanın şu ana odaklanarak etkileşime girmesini içeren öz düzenleme süreci olarak tanımlanmaktadır. Farkındalık uygulamalarının ve Gestalt terapisinin kullanılması insanın hayatını önemli derecede etkileyen öz farkındalık becerisini güçlendirdiği belirtilmektedir (Nunes ve de Souza, 2020). Aynı zamanda Gestalt terapisi insanda somut ve soyut değişimler yaratarak iletişim

becerisinin desteklenmesi, çevresi ile etkileşim kurarken yaratıcılığın ön plana çıkmasında da yararlı olduğunun altı çizilmektedir (Kyvelou vd., 2023).

Hümanistik Kuram: Hümanistik kuram Carl Rogers tarafından öne atılan insanı merkeze alan Doğu psikoloji alanında ortaya çıkmış hayatın anlamlı olmasının insanın kendinde olduğu fikrini savunan bütüncül bir yaklaşımdır. Hümanist yaklaşım bir diğer adıyla insancıl yaklaşıma göre geçmişe ve sorunlara odaklanmak yerine şu ana odaklanmanın ve yargısız olmak önemlidir ve bu düşüncesi ile Hümanistik yaklaşımı ile farkındalık arasındaki bağı kanıtlamaktadır (Mercan, 2021). Bu kurama göre her bir insanın kendine ait kötü veya iyi yönlerini fark etmesi ve kabul etmesiyle birlikte sağlıklı zihnin oluşacağı düşünülmektedir. Ayrıca gelecekle ilgili belirsizliğin ve onun getirdiği kaygının azalması gerektiğine inanılmaktadır (Akçakanat ve Köse, 2022; Uzun ve Kral, 2021).

Varoluşçu Kuram: Varoluşçu Kuramının temelinde insan bütün bir şekilde “şu an var olmak” düşüncesi yatmaktadır ve bu bir insanın kendine ve duygularına yönelik farkındalığını artırdığı belirtilmektedir (Topses, 2012). İnsan hayatlarının bazı dönemlerinde varoluş nedenlerini sorgulamaktadır ve anlamsızlıklar karşısında çatışma yaşayabilmektedir. Hayatın başlayıp ve hastalık, kaza, afet durumları gibi nedenleriyle bitebileceğini idrak etmek ve bu durumları kabul edebilmek hayatı anlamlandırmaya destek sunabilmektedir. Varoluşçu yaklaşıma göre insan hayatı olduğu gibi kabul ettiğinde ölüm korkusunu yıkarak hayatından haz almaya başlayabilmektedir (Yıldırım, 2020). Varoluşçu terapi ile farkındalık arasındaki ilişkiyi ele alan Harris (2013) farkındalık uygulamalarının uygun bir şekilde kullanıldığında varoluşçu yaklaşımı ile uyumlu olduğu hem farkındalık hem de varoluşçu yaklaşım için değişim yaratmanın büyük önem arz ettiği vurgulanmaktadır.

1.4.4. Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeylerini Etkileyen Etmenler

Ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı “en iyi ebeveyn” olmak kavramından ziyade ebeveynlerin özgün olmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak günümüz dünyasında ekonomik sorunların artması, salgın sonrası artış gösteren stres düzeyinin yükselmesi ebeveynlerin çocuklarına karşı davranış biçimlerini değiştirdiği, ebeveynlerin kendileri olmalarından uzaklaştıkları ve bunun neticesinde farkındalığa daha büyük önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Kabat-Zinn ve Kabat-Zinn, 2021). Ebeveynlikte bilinçli farkındalığın belirleyicilerinin incelendiği çalışmaya göre ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilenebileceği belirtilmektedir.

Ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerine doğrudan etki eden faktörler içerisinde çocuğun mizaç özellikleri, sosyal destek yer alırken dolaylı etkiler kapsamında ebeveynlerin ruh sağlığı, çevrenin ebeveynlere sağladığı duygusal, araçsal destek, kültür ele alınmıştır (Acet ve Oliver, 2024). Ayriyeten ebeveynlerin biyolojik (hormonal, nörobilyolojik) veya davranışsal boyutlarda sorunlar yaşamaları ani tepkiler vermelerine neden olduğu bunun sonucunda çocukların da duygusal ve davranışsal olarak kendilerini regüle etme durumlarının olumsuz etkilendiği belirtilmektedir (Uygun ve Erus, 2024).

Kültür toplumun babalık rolü üzerinde belirleyici rol oynayarak babaların çocukla olan ilişkinin niteliğini etkilemektedir (Mercan ve Şahin, 2017). Kültürlerin ekonomik ve sosyal açıdan farklı tarihsel süreçten geçmeleri aile yapılarının şekillenmesinde ve bunun paralelinde babaların çocuklarıyla ilişkilerinin güçlenmesinde etkili olduğu belirtilmektedir (Lamb, 1981). Birçok kültürde çocuk bakımı ve gelişimi konularında annelerin rolleri babalara göre daha fazla olduğu belirtilse de aksini ifade eden çalışmalarda mevcuttur. Afrika'nın merkezinde ikamet eden Aka kabilesinin babalarının diğer kültürlerden farklı olarak babaların çocuklarına karşı daha şefkatli yaklaştıkları, özellikle bebekler ile daha çok ilgilendikleri belirtilmektedir (Roopnarine ve Yildirim, 2016).

Ebeveynin anne veya baba rolünde kendini gerçekleştirme ve aile sisteminin uyumlu olması için önemli kavram olan ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı duyguların, ilişkilerin, tutumların etkileşimlerinden oluşan sistem olduğu belirtilmektedir (Fedorova ve Khakhlova, 2017). Endonezya'da bilinçli ebeveynlik üzerine okul öncesi dönem çocukları ile yapılan çalışmaya göre ebeveynlerin eğitim düzeyi bilinçli farkındalık düzeyini farklılaştırdığı tespit edilmiştir (Utami vd., 2020). İrlanda'da özel gereksinimli çocuğa sahip babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocuk bakımına babaların katılımı üzerine yapılan betimsel bir çalışmada babaların ev dışında çalışma durumlarının babaların çocuk bakımına daha az katılım göstermesine neden olabileceği, babanın bilinç düzeyinin yüksek olmasının çocuğun bakım sürecine daha fazla katılım gösterebileceği saptanmıştır (MacDonald ve Hastings, 2010). Farkındalık temelli ebeveynlik programlarının etkililiğini inceleyen çalışmalarda ebeveynlerin bilinçlenmesiyle beraber aile içinde stresin, depresyonun azaldığı, ebeveyn-çocuk etkileşiminin güçlendiği, ebeveyn ve çocukların duygularını regüle etme durumlarında iyileşmelerin meydana geldiği belirtilmektedir ki bu sonuçlar bilinçli farkındalık eğitimlerine katılım gösteren ebeveynlerinin bu eğitimlere katılım sağlayamayan ebeveynlere göre bilinç düzeyinin yüksek olduğu ve buna paralel olarak ebeveyn-çocuk iletişim ve etkileşiminin güçlendiği

söylenmektedir (Townshend vd., 2016). Babaların bilinçli farkındalık düzeylerini farklı değişkenlere göre inceleyen Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) babaların bilinçli ebeveynlik ile ilgili eğitimlere katılmaları ebeveyn olarak babaların daha bilinçli bir şekilde çocuklarına yaklaşımlarını sağladığı tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada babaların bilinçli farkındalık düzeyini etkileyen etmenler arasında ebeveyn tutumun önemli olduğu özellikle çocuğun sağlıklı gelişim süreci geçirmesinde etkili olan demokratik ebeveyn tutumunun babaların bilinçli farkındalık düzeylerine paralel olarak olumlu yansımaya sahip olduğu ifade edilmektedir.

Alan taraması yapıldığında babaların çocuklarına karşı daha destekleyici bir yaklaşıma sahip olmalarında eğitim düzeyinin (en az lise mezunu) önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Cabrera vd., 2007). Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin ailedeki çocuk sayısı düşmektedir, çocuğa ayrılan süre arttırmaktadır ve anne-baba olma yaşı yükseltmektedir ki daha bilinçli ebeveynlerin oluşmasını desteklemektedir (Gülen ve Barış, 2021). Ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi çocuğun ihtiyaçlarına “anda” kalarak cevap vermeyi içeren bir yapı olarak ebeveynin çocukla zaman geçirme durumunu da beraberinde arttırmaktadır. Babanın bilinçli farkındalık düzeyi ile babanın çocukla aktif zaman geçirme durumunun ilişkili olduğu (Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023) ve buna göre babaların çocuklarıyla geçirdikleri zamanın babaların yaşlarına göre farklılaştığı buna göre daha genç babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdikleri saptanmıştır (Damar, 2022). Ayrıca ebeveyn ve okul iş birliğinde düzenlenen çalışmaların bilinçli ebeveynlerin artmasında etkili olabileceği belirtilmektedir (Ryazanova ve Lavrentyeva, 2024). Babalara yönelik çalışmaların yanı sıra farkındalık temelli eğitim programlarının düzenlenmesi babanın bilinçli farkındalık düzeyini yükselttiği (Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023), baba-çocuk arasındaki etkileşimi arttırdığı ifade edilerek önemli müdahale uygulaması olduğu belirtilmektedir (Kakhki vd., 2022; Passaquindici vd., 2024).

1.5. Duygusal Zekâ

1.5.1. Duygusal Zekâ Kavramı ve Kapsamı

Gelişen ve değişen dünya koşulları değerlendirildiğinde insanın duygusal anlamda zorluklar ile karşı karşıya kalması, daha az olumlu duygular yaşaması, günlük hayatta kaygı ve korkunun artması, problem çözme becerisinin azalması ve bireyselliğin artması ile birlikte aile birlik ve bağlılığın azalması söz konusudur. Bu insanlık için global

değişimlerin yaşanması duygusal zekânın günümüzde aktif bir şekilde araştırılmasına neden olduğu belirtilmektedir.

Duygular, fizyolojik değişimlere yol açan iç ve dış faktörlerin etkisi ile ortaya çıkan anlık reaksiyonlar; insanın dünyaya karşı tutumunu gösteren sinyaller olarak tanımlanmaktadır (Rodkova ve Kobozeva, 2020; Shiner, 2022). Bir başka tanıma göre duygu olumsuzluklar ile başa çıkmak için insanı harekete geçiren sağlamlık yeteneğidir (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017). Ancak duyguların yoğunluğu, zamanlaması veya türü nedeniyle duyguların kontrol altına alınmaması insanı olumsuz tepkilere, yanlış kararlara itmektedir (Peña-Sarrionandia vd., 2015). Duygular ile ilgili alan yazın incelendiğinde amigdala, orbitofrontal korteks, anterior singulat korteks, ventromedial prefrontal korteks bölgelerin duyguların algılanmasında, düzenlenmesinde, ifadesinde kritik öneme sahip bölgeler olduğu, bunun içerisinde duygusal zekâ ile yaratıcılık arasındaki ilişkisinde duyguların ifade edilmesinde aktif rol oynayan orbitofrontal korteks aracı rol oynadığı saptanmıştır (He vd., 2024). Duyguların birçok işlevinin insan için hayati önem taşıdığı dikkate alındığında duyguların etkili ve akıllıca kullanılması gerektiği ortaya çıkmaktadır (Goleman, 2023, s: 57). Duygusal olarak sağlıklı birey; duygularını rahat bir şekilde ifade eder, duygularını kontrol altına alır, ani tepkiler yerine daha yapıcı yanıtlar verir, zor durumlar karşısında mantıklı ve pratik kararlar alır ve tüm bu duygusal olarak çevreye ve bireyin kendisine verdiği yanıtların sağ beynin kontrolü altına gerçekleşmektedir (Healy, 2020). Gardner'in 1980'li yıllarında literatüre çoklu zekâ kavramını kazandırmasıyla birlikte kişiler arası zekânın önemi ortaya atılmıştır. Kişiler arası zekâ düzeyi yüksek olan insanların iş birliğine açık, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya ve bu yönde uygun yanıtlar göstermeye çabalayan, olumlu ve olumsuz duyguları ayırt edebilen kişiler olarak tanımlanmaktadır. Gardner'e göre insanın kendini ve başkalarını anlayabilmesi ve davranışlarını bu doğrultuda göstermesi zekâ testlerinden yüksek alıp bu becerilere sahip olmayan insanlardan daha başarılı olduklarını savunarak duygusal zekâ kavramının temelini oluşturmuştur (Goleman, 2023, s: 70-73). Duygusal zekâ kavramının literatürde yer alması 1990'lı yıllara dayanmaktadır. Genel olarak duygusal zekâ çevreden alınan tüm duygusal bilgilerin alınmasını, işlenmesini ve sosyal hayatta duyguların uygun bir biçimde yansıtılmasını ifade etmektedir (Golub vd., 2020). Larina (2016) çalışmasında duygusal zekâyı bireyin kendi duygularını anlamak dışında başkalarının da duygularını anlamayı sağlayarak yani empati kurarak (Shabani, 2018) insanın farklı alanlarda hayatını kolaylaştırdığı, kişiliğin gelişiminde önemli hareket noktası (Zorina, 2021) olduğunu vurgularken Yeşilyaprak (2001) ise çalışmasında duygusal

zekâyı, zekânın duygular aracılığı ile kullanılması şeklinde ele almaktadır. Duygusal zekâ insanın kendini motive etmeyi öğrenmesini (Bukhalenkova vd., 2022), yaratıcılığın teşvik edilmesini, psikolojik olarak daha sağlıklı olmasını ve insanın dürtüsel davranmasını engellemesi açısından önemli bir kavram olduğu ifade edilmektedir (Raqueb Ansari vd., 2023). Duygusal zekânın akademik zekâdan neden daha önemli olduğuna dair Goleman (2023, s: 22) kitabında duygusal zekânın insanın doğuştan getirdiği potansiyeli ön plana çıkarmada ve aklın etkin bir şekilde çalışmasında duygusal zekânın önemli role sahip olduğu belirtmektedir. Günümüz dünyasında duygusal zekâ akademik zekâdan daha önemli hale geldiği ve işe alım sürecinde “duygusal” bileşenlere önem verildiği Karpov ve Petrovskaya (2008) çalışmasında belirterek empati, duygusal regülasyon, duygusal denge, kişiler arası iletişimde kendi duygularını regüle edebilme, ifade duyarlılığı bileşenlerinden bahsedilmektedir. Duygusal zekâ ile duygusal zekâ bileşenleri içinde değerlendirilen duygu düzenleme becerisi kavramlarının karşılaştırıldığı çalışmalarda duygusal zekânın insanın zekâsını kullanarak duyguları anlaması, ifade etmesi, olumlu veya olumsuz duygular arasında ayırım yapmasına yardımcı olan kişisel özellik olarak ele alınırken duygu düzenleme insanlar arası ilişkide duyguların yoğunluk, zamanlama, tür anlamında regüle edilmesini içeren davranış şeklinde tanımlanmaktadır (Akbaş ve Kahya, 2022; Yüksel vd., 2021). Duygusal zekâ ile duygu düzenleme kapsamında bilişsel yeniden değerlendirme yani duygu uyandıran durumların baştan değerlendirilmesi ile ifadeyi bastırma becerisi açısından incelenen çalışmada duygusal zekâ ile bilişsel yeniden değerlendirme arasında ilişkinin olduğu bunun sonucunda duygu düzenleme becerilerinin duygusal zekâ yeteneği ile bağlantılı olabileceği ifade edilmektedir (Megías-Robles vd., 2019).

1.5.2. Duygusal Zekâ Modelleri

Duygusal zekânın araştırılmaya başlamasında ki temel neden bir insanın başarılı olmasında nelerin etkili olabileceğini açıklamaktır. Duygusal zekânın ortaya çıkışı Abraam Maslow’un psikoloji alanında kendini gerçekleştirme kavramını ortaya atmasıyla birlikte Batı ülkelerinde insan doğası bilişsel ve duygusal yönlerinin incelenmesi ile arttığı belirtilmektedir. Salovey 1990’lı yıllarda duygusal zekâ ile ilgili ilk makalesini yayınlayarak bu konu üzerine birçok bilim insanı çalışmalarını başlamışlardır. Duygusal zekâ modelleri; Mayer, Salovey ve Karuzo gibi yetenek modelleri olarak incelenirken Goleman, Bar-On ve Vaysbah modelleri karma modeller olarak değerlendirilmektedir (Shevyreva ve Fedosova, 2016). İlk duygusal zekâ modeli 1993 yılında duygusal zekâ kavramını psikoloji alanına kazandırmış Mayer ve Salovey tarafından geliştirilmiştir ve

literatürde yetenek modeli şeklinde ele alınmaktadır. Mayer ve Salovey geliştirdikleri modelde duygusal zekânın bileşenlerini duyguların anlaşılması, duyguların ifade edilmesi, duyguların algılanması ve yönetilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Gurenko ve Karpova, 2021; Sánchez-Núñez vd., 2023). Bu modele göre duygusal zekâ; bir insanın başkalarının duygularını anlamasını ve elde ettiği bilgileri kendi duygularını regüle etmek ve insanlar ile iletişimi şekillendirmek için kullanmasını, insanın hem duygusal hem de zihinsel olarak büyümesine yardım etmesini sağlayan beceri şeklinde tanımlanmaktadır. Mayer ve Salovey tarafından geliştirilen modele göre duygusal zekânın öz farkındalık, öz kontrol, sosyal farkındalık, sosyal beceriler gibi yetenek dallarından oluştuğu belirtilmektedir. Goleman, Mayer ve Salovey' in modelini genişleterek duygusal zekâ modeline “yetkinlik” kavramını eklediği belirtilmektedir. Duygusal zekâ, Goleman'a göre başka insanların duygularını anlamak, sakinleştirmek, empati kurmak, anlaşmazlıkları çözmek ve insanlar arası çatışmaları en aza indirmektedir. Goleman yaptığı inceleme sonucunda duygusal zekânın 15-16 yaşlara doğru oluştuğu belirtilmektedir (Chuyko vd., 2023). 2017 yılında Goleman ve Boyatzis duygusal zekâ modelini öz farkındalık, özdenetim, empati ve liderlik şeklinde ele almışlardır. Duygusal zekânın iş hayatında önemli rolünün olduğunu düşünen Goleman duygusal zekânın iş hayatında daha üretken ve liderlik becerilerinde etkili (Delice ve Günbeyi, 2013) bir beceri olduğunu vurgulayarak kendi karma modelini oluşturduğu belirtilmektedir (Sibel, 2013).

Goleman modelinde;

- Duygu, davranış ve düşünme arasındaki ilişkiyi anlamak,
- Olumsuz duygusal durumları değiştirmek,
- Başarıyı arttıran duygusal durumlara bürünmek,
- Empatik olmak,
- İnsanlar arası ilişkiyi güçlendirmek gibi bileşenlerinden bahsedilmektedir (Shevyreva ve Fedosova, 2016).

Bor-On 2005 yılında duyguların başarı üzerindeki etkisi üzerine çalışmaya başladığı ve karma model oluşturduğu ifade edilmektedir. Buna göre duygusal zekâ insanın kendisini ve başkalarını anlaması, insanlarla etkileşime girmesi, çevreye uyum sağlaması ve bu vesileyle daha başarılı olması olarak ifade etmiştir. Bar-On kendi modelinde zihinsel olmayan yani “kişisel, duygusal, sosyal, hayatta kalma” faktörlerin incelendiği belirtilmektedir (Çakar ve Arbak, 2004). Bu incelemeler sonucunda Bar-On duygusal zekâyı ölçmek adına ölçek geliştirdiği ve modelinde kişisel zekâ, kişiler arası zekâ,

adaptasyon, genel duygu durumu gibi bileşenleri incelediği bahsedilmiştir. Bar-On modeli ile Goleman modelleri kıyaslandığında; öz farkındalık ile kişisel zekâ, öz kontrol ile adaptasyon, ilişki yönetimi ile kişiler arası zekâ bileşenlerinin içerik bakımından benzer olduğu vurgulanmaktadır (Pankratova, 2010).

Cooper ve Saway Modeli ya da “dört köşe taşı” olarak bilinen bu model Cooper ve Saway tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir ve duygusal zekâ kavramı liderlik üzerinden açıklanmıştır. Cooper ve Saway’a göre bir liderin başarılı bir şekilde işini yapabilmesi için duygularını aktif bir şekilde kullanması ve duygusal okuryazarlık, duygusal esneklik, duygusal derinlik, duygusal simya becerilerine sahip olması büyük önem arz ettiği vurgulanmaktadır. Duygusal okuryazarlık, duygusal esneklik, duygusal derinlik kişiye özgü beceriler içerisinde değerlendirilirken duygusal simya ise kişiler arası becerilerini kapsamaktadır. “Dört köşe taşı”nın içeriği değerlendirildiğinde Goleman, Mayer ve Salovey modellerine benzediği söylenmektedir (Aslan ve Özata, 2006).

1.5.3. Duygusal Zekâ Yetileri

Sosyal zekâ olarak da bilinen duygusal zekâ mesleki ve özel hayatın temelini oluşturmaktadır. Duygusal zekâ; insanın sosyal yaşantısının devamlılığının sağlanması ve mesleki hayatın olumlu yönde ilerlemesi açısından akademik zekâdan daha da önemli olduğu ifade edilmektedir. Duygusal zekâ yetileri içerisinde empati, duyguları yönetme, duyguları anlama, tamına ve ifade etme gibi beceriler değerlendirilmektedir (Avşar ve Kaşıkçı, 2010).

Empati: Duygusal zekâ yetileri içerisinde değerlendirilen empati bir kişinin karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlaması, kendini onun yerine koyması ve karşısındaki kişiye anladığını yansıtması, insanların farklı bakış açısına sahip olabileceğinin farkında olması ve buna değer vermesi olarak tanımlanan sosyal ve duygusal gelişim açısından önemli bir kavram olduğu Derman ve Bağ (2021) ile Şahin ve Ömeroğlu (2015) çalışmalarında vurgulanmaktadır.

Duyguları Yönetme: Duygular insanların davranışlarını şekillendirmektedir ve bu süreçte duyguları uygun biçimde gösterebilmek yani Vasyutina (2021) çalışmasında belirttiği gibi duyguları yönetmek bir insanın kendi fizyolojik durumlarını kontrol edebilmesidir.

Duyguları Anlama: Duyguları anlama becerisi hem duyguların sonuçları hem de duyguların ortaya çıkmasında ki faktörleri içeren bir kavramdır. Bir insanın yaşadığı herhangi bir olay karşısında hangi duygular içinde olabileceğini anlama becerisi olduğu ifade edilmektedir (Şahin ve Ömeroğlu, 2015).

Duyguları Tanıma ve İfade Etme: Duyguları tanımak ve doğru bir şekilde ifade etme becerisi kişiler arası ilişkilerin güçlenmesinde önemli duygusal zekâ yetileri arasında değerlendirilmektedir. Çocuklar duygularını tanıma ve ifade etme açısından aile ve okul ortamında desteklenirse çocukların çevresindeki kişilere doğru tepkiler göstermesinin daha kolay olabileceğini Şahin ve Ömeroğlu (2015) çalışmalarında vurgulamaktadır.

1.5.4. Çocuklarda Duygusal Zekânın Gelişmesi

Duygusal zekânın gelişmesi ve desteklenmesi duyguların etkili bir şekilde regüle etmesini sağlayarak sosyal ortamlarda uyum sağlamayı, oyun becerilerinde ustalaşmayı, eğitim ve iş hayatında daha kaliteli ve üretken olmayı sağlamaktadır (Kılıç vd., 2007; Maksimova, 2013; Serrat, 2017; Sü Eröz, 2013). Duygusal zekânın gelişmesi ile ilgili farklı görüşler mevcuttur bunlardan ilki; yaşla birlikte duygusal zekânın geliştirilebileceği ve artabileceği, erken yıllarda duygusal zekânın desteklenmesi gerektiği aksi takdirde geç olabileceği vurgulanırken bir başka görüşe göre duygusal zekânın yaşla değil bireyin yaşantı sonucu elde ettiği deneyimler ile geliştiği savunulmaktadır (Şen, 2017).

İnsan doğulduğu andan itibaren farklı duygusal anlamda deneyimler elde eder. Erken çocukluk döneminden itibaren özellikle ergenlik döneminde tüm gelişim alanlarındaki hızlı değişim duygusal gelişimde de gözle görünür fark yaratmaktadır (Çikeş ve Buško, 2020; Šnele ve Guberinić, 2022). Bebeklik döneminde bebeklerin duyguları nasıl kontrol etmeleri gerektiğini bilmediklerinden duyguların okul öncesi döneme göre daha yoğun yaşandığı bunun sonucunda ebeveynlerin çocuğun duygu durumunu mimik ve davranışlardan daha kolay anladıkları bilinmektedir. 18-36 ayları arasında çocukların duyguları tanımlama, kategorize etme, duyguların nedenlerini açıklama gibi eylemlerde bulundukları, 3 yaşına doğru çocuklar için girişkenliğin önemli hale geldiği, başarısızlık veya çevrenin ilgisizliği duygusal patlamalara neden olabileceği ve bu durumların çocuğun duygusal dünyasını etkilediği söylenmektedir. Okul öncesinde ki çocukların artık başka insanların duygu durumlarını anlamaya başladıkları ve empatik yaklaştıkları ifade edilmektedir (Maksimova, 2013). Okul döneminde ise çocukların duygusal gelişimine

bunun paralelinde duygusal zekâ düzeyine aile dışında okul ortamı rol oynamaya başlamaktadır (Vural ve Koçabaş, 2011). Krasnov ve Grigoryeva (2014) yaptıkları çalışmada kentte yaşayan 5 ila 9 sınıf öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri incelenmiştir ve çalışma sonucunda çocukların yaşları artıkça duygusal zekâ düzeylerinin de artabileceği saptanmıştır. Araştırma sonucunda çocuk ve ergenlerin duygusal zekâlarının gelişme sürecinde bireyin kendi üzerinde çalışması, çabalaması ve çevrenin desteklemesi gerektiğine değinilmiştir. Yine Rusya’da yapılan bir başka çalışmada 7-8 yaş aralığındaki çocuklara duygusal zekâ düzeyini desteklemek adına geliştirilen dersler sunulduktan sonra çocuklarda duyguları anlama konusunda becerilerinin geliştiği ve duygusal konulara ilgilerinin arttığı saptanmıştır. Bu sonuç çocukların duygusal zekâlarının gelişme sürecine ışık tuttuğunu göstermektedir (Tkacheva ve Rummyantseva, 2023).

Duygusal zekâ gelişme süreci ilk yıllara tekabül etse de alanda daha büyük yaş gruplarında duygusal zekâ düzeyinin gelişebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Arıg ve Alcı (2022) ilkokul öğretmenleri ile yaptıkları deneysel çalışmada pandemi sonrası öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerini artırmak amacıyla hizmet içi eğitim programı düzenlenmiştir. Hizmet içi eğitimin öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri üzerinde etki bıraktığı sonucuna varılmıştır.

1.5.5. Çocuklarda Duygusal Zekâyı Etkileyen Etmenler

“Geliştirilebilen zekâ” olarak tanımlanan duygusal zekâ kavramı insanın hayatı boyunca edindiği deneyimlerin sonucunda gelişmektedir ve sosyal ilişkilerin güçlenmesinde büyük önem taşımaktadır (Koçyiğit, 2018; Soyugüzel, 2019). Türkiye ve Dünya tarihinde önemli isimler arasında yer alan ve liderlik özellikleri ile tarihe adını yazan Mustafa Kemal Atatürk’ün ileri görüşlü olmasının duygusal zekâ düzeyinin yüksek olması ile bağlantılı olabileceği söylenmektedir. Duygusal zekâ becerilerinde Atatürk’ün gelişmiş olmasının farklı faktörlere bağlayan Şen (2021) bu faktörleri; Atatürk’ün yaşadığı dönem ve bunun paralelinde yaşadığı zorluklar, ebeveynlerin sevgi dolu ve eğitime önem vermeleri, okul ortamı ve öğretmenlerin tutumları şeklinde ele almıştır.

Duygusal zekâ düzeyi genetik ve çevresel etmenlerin etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Çevresel etmenler kapsamında ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynlerin arasındaki duygusal paylaşımlar, çevrenin çocuğun davranışlarına karşı gösterdikleri tepkiler; biyolojik faktörler kapsamında ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri, çocuğun

mizacı ele alınmaktadır (Khalilova ve Artysheva, 2020; Koçyiğit, 2016). Şahin ve Ömeroğlu (2015) çalışmasında duygusal zekâyı etkileyen etmenler yaş, cinsiyet, aile, kültür, model alma ve mizaç şeklinde ele alınmıştır.

Alanda yapılan çalışmalar ışığında çocukların duygusal zekâ düzeylerini etkileyebilecek faktörler aşağıda sunulmuştur;

Zekâ: Zekâ öğrenmenin temel yapı taşını ifade eden insanlar ile uyumlu yaşamayı sağlayan bilişsel kapasitedir. Duygusal zekâ ise duygularla ilgili becerileri akıllıca kullanmayı ifade etmektedir (Bütün Ayhan ve Beyazıt, 2022). Duygusal zekâ bilişsel zekâyı en etkin şekilde nasıl kullanılması gerektiği yönünden belirleyici olduğundan bilişsel zekâ ile duygusal zekâ arasında az da olsa etkileşimden bahsetmek mümkün olduğu belirtilmektedir (Soyugüzel, 2019, s: 78).

Yaş: Duygusal zekâ insanın yaşamı boyunca algılama, bilişsel yetenekleri ve yaş ile gelişmeye, değişmeye devam ettiği vurgulanmaktadır (Dhillon, 2018; Köse, 2009; Rao ve Komala, 2017). İnsan doğulduğu andan 50’li yaşlarına doğru duygusal zekâ düzeyinin doruğa ulaştığı akademik zekâ düzeyinde tam tersi 50’li yaşlarına doğru inişe geçtiği söylenmektedir (Topşar, 2015). Çocuğun duygusal gelişiminde temellerin atıldığı yıllar beyin gelişimi ve budanmanın hızlı bir şekilde gerçekleştiği ilk üç yıla tekabül etmektedir. Bebeklik döneminde çocukların olumlu veya olumsuz duyguları anlama ve ifade etmeye başlamaları (Toğşar, 2015) ve üç yaşına doğru duygularını ifade etme becerisinde niteliksel bir artış gözlemlendiği ve okul öncesi dönemin sonuna doğru öfke, korku gibi duyguları daha özgürce ifade edildiği belirtilmektedir. Yaşla birlikte çocuklar birden fazla duygunun aynı anda hissedilebileceğini ve duyguların farklı sebeplerinin olabileceğini kavramaktadırlar (Aral ve Temel, 2020). Sharonova (2022) çalışmasında okul öncesi dönemin duyguların çevrenin etkisi ile daha zengin içeriğe sahip olarak bir sonraki dönemlere temel olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmada okul öncesi dönem çocukların kendi duygularını anlamakta bile zorlandığı belirtilirken Kobzeva (2018) ergenler ile yaptığı çalışmada ergenlerin sadece kendi ve başkalarının duygularını anlamada değil bu duyguların neden ortaya çıktığı hakkında farkındalığa sahip oldukları vurgulanmaktadır.

Rus kaynaklarında duygusal zekâyı etkileyen etmenler arasında doğum zamanı gelmektedir. Buna göre Rusya’da prematüre olarak doğulmanın sosyal-duygusal gelişime etkisini inceleyen derleme çalışmasında prematüre çocukların tepkilerin ve duygularını

regüle etmede, insanlar ile iletişim kurmada zamanında doğulan çocuklara göre zorluk yaşadıkları belirtilmektedir (İvanova, 2022).

Cinsiyet: Duygusal zekâ hakkında yapılan çalışmalar ele alındığında birçok sosyo-demografik özellikler açısından incelendiği ve bunların başında da biyolojik özellikler içerisinde değerlendirilen cinsiyetin geldiği göze çarpmaktadır. Goleman (2023, s: 75) kitabında yüksek duygusal zekâyâ sahip kadın ve erkeklerin sosyal ve duygusal anlamda dikkat çeken özelliklerini belirtmiştir. Buna göre; yüksek duygusal zekâyâ sahip erkeklerin olumsuz duygular ile başa çıkabildikleri, sosyal anlamda daha mutlu ve özgüvenli oldukları ifade edilirken yüksek duygusal zekâyâ sahip kadınların kendilerini özgüvenli bir şekilde ifade ettikleri, kendine yönelik pozitif düşündükleri, insanlar ile güçlü ilişkiler kurdukları, hayat akışını olumsuz etkileyebilen suçluluk duygusu veya kaygı gibi duygulara nadir kapıldıkları ifade edilmektedir. Alan yazın incelendiğinde duygusal zekânın cinsiyete göre incelediği çalışmaların çok sayıda olduğu ve farklı sonuçların saptandığı gözükmektedir. Özellikle kadın ve erkeklerin sadece fiziksel değil duygusal anlamda da farklı oldukları ve bunun duygusal zekâ boyutunda nasıl değiştiği konusu merak uyandırmaktadır (Yıldırım ve Gül, 2021). Duygusal zekâ düzeyinde cinsiyetler arası farklılıkların olmasını aile için ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarıyla farklı bir biçimde iletişim kurmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Buna göre ebeveynler kız çocukları ile erkek çocuklarına göre daha çok duygusal paylaşımda bulundukları söylenmektedir. Ayrıca bu farklılıklar kızlarda daha iyi duygu yüklü işaretleri anlama, duyguları ifade etme konusunda daha iyi iken erkeklerin öfke, korku gibi duygularını bastırma konusunda daha başarılı oldukları ifade edilmektedir (Goleman, 2023, s: 179-180). Rawat (2023) duygusal zekâ düzeyini cinsiyete göre incelediği betimsel çalışmayı Hindistan'da 14-17 yaş aralığındaki ergenler ile gerçekleştirmiştir. Bu çalışma sonucunda cinsiyete göre ergenlerde duygusal zekâ düzeylerinde farklılıkların olduğu buna göre erkeklerin kızlara göre daha yüksek duygusal zekâyâ sahip oldukları saptanmıştır.

Aile: Duygusal zekânın temelleri çok küçük yaşlardan itibaren atılmaktadır ancak çevrenin de etkisiyle daha sonraki yıllarda da gelişmeye devam etmektedir. Gottman ve Declaire (2023, s: 16) kitabında belirttiği gibi aile duygusal gelişim sürecinde çocuğun ilk okuludur ebeveyn ise çocuğun rehberidir. Nitekim duygusal olarak sağlıklı çocukların yetişmesi için negatiftikten ziyade pozitifliğin ve duyarlılığın yüksek olduğu aile ortamının büyük önem arz ettiği vurgulanmaktadır (Laakso vd., 2023). Aile ortamının çocuğun duygusal gelişiminde ayna rolünde olduğu; çocuğa duygularını ifade etme, yansıtma

anlamında rehberlik eden ailelerin çocuğun duygusal gelişimine katkıda bulundukları vurgulanmaktadır (Blandon, 2015). Ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri, duygusal paylaşımları ve duyguları anlamaları erken yıllardan itibaren çocuğu duygusal anlamda etkilemektedir (Özyürek ve Erdoğan Mermer, 2021). Duygusal zekânın gelişme sürecinde ailenin yaptığı duygu rehberliği çocuğun sosyal duygusal gelişiminde önemli rol oynarken ebeveynlerin çocuğa karşı destekleyici olmaları, sınırları daha belirgin çizmeleri yani çocuğun olumsuz duygularıyla baş etmelerinde rehber olmaları, duygularını ifade etmelerine fırsat vermeleri, çocuklarına duygusal deneyimler sunmaları çocuğun duygularını sosyal olarak uygun bir şekilde regüle etmesini sağladığı belirtilmektedir (Hong vd., 2021). Duygusal anlamda rehberlik yapılan ailede yetişen çocukların diğer çocuklara kıyasla duygusal anlamda daha zeki ve sosyal ilişki kurmada daha başarılı oldukları Gottman ve Decaire (2023, s:21) kitabında belirtilirken çocuklarına duygusal anlamda antrenörlük yapmakta yetersiz olan ebeveynlerin bu durumu kuşaktan kuşağa aktardıkları ve böyle ailelerde yetişen çocuklarda davranış problemlerinin gözlenmesi, akademik hayatta zorlukların yaşanabileceği söylenmektedir (Goleman, 2023, s: 254-255).

Duygusal zekâ düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla duygusal paylaşımda bulundukları, çocuklara sevgilerini çekinmeden gösterebildikleri ancak duyguların bastırıldığı bir aile ortamında büyüyen çocuklarda olumlu veya olumsuz duyguları anlama, yansıtma gibi konularda engellendikleri ifade edilmektedir (Babadjanova-Pavlova, 2018). Duyguların açık bir şekilde ifade edilen ailede yetişen çocuğun akran, öğretmen ve aile ilişkilerinin daha iyi olduğu, duygularını daha iyi regüle edebildiği ve yaşam kalitesinin arttığı (Tümer ve Cihangir-Çankaya, 2020) belirtilmektedir (Soyugüzel, 2019, s: 136-149). Ebeveyn yetiştirme stiline kız çocuklarının duygusal zekâsını nasıl etkilediğine ilişkin çalışma incelendiğinde, kız ergenlerin duygularını yönetme konusunda annelerinden ziyade babalarından etkilendikleri vurgulanmaktadır. Buna göre çocuklarını yönlendiren babaların kızlarında başkalarıyla empati kurma konusunda daha başarılı oldukları, kızlarına tutarsız bir şekilde yaklaşan babalarda kız ergenlerinde kendi duygularının farkına varma konusunda zorluk çektikleri bulgularına varılmıştır (Krasnov, 2016).

Literatür incelendiğinde alanda çocukların duygusal zekâ düzeyleri aile özellikleri, yetiştirme tutumları gibi farklı açılardan ele alınarak farklı araştırmalar yürütülmüştür. Örneğin, çocukların duygusal zekâları ile aile tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda (Farrell, 2015; İsha ve Mamat, 2019) ailenin çocuğun duygusal gelişiminde

kritik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Duygusal zekânın ebeveynlerin eğitim düzeylerinden, kardeş sayısından, aile tutumundan önemli derecede etkilendiği İrfan ve Kausar (2020) 15-19 yaş arası 351 ergenler ile yaptıkları çalışmada vurgulamışlardır. Goyal ve Kumari (2023) çalışmalarında ortaokula devam eden çocukların duygusal zekâlarının ebeveyn katılımı ile doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışma sonuçları incelendiğinde aile gibi insan hayatında önemli yer kaplayan birimin bireyin duygusal zekâsını şekillendirme de etkili olabileceği belirtilmektedir. Rusya’da Golub vd. (2020) tarafından yapılan bir araştırmada ailenin çocuğun başkalarının duygularını anlama konusunda etkili bir örgüt olduğu aynı çalışmada çok çocuklu ve tam ailelerde yetişen çocukların duyguları regüle etmede ve başkalarının duygularını anlamada daha iyi oldukları saptanmıştır. İsha ve Mamat (2019) eğitim düzeyi yüksek olan ebeveyn ve elli okul öncesi altı yaş grubu ile yaptıkları çalışmada aile tutumlarının doğrudan çocukların duygusal zekâ düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Duygusal zekâ ile ailenin psikososyal faktörlerini inceleyen bir çalışmada ebeveynleri ile güçlü ilişki kuran çocukların duygusal anlamda kendini ifade etme konusunda daha başarılı oldukları ifade edilmektedir (Lekaviciene ve Antiniene, 2016).

Kültür: Goleman (2023, s: 34) kitabında duyguların biyolojik, kültürel ve insanın deneyimleri ile biçimlendiğini vurgulamaktadır. Duygusal zekâ öğrenme ve deneyimleme sonucunda şekillenir ve bu süreçte kültür insanın davranışsal ve duygusal gelişimine çerçeve sunmaya yardımcı olmaktadır. Farklı kültürler ele alındığında duyguların evrensel boyutu olduğu gibi her bir kültürün kendi içinde olumlu ve olumsuz duyguları gösterme biçiminin olduğunu yani kültür duyguların biçimlenmesinde etkili rol oynadığı Batı ve Doğu ülkelerinin karşılaştırıldığı çalışmada ifade edilmektedir (Bagheria vd., 2013). Örneğin; Japonya, Çin gibi Doğu ülkelerinde duyguların kısıtlanması toplumsal bir norm şeklinde değerlendirildiği söylenmektedir (Egorova, 2015). Kültürlerin duyguları anlama, ifade etme ve yansıtma konusunda ki bu farklılıkları insanın doğumundan itibaren duygusal gelişimini etkilemektedir ki bu duygusal zekâ düzeyine doğrudan yansımaktadır. Kolektivist kültürlerde doğup büyüyen insanların duyguları ifade etme konusunda daha çok zorluk yaşadıkları ve duyguların topluma fayda sağlayacak şekilde bastırıldığı söylenmektedir (Akalin ve Türküm, 2021). Azerbaycan ve Rusya kültürlerinde duygusal zekânın incelendiği çalışmada bireyselliğin ön planda olduğu Rus kültüründe Azerbaycan’a göre insanların duyguları anlama ve regüle etme bakımında; ataerkil ve kollektif özellikleri taşıyan Azerbaycan’da ise kadınların erkeklere göre başkalarının duyguları anlama becerisinde daha iyi oldukları belirtilmektedir (Pankratova vd., 2018). Çokkültürlü bir

toplumda yaşamak için farklı kültürleri anlamayı, onlarla etkileşime girmeyi, empati kurmayı kolaylaştırarak kişinin kültürel zekâsına etki etmektedir ki duygusal zekâ ile kültürel zekâ arasında ilişkinin pozitif yönde olduğuna dair sonuçlar Demirel (2020) çalışmasında saptanmıştır. Kültürlerarası çalışmalar kapsamında Chebotareva (2011) Orta Asya, Afrika, Latin Amerika ve Orta Doğu ülkelerinden Rusya'ya eğitim almak amacıyla gelen üniversite öğrencileri arasında gerçekleşmiş olup çalışma 17-25 yaş arasında toplam 395 öğrenci ile sınırlı kalmıştır. Çalışma uluslararası öğrencilerin uyum sorunlarını farklı açılardan ele alarak incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma öğrencilerin farklı ülkelerde uyum sorunlarının en temel belirleyicisinin duygusal zekâ olduğunu belirtirken kültürlerarası duyguları anlama, ifade etme, regüle etme konularında farklılıkların olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Uyum Ölçeği”, “Temel İnanç Ölçeği”, “Genel İletişimsel Hoşgörünün Teşhisi” tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler istatistik programı ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada; uyum sağlama konusunda Orta Asya ve Latin Amerika öğrencilerinin diğer kültürlerle göre daha iyi, Orta Asya'dan gelen öğrencilerin sözsüz iletişim biçimini anlamada daha başarılı, Çin'li öğrencilerin kişiler arası iletişimde “duygusal koşulları” anlamada diğer kültürlerle göre daha düşük puanlar aldıkları belirlenirken Afrikalı öğrencilerin kişiler arası iletişimden ziyade kendi duygularını anlama ve regüle etmek konusunda daha iyi oldukları belirlenmiştir. Kültürlere has bu özelliklerin bilinmesi çocukların duygusal gelişimini değerlendirirken genetik faktörlerin yanı sıra çocuğun doğup büyüdüğü kültürün ele alınması gerektiğini kanıtlamaktadır (Egorova, 2015).

Okul Hayatı: Çocuğun duygusal zekâ düzeyini etkileyen etmenler arasında okul hayatı büyük önem arz ettiği ve tüm eğitim sürecinin arka planında duygusal temellerin olduğu, daha kaliteli ve etkin bir eğitim hayatının gerçekleşmesi için çocukların duygularını akılcıca kullanmaları gerektiği söylenmektedir (Demir vd., 2022). Okul ve okullarda görev alan öğretmen, rehberlerin çocukların duygusal zekâ düzeylerinin desteklenmesinde aileden sonra kilit rol oynadıkları ifade edilmektedir (Hafsoh ve Ardi, 2023). Giniyatullina (2019) okul öncesi eğitim kurumlarının duygusal zekâyı destekleme ve çocukların erken yaşlarda duyguları anlama ve ifade etme konularında önemli rol oynadığını vurgulanmaktadır. Çocuklarda duygusal zekânın desteklenmesi için öğretmenlerin eğitim sürecine aileyi dahil ederek “duygusal zekâ eğitim ortamı”nın oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır (Zorina, 2021). Chernobrovkin vd. (2021) duygusal zekânın okul hayatından etkilenebileceğini “Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ gelişiminde sanat eserlerinin kullanımı” adlı çalışmalarında incelenmiştir. Bu çalışma, eğitim

kurumlarında 5-8 yaş grubu çocukların duygusal zekâ düzeylerini desteklemek için çocuk edebiyatı eserleri kullanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda eğitim kurumlarında edebiyat eserleri kullanılarak çocukların duygusal zekâ düzeylerini destekleyebileceği saptanmıştır. Benzer bir sonuç Faustova (2019) çalışmasında saptamıştır ve bu çalışmaya göre masal anlatımı, art terapi, psiko-jimnastik gibi metotların çocukların eğitim hayatına entegre edilmesi duygusal zekânın desteklenmesinde etkili olabileceği belirtilmiştir.

COVID-19, tüm dünyayı etkisi altına alan ve zorlu bir pandemi süreciyle birçok alanın etkilenmesine neden olan bir salgın türü olarak tanımlanmaktadır (Aral vd., 2020). Pandemi döneminde değişen eğitim ortamlarına göre çocukların duygusal zekâ düzeylerini inceleyen betimsel çalışmada duygusal zekânın eğitim ortamlarından etkilenebileceği saptanmıştır (Vejayaratnam, 2023). Danylchuk vd. (2022) yaptıkları çalışmada çocukların duygusal zekâları çevresel etmenlerden pandemi dönemini ele alarak incelemişlerdir. Bu araştırmaya göre çocukların duygusal zekâları yaşam koşullarından, aile dinamiklerinden ki değişimlerinden ve kültüründen etkilenebileceği vurgulanmıştır. Bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde göçmen işçi ailelerin çocuklarının duyguları anlama konusunda diğer çocuklara göre daha çok sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Çin’de 340 katılımcı ile yürütülen bir çocukların duygusal zekâları “harmanlanmış öğrenme” ortamlarına göre incelenmiştir. Bu çalışma, COVID-19 nedeniyle eğitimin hibrit eğitime geçmesi çocukların bilişsel ve duygusal zekâlarını etkileyebileceği ön görülmüştür ki araştırma sonuçları incelendiğinde eğitim ortamlarının çocukların duygusal zekâları ile ilişkili olduğu hatta duygusal zekâsı yüksek olan öğrencilerin eğitim hayatında daha başarılı oldukları belirlenmiştir (Vejayaratnam vd., 2023). Chen ve Zhang (2023) üniversitede eğitim gören gençler ile yaptıkları çalışmalarında duygusal zekânın pandemi döneminin olumsuz etkilerini azaltmada önemli role sahip olduğu ve desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Korkmaz vd. (2022) öğretim elemanları ile yaptıkları “Yüz yüze ve uzaktan eğitim ortamlarında duygusal zekâyâ yönelik gerçekleştirilen etkinlikler” adlı nitel bir çalışmada öğretim elemanlarının duygusal zekâ kavramı ve duygusal zekânın nasıl destekleneceği ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları; yüz yüze eğitim sürecinin uzaktan eğitim sürecine nazaran duygusal zekâyı desteklemede daha etkili olduğu belirlenmiştir. Özellikle pandemi dönemiyle birlikte tüm dünyanın uzaktan eğitim sürecine geçiş yapması çocukların bu süreçte olumsuz etkilenmelerine bunun neticesinde sağlıklı gelişimin gerçekleşmesi için duygusal zekânın desteklenmesi gerektiği sonucunda varılmıştır (Paolletti vd., 2023). Pandemi döneminde gerçekleşen uzaktan eğitimin doğurduğu stresin kontrol altına

alınması ve regüle edilmesinde duygusal zekânın büyük rol oynadığını bilgisine yine literatür taraması sonucunda ulaşılmıştır (Demir vd., 2022). Bu araştırma sonuçları gösteriyor ki eğitim ortamları duygusal zekâyı destekleme konusunda aileden sonra gelen en önemli etmenler arasında yer almaktadır.

Mizaç: Erken çocukluk dönemi mizacın şekil aldığı ve duyguların hızla geliştiği bir dönemdir. Mizaç genetik kökenli kişiliğin şekillenmesinde önemli rol oynayan özelliktir ancak insanın yaşadığı travmalar, duygusal yoksunluk yani çevresel faktörler mizacın etkilenmesine neden olmaktadır. Alan yazında mizaç “duygusal zekâ düzeyini biyolojik faktör olarak etkileyen kişinin duygusallık özellikleridir” şeklinde tanımlanmaktadır (Gardner vd., 2011). Mizaç duygusal anlamda tepkiselliği, enerjiyi ifade ederken duygusal zekâ ise bu enerjinin kişi tarafından uygun biçimde kullanılmasıdır (Balandina, 2017). Çocukların farklı olaylara, duygulara verdikleri tepkilerin şekillenmesinde mizaç özelliğinin yattığı vurgulanmaktadır. Örneğin; tepkiselliğin artması ile birlikte insanın duygularını regüle etmede zorluk çekebileceği belirtilmektedir (Karaş ve Altun, 2022).

1.5.6. Çocuklarda Duygusal Zekânın Desteklenmesi

Duygusal zekâ kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte merak edilen önemli sorular içerisinde “Duygusal zekâ çevreden etkilenir mi? Duygusal zekâ desteklenebilir mi?” yer aldığı ifade edilmektedir. İnsanın hayatta başarılı olmasını sağlayan çevrenin desteği ile gelişebilen zekâ türü duygusal zekâdır (Alimbayeva ve Esnazarova, 2017). Duygusal zekânın gelişimi uzun yıllar içerisinde gerçekleşmektedir ancak ilk yıllar kritik öneme sahiptir bu nedenler çocukların yaşamları boyunca karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmeleri ve sorunları duygusal anlamda sağlıklı bir şekilde atlatmaları adına duygusal zekânın desteklenmesi gerekmektedir. Duygusal olarak desteklenen çocuklarda akademik başarının, problem çözme becerisinin yüksek olduğu, duygularını ifade etmede zorlanmadıkları, aile ile olumlu ilişki kurdukları Kasumova vd. (2022) çalışmasında belirtilmektedir. Çocuğun yüksek veya düşük duygusal zekâyı sahip olmasında birçok sistem etki göstermektedir. Bunlardan biri öncelikle çocuğun içinde büyüdüğü ve duygusal paylaşımların gerçekleştirdiği ailesidir, aileden sonra ise çocuğun okul hayatı gelmektedir (Ulutaş ve Macun, 2016).

Duygusal zekânın desteklenmesi için öncelikle aile ortamında çocuğun olduğu gibi kabul edilmesi, ona karşı duyguların açıkça ifade edilmesi ve çocuğun duygusal

ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerektiği ifade edilmektedir (Giniyatullina, 2019). Zorina (2021) alışmasında duygusal zekâyı desteklemek için kullanılan metotlara örnek vererek duygusal zekânın çevreden etkilendiği kanıtlamaktadır. Aynı alışma çocukların duygusal zekâlarını desteklemede ailenin eşsiz rollere sahip olduğu ve sürece dahil edilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Çocuğun duygusal zekâ düzeyinin aile ile sıkı bir ilişkiye sahip olduğu özellikle ebeveynlerin ocuk ile duygusal paylaşımda bulunmalarının çocukların duyguları anlama ve ifade etme açısından büyük önem arz etmektedir. Ebeveynlerin duygularını çocuklarıyla paylaşmalarının ne kadar önemli olduğunu vurgulayan bir çalışmada ebeveynlerin özellikle annelerin olumlu duygusal paylaşımlarının çocukların olumlu duyguları ifade etmede önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (McNeil ve Repetti, 2021). Ebeveyn ve ocuk arasındaki olumlu duygu paylaşımını inceleyen çalışmada annelerin babalara göre daha çok şefkat dolu duyguları yansıttıkları belirlenirken (McNeil ve Repetti, 2021) duygusal zekâyı anne- ocuk arasında ortak zaman geçirmeye göre inceleyen çalışmada anne ile çocuğun beraber geçirdiği zamanın artması çocuğun duygusal zekâ düzeyine etki edebileceği ifade edilmektedir (Alerge, 2012). Ailenin ocuğun duygusal zekâ düzeyini etkilediğini gösteren çalışmada 13-15 yaş aralığında aile içinde büyüyen ile sevgi evlerinde büyüyen çocukların duygusal zekâ düzeylerinde farklılıklar saptanmıştır. Buna göre sevgi evlerinde büyüyen çocukların duygusal zekâ düzeylerinin aile içinde büyüyen çocukların duygusal zekâ düzeylerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Garifullina, 2020).

Duygusal zekâ ve eğitim konulu derleme çalışmada duygusal zekânın öncelikle ailede desteklendiği sonra eğitim ortamı ve ebeveynlerin katılımı ile şekillendiği vurgulanmaktadır (Humphrey vd., 2007). Goyal ve Kumari (2023) ortaokul ğrencilerinin ebeveyn katılımı ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelendikleri betimsel bir çalışmada “Mangal Duygusal Zekâ” ile “Aile Katılımı leği” kullanılarak Chandigarh şehrindeki devlet ve özel okullardan toplanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul ğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin ebeveyn katılımı ile ilişkili olabileceği saptanmıştır. Çocukların duygusal anlamda gelişmesi adına erken yıllardan itibaren oyun oynanması, kitap okunması, çizgi film izlenmesi (Vural ve Koabaş, 2011), duygulara yönelik sohbetlerin geçekleştirilmesi, eğitim sürecinde sanatsal faaliyetlerin arttırılması duygusal zekânın desteklenmesinde etkili olabileceği; ğretmenlerin “Duygusal Zekâ Atölyeleri” ne katılarak kendilerini geliştirmeleri ve duyguları yönetebilme konusunda güçlenmeleri hem çocukların duygusal zekâlarını desteklemede hem de destekleyici eğitim ortamlarının oluşurmada faydalı olabileceği belirtilmektedir (Tominey vd., 2017).

Goryacheva (2023) çalışmasında duygusal zekânın en önemli ve temel yetenekleri arasında değerlendirilen duyguları anlamanın desteklenmesinde kuklaların kullanılması, etkileşimli kitap okumanın gerçekleşmesi, aile içinde kullanılan nezaket sözcüklerinin belirlenmesi, duygu günlüğünün doldurulması gibi metotların çocukların duyguları anlama, ifade etme ve düzenlemede etkili olabileceği söylenmektedir. Ayrıca çocukların hayali oyun oynamaları farklı duygusal durumları deneyimlemelerine ve kendilerini farklı durumlar karşısında duygusal anlamda dengelemelerine olanak tanıyarak çocukların hayata hazırlanmaları ve duygusal zekâ düzeylerinin desteklenmesi açısından değerli olduğu söylenmektedir (Gottman ve Declaire, 2023, s: 40). Duygusal zekânın desteklenmesinde edebiyat ve sanat alanlarının önemli yere sahip olduğu alanda yapılan çalışmalarla kanıtlanmaktadır. Edebiyat alanında duygusal zekânın yazarların yazılarına olan etkisini ele alan derleme çalışmasında duygusal zekânın çevreden, iletişimden ve çalışma koşullarından etkilenebileceği belirtilmektedir. Edebiyat alanı sadece yazıdan ibaret olmadığı akademik zekâ ile duygusal zekânın birbirleri ile etkileşimi sonucu ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Yüksek duygusal zekâyâ sahip yazarların düşük duygusal zekâyâ sahip yazarlara göre eserlerinde kültürel özellikleri okuyucuya daha iyi yansıttıkları vurgulanmaktadır (Seredina, 2019). Türk atasözlerinin duygusal zekânın gelişmesindeki rolünü inceleyen bir çalışmada günlük hayatta daha fazla atasözlerini kullanmak duygusal zekâ yeteneklerini desteklediği ve araştırma kapsamında incelenen atasözleri değerlendirildiğinde empati kurma, duyguları regüle etme ilgili birçok örneğin olduğu ve duygusal zekânın gelişmesinde atasözlerinin büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır (Karadağ, 2013).

1.6. Konuyla İlgili Araştırmalar

1.6.1. Duygusal Zekâ ile İlgili Araştırmalar

Duygusal zekâ Türkiye ve dünyada farklı konular içerisinde değerlendirilen ve araştırılmaya devam eden önemli kavramlar arasında yer almaktadır. Türkiye’de duygusal zekâ ile ilgili çalışmaların 2000’li yıllarından sonra hızlı bir artışa geçtiği ve çalışmaların sıklıkla duygusal zekâ düzeyini belirlemeye yönelik olduğu; çalışma grubunda genellikle üniversite ve lise öğrencilerinin tercih edildiği belirtilmektedir (Çağlayan Yılmaz ve Çam Aktaş, 2021).

Duygusal zekânın en sık ele alındığı konular arasında duygusal zekâyı etkileyen etmenler yer almaktadır. Herrera vd. (2017) tarafından yapılan betimsel araştırmada Kolombiya’da ki çocukların duygusal zekâ düzeylerini yaşam bölgelerine göre (kır, kent) ve cinsiyete göre incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre kız çocuklarının duygusal zekâ ölçeğinin alt boyutlarından kişiler arası ilişki ve uyum açısından erkeklere göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Krasnov ve Grigoryeva (2014) Rusya’da yaptıkları nicel bir çalışmada kentte yaşayan çocukların duygusal zekâ düzeylerini “Emin” aracını kullanarak incelenmiş ve kız öğrencilerin erkeklere göre daha yüksek duygusal zekâyâ sahip oldukları; Arias vd. (2022) İspanya’da yaptıkları yarı deneysel çalışmada ilkökul çağı çocukların akademik motivasyonu ve duygusal zekâ düzeyleri incelemiştir ve araştırma sonucunda kız çocuklarının duygusal zekâ puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır; İran ve Hindistan’da yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilerek kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek duygusal zekâyâ sahip oldukları saptanmıştır (Kumar, 2020; Rahmani ve Ulu, 2021). Duygusal zekâyı etkileyen bir başka çevresel etmen pandemi dönemi kapsamında gerçekleşen kısıtlamaların olduğu söylenmektedir (Martín-Requejo ve Santiago-Ramajo, 2021; Vejayaratnam vd., 2023). İspanya’da 9-10 yaş arası toplam çocukların duygusal zekâ düzeyini inceleyen nicel bir çalışmada çocukların duygusal zekâ düzeyinin COVID-19 pandemi sürecinde yaşanan karantina önlemlerinden nasıl etkilendiği incelenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Duygusal Zekâ Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmaya toplam 34 kişi katılım göstermiş katılımcılar elde edilen veriler istatistik programı ile analiz edilmiştir. Veri analizi sonucuna göre karantina sürecinde alınan önlemlerin çocukların duygusal zekâ düzeylerine olumsuz etki ettiği saptanmıştır (Martín-Requejo ve Santiago-Ramajo, 2021).

Pakistan’da lise öğrencileri ile gerçekleşen betimsel bir çalışma Akbar vd. (2011) tarafından 200 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı öğrencilerin duygusal zekâ düzeyi ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada öğrencilerin duygusal zekâ düzeyinin belirlenmesi için “Bar-On Duygusal Zekâ Envanteri” uygulanmıştır, akademik başarının ölçümünde ise öğrencilerin elde ettikleri sınav sonuçları kullanılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir ve analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin akademik başarılarında duygusal zekânın yordayıcı olduğu, cinsiyete göre duygusal zekâ düzeyinde farklılıkların saptandığı buna göre kız öğrencilerin duyguları anlama, ifade etme konusunda erkeklere göre daha başarılı iken kentte yaşayan öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin kırdaki yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin duygusal zekâ ile psikolojik sağamlık düzeylerinin sosyo-demografik özellikler açısından inceleyen Ergün (2016) çalışmasını İstanbul’da yer alan dört farklı lisede eğitim gören toplam 360 ergenle gerçekleştirmiştir. Araştırmada ölçme araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Psikolojik Sağamlık Ölçeği”, “Duygusal Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır ve elde edilen veriler istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; ergenlerin duygusal zekâ düzeyinin ergenlerin yaşı, anne ve baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özellikler ile farklılaştığı saptanırken ergenlerin duygusal zekâ düzeyinin kardeş sayısına, cinsiyete, ebeveyn birliktelik durumuna göre bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Duygusal zekâ yaşam boyu insanın başka insanlar ile etkileşime girmesi ile gelişmektedir. Erken yıllarda duygusal anlamda desteklenen ve kendini ifade etmesine fırsat verilen çocuklarda duygusal zekâ düzeyi diğer çocuklara göre daha geliştiği belirtilmektedir. Alanda duygusal zekânın akademik başarıya göre inceleyen çalışmalarda yüksek duygusal zekâyâ sahip çocukların akademik başarısının da yüksek olacağına dair sonuçlar elde edilmiştir (Bukhari ve Khanam, 2016; Jan vd., 2017; Mammadov ve Keser, 2016; Nasir ve Masrur, 2010). Özellikle öğretmenlerin duygusal zekâları sınıfın duygusal anlamda desteklenmesinde önemli rollere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar gösteriyor ki öğretmenlerin kendi ve başkalarının duygularını anlamada ve ifade etmede, kendini farklı durumlarda kontrol etmede, başkalarının gelişmesi için çabalamada güçlü olmaları yani duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olması sınıf içi lider konumunda daha etkili başarıyı elde ettiklerini gösterebilmektedirler (Tsoli, 2023). Rusya’da duygusal zekânın okula uyum sürecine göre inceleyen çalışma 150 ilkokul öğrencisi arasında gerçekleşmiş olup ruh hali için “Lüscher’in Renk Testi”, duygusal zekâ düzeyi için “Duygusal Piktogram”, “Çizim”, “Üç Dilek” yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde çocukların duygusal zekâ düzeyleri ruh halini etkilediği, duygularını kontrol altına alabilen çocuklarda okula uyumlarının daha kolay hale geldiği, yüksek duygusal zekâyâ sahip çocukların başka insanların duygularına daha çok odaklandıkları, düşük duygusal zekâyâ sahip çocukların ise başka insanların duygusal dünyasına ilgilerinin az olduğu ve daha fazla olumsuz duygulara kapıldıkları saptanmıştır (Dobrin, 2020).

Poonam vd. (2022) Hindistan’da yaptıkları çalışmayı aile ve duygusal zekâ arasındaki bağı incelemek amacıyla yapmıştır. Çalışma, kırsal bölgelerde yaşayan 14-16

yaş aralığında toplam 120 ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; “Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Kişilik Gelişimi Ölçeği”, “Aile Ortamı Ölçeği” kullanılmıştır. Ergenlerin ölçeklere verdikleri sayısal değerler istatistik programı girişi gerçekleştirilerek analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; ergenlerin duygusal zekâ düzeyinin yaşam bölgesine göre farklılaştığı, duygusal zekâ ve kişiliğin farklı sosyo-demografik özellikler yani anne-baba eğitimi, çocuk sayısı, sosyoekonomik düzey arasında ilişkinin olduğu, ergenlerin duygusal zekâ düzeyinin ve kişiliğinin şekillenmesinde ailenin büyük rol üstlendiği saptanmıştır.

Ebeveyn ve çocuk arasında ilişkinin zarar görmesi çocuğun ruhsal sağlığına zarar vermektedir ve aile içindeki rollerin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesini engellemektedir. Bu bilgiyi daha derinlemesine inceleyen Komlik ve Merenkova (2017) ilkökul çağında çocuğu olan 62 ebeveyn ile yaptıkları çalışmada ebeveynlerin duygusal zekâları ile ebeveyn-çocuk ilişkisini incelemişlerdir. Çalışma veri toplama aracı olarak ebeveynlerin duygusal zekâ düzeylerini belirlemek için “Emin Anketi” kullanılmıştır. Duygusal zekâ ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme türü arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır ve duygusal zekâ ile çocuk yetiştirme türü arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Bu sonuç, ebeveynlerin duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olmasının ebeveynlerinin çocuklar ile kurdukları ilişkiyi olumlu yönde şekillendirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Rogova (2018) çalışmasında 13-15 yaş ergenlerde bilgisayar oyun oynama durumunun duygusal zekâ üzerindeki etkisine bakmıştır. Veri toplama araçları olarak “Duygusal Zekâ Ölçeği” ile “Çocukların Bilgisayar Oyun Oynama Derecesini Belirleme Anketi” kullanılmıştır. Bu araştırma sonucunda bilgisayar oyunu oynayan ergenlerin duygusal zekâlarının bilgisayar oyunu oynamayan ergenlere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Babiak vd. (2023)’nin yaptıkları çalışmanın temel amacı Ukrayna’nın bir bölgesinde duygusal zekâ gelişim sürecinde öğretmenlerin kullandıkları gözlem yöntemlerin neler olduğunu tespit etmektir. Öğretmenlerden görüşlerini almak adına araştırmacılar tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır ve çalışmaya toplam 120 öğretmen dahil edilmiştir. Bu çalışma ile öğretmenlerin çocukların duygusal zekâlarını gözlem yoluyla ölçülebileceği sonucuna varılmıştır.

İspanya’da duygusal zekâ düzeyini çizgi filmler kullanarak ölçmeyi amaçlayan çalışma Sastre vd. (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olup çalışmanın temel amacı 8-13 yaş çocukların duyguları algılama ve duygusal anlayış boyutlarını ölçmektir. Veri toplama aracı olarak “EMOCİNE” testi kullanılmıştır. Veri toplama süreci çocuklara duygusal durumları içeren 15 adet kısa çizgi film izletilerek gerçekleşmiştir. İstatistiksel analiz sonucunda kız çocukların erkek çocuklarına göre başka insanların duygularını anlama, ifade etme konusunda daha iyi oldukları, yaşla birlikte duygusal zekâ düzeyinin arttığı ve EMOCİNE ölçme aracının duyguları algılama ve anlayış boyutlarını ölçmek için gelecek çalışmalara ışık tutacağı belirlenmiştir.

İtalya’da çocukların yaptıkları resimlere odaklanarak duygusal zekâ özelliklerini inceleyen Mancini (2019) çalışmasını üçüncü sınıfa giden toplam 82 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırma verilerini toplamak için “Bir İnsan Çiz Testi” ile “Duygusal Zekâ Ölçeği” kullanılmış olup veriler istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda çocukların çizdikleri insan figürlerinin duygusal zekâ düzeyinden etkilendiği ve “Bir Adam Çiz Testi”-nin duygusal zekâ düzeyini sözsüz bir şekilde göstermenin bir yolu olduğu belirlenmiştir.

İlkokul dönemi çocukları için hazırlanan duygusal zekâ programının çocukların davranışlarını nasıl etkileyebileceği ile ilgili deneysel bir çalışma Altunbaş ve Özabacı (2019) tarafından yapılmıştır. Çalışma Bursa’da ilkokula devam eden 39 öğrenci ile yapılmış olup katılımcıların 13’ü deney grubunu, 13’ü kontrol grubunu diğer 13 öğrencide plasebo grubunu oluşturmuştur. Veri toplama araçları kapsamında 12 haftalık duygusal zekâ programı planlanmıştır ve “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu”, “Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeği”, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Formlardan elde edilen bilgilerin girişi istatistik program aracılığıyla yapılmıştır. Çocuklar için düzenlenen duygusal zekâ programının etkililiği incelendiğinde programın çocukların daha atılgan olmasında etkili olduğu, öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin arttığı ve saldırganlık davranışlarının görülme sıklığını azaldığı belirlenmiştir.

Sarıkabak vd. (2019) İstanbul’da 14-17 yaş aralığındaki 277 ergenler ile yaptıkları çalışmada- ergenlerin fizik kaygı durumları ile duygusal zekâ düzeylerini spor yapmaya göre incelemiştir. Ergenlerin duygusal zekâ düzeylerini, fizik kaygı durumlarını belirlemek amacıyla “Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği” ile “Sosyal Fizik Kaygı Ölçeği”, çocukların sosyo-demografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen

“Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ölçek ve formlardan elde edilen bilgileri analiz etmek için istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım sağlaması sonucunda parametrik testlerden t-testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak veriler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; ergenlerin duygusal zekâ düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık saptanırken çocukların yaşları ile fizik kaygı durumları arasında ters yönlü ilişki belirlenmiştir. Kız ve erkek cinsiyetine göre duygusal zekâ ölçeğinden elde edilen toplam puan arasında kız ergenlerinin duygusal zekâ puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ergenlerin spor ile ilgilenmelerinin duygusal zekâ düzeylerine olumlu katkılar sağlarken spor aktivitesinin kaygı düzeyini azaltmada etkili olduğu ifade edilmiştir.

Dijital araçların hayata entegre edilmesiyle beraber dijital oyun tabanlı öğrenmenin gün geçtikçe önemi ortaya çıkmaktadır. Tayvan’da Yang vd. (2019) yaptıkları çalışmada akademik başarının önemli yordayıcısı olan duygusal zekâyı dijital oyun tabanlı öğrenmeye göre incelendikleri çalışmada çocukların duygusal zekâ düzeylerinin oyun ve öğrenme performansına nasıl yansıdığını incelemişlerdir. Çalışma, 9-10 yaş arası bilgisayar kullanma konusunda iyi olan çocuklar arasında gerçekleşmiştir. Araştırma kapsamında çocukların duygusal zekâ düzeylerini tespit etmek amacıyla “Duygusal Zekâ Anketi-Çocuk Formu” kullanılırken oyun performansı için oyunda kazanılan rozetler dikkate alınmıştır, öğrenme performansını belirlemek için ise oyun bitiminde çocuklara sınav uygulanmıştır. Çalışma iki sınıf arasında toplam iki hafta gibi bir süreçte gerçekleşmiştir ve sürecin başında oyun tabanlı öğrenme hakkında öğrencilere bilgilendirmeler yapılmıştır. Duygusal zekânın çocukların oyun ve öğrenme performansı arasında ilişkinin saptanması amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda çocukların duygusal zekâ düzeylerinin oyun ile öğrenme performansı arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bu çalışma çocukların duygusal zekâ düzeylerinin günümüz becerilerin ön plana çıkarılmasında önemli olduğunu ve bu konuda ailelerin, öğretmenlerin günümüz becerilerinin desteklenmesinde yenilikçi uygulamalara yer vermeleri gerektiğini göstermektedir.

Kazakistan’da duygusal zekâ ile duygu düzenleme becerisinin yaş ve cinsiyet özelliklerini incelenmiştir (Datkhabeava vd., 2021). Çalışma; yaşları 11 ila 15 yaş, 16 ila 18 yaş, 19 ila 20 yaş aralığında değişkenlik gösteren toplam 49 gönüllü ile yürütülmüştür. Araştırma kısmında “Duygusal Zekâ” ve “Duygu Düzenleme” ölçekleri kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen bulgular istatistik program ile incelenip analizi yapılmıştır.

Çalışma sonucunda duygusal zekâ ve duygu düzenlemenin yaşla birlikte geliştiği ve cinsiyete göre duygusal zekâ düzeyinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın 6 ila 20 yaş aralığında da yapılmaya devam edilmesi duygusal zekânın daha geniş bir perspektiften anlaşılmasını sağlayacağı belirtilmektedir.

Çin’de ilkokul öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyini ebeveynlik stilleri ile bölgesel farklılıklara göre inceleyen Liu ve Wu (2022) çalışmasını Şangay gibi sosyoekonomik düzeyi yüksek bir bölge ile sosyoekonomik düzeyi düşük bölge olarak değerlendirilen Jingzhou’da gerçekleştirmiştir. Çalışma nicel olup verilerin toplanmasında “Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Aile Sosyoekonomik Durum Ölçeği” ile “Ebeveynlik Tarzı Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin girişi ve analizi istatistik programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; çocukların duygusal zekâ düzeyi, ebeveynlik tarzları ile ailenin sosyoekonomik düzeyi korelasyon sonuçlarına göre; ailenin sosyoekonomik düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu, çocukların duygusal zekâ düzeylerinin ebeveynlerin aile içinde gösterdikleri duygusal sıcaklıkla ilişki olduğu buna göre sosyoekonomik düzeyi düşük bölge olarak nitelendirilen Jingzhou’da ki ailelerin çocuklarına gösterdikleri duygusal sıcaklığın sosyoekonomik düzeyi yüksek bölge olarak değerlendirilen Şangay’daki ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri duygusal sıcaklıktan daha düşük olduğu, anne ve babanın çocuğuna gösterdiği duygusal sıcaklıkta artışın meydana gelmesine paralel olarak çocuğun duygusal zekâ düzeyine olumlu yansiyebileceği belirtilmiştir.

Türkiye’de ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış çalışmada ergenlerin duygusal zekâ düzeyi ile akran ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu çalışma Güler ve Turan (2022) tarafından gerçekleştirilmiş olup 11-14 yaş aralığında toplam 539 ergen (294’u okul takımıyla oynamaktadır, 245’i okul takımıyla oynamamaktadır) ile sınırlandırılmıştır. Veri toplama araçları kapsamında ergenlerin duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla “Özellik Duygusal Zekâ -Ergen Anketi Kısa Formu”, akran ilişkisinin düzeyinin belirlenmesi için “Arkadaşlık Nitelikleri Ölçeği” ve sosyo-demografik bilgiler için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma online bir şekilde Google Forms üzerinden hazırlanan form üzerinden gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Pearson Korelasyonu, Regresyon Analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır ki bu sonuç yüksek duygusal zekâ düzeyine sahip ergenlerin akranları ile daha güçlü ilişkiler

kurduklarını kanıtlamaktadır. Yine aynı çalışmada spor ile ilgilenen ergenlerin akran ilişkilerinin daha iyi olduğu, duygusal zekânın gelişmesinde spor aktivitelerine büyük önem verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

İran’da Zarifsanaiey vd. (2022) tarafından yapılan çalışma sadece kızların devam ettiği ilkokulda dijital hikâye okuma yönteminin çocukların duygusal ve sosyal zekâ düzeylerine nasıl bir etkiye sahip olduğu incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma yarı deneysel desende yürütülmüş olup kontrol ve deney grubu ile birlikte toplam 60 öğrenci ile yürütülmüştür. Çocukların duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği” ile sosyal zekâ düzeylerini belirlemek için “Thomso Sosyal Zekâ Ölçeği” deneyden önce ve sonra uygulanarak dijital hikâye okumanın etkisine bakılmıştır. Toplam dört oturumdan oluşan deney duygulara yönelik hikayelerin iki saatlik oturumlarda okunmasıyla gerçekleşmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin girişi ve analizi istatistik programı ile gerçekleşmiş olup çalışma sonucunda müdahalenin yani dijital hikâye okumanın çocukların duygusal ve sosyal zekâ düzeylerine olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Böylelikle dijital hikâye okumanın çocukların duygusal zekâ düzeylerini desteklemekte önemli role sahip olduğunu ve eğitim ortamlarına bu yöntemlerin entegre edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

İspanya’da ergenler ile gerçekleştirilen çalışmada ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal desteğin ergenlerin yaşam doyumları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışma, 12-16 yaş aralığında devlet ve özel okullara devam eden toplam 1397 ergen arasında gerçekleşmiştir. Araştırmanın deseni nicel olup ergenlerin duygusal zekâ düzeylerini belirlemek adına “Özellik-Meta Ruh Ölçeği”, yaşam memnuniyetini ölçmek adına “Yaşam Memnuniyeti Ölçeği”, çevre yani aile, öğretmen ve akran tarafından verilen sosyal desteğin tespit edilmesi için “Okul Ortamı Ölçeği” ile “Aile ve Arkadaş Destek Anketi” kullanılmıştır. Veri toplama süreci okullarda ergenlere bilgilendirici sohbetin akabinde yaklaşık 40 dakikalık bir oturum gerçekleştirerek ilerlemiştir. Elde edilen nicel verilerin girişi ve analizi istatistik programı ile gerçekleştirilmiş olup ergenlerin yaşam doyumlarının duygusal zekâ ve sosyal desteğe göre ilişkinin tespit edilmesi amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde ergenlerin yaşam doyumları ile duygusal zekânın duygusal netlik ile insanların duygularını yönetmek alt boyutları ile anlamlı ve pozitif yönlü ilişki saptanırken ergenlerin çevreden aldıkları sosyal desteğin yaşam doyumlarına doğrudan yansıdığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları tartışma bölümünde alanda yapılan çalışmaların ışığında

tartışılmıştır ve buna ergenlerin yaşam doyumlarını etkileyen en önemli faktörün aile iken ergenlerin duygusal becerilerinin desteklenmesi ve gelişmesinde yine aile ve öğretmenlere büyük görevlerin düştüğü ifade edilmiştir (Azpiazu vd., 2023).

Yine İspanya’da duygusal zekâ çalışan Soriano Sánchez ve Jiménez Vázquez (2023) okul ortamında duygusal zekânın ergenlere sağladığı faydalar üzerine alan taraması yapılmıştır ve çalışma kapsamında 10-19 yaş aralığında ergenleri ele alan çalışmalar incelenmiştir. Çalışma kapsamında toplam 603 araştırma betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. İncelemek için ele alınan çalışmaların içeriklerine göre kodlamalar yapılmıştır; bu kodlamalar sırayla yazar/yayın yılı, yapıldığı ülke, hangi yaş grubuyla yapıldığı, duygusal zekâyı ölçen ölçekler ve duygusal zekânın hangi değişkenlere göre incelendiği ile ilgilidir. Araştırma sonuçları incelendiğinde; 10-19 yaş aralığında en çok duygusal zekâyı çalışan ülkeler arasında İspanya’nın geldiği, çalışmaların büyük kısmının 2019 yılın ve sonrasında yürütüldüğü, çalışmaların örneklem sayılarında çeşitliliklerin olduğu, duygusal zekânın akademik başarı, sosyal kaygı, yaşam memnuniyeti, benlik saygısı gibi değişkenlerine göre incelendiği, ergenlerin duygusal zekâ düzeylerini belirleyen çeşitli ölçme araçlarının kullanıldığı bunlardan “Özellik-Meta- Ruh Hali Ölçeği” en sık başvurulan ölçme aracı olduğu göze çarpmaktadır.

Yine güncel çalışmalar kapsamında Mumtaz vd. (2023) duygusal zekâ ile aile yapısının incelendiği çalışma yer almaktadır. Bu çalışmanın temel amacı ergenlerin duygusal zekâ düzeyinin aile yapısı ile farklı sosyo-demografik özellikler açısından incelemektir. Araştırma, Pakistan’da yapılmış olup toplam 400 ergenin “Özel Duygusal Zekâ Anketi (TEIQue-ASF)” ile “Genel Bilgi Formu” na verdiği cevaplar ile sınırlı kalmıştır. Ölçek ve formdan elde edilen verilerin girişi istatistik programı ile yapılmış olup analiz sonucunda ergenlerin duygusal zekâ düzeylerinin aile yapısına göre farklılaşmadığı, ancak cinsiyete göre ergenler duygusal zekâ düzeyinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Tartışma kısmında ailenin ister çekirdek ister geniş yapıda olsun her iki aile yapısında da ailenin sağlıklı veya sağlıklı olmama durumunun olabileceği düşüncesinden yola çıkarak ergenlerin duygusal zekâ düzeylerinin aile yapısına göre farklılaşmayacağı ifade edilmiştir.

Endoneziya’da pandemi dönemde ortaokul öğrencilerinin babaları tarafından eğitime katılım süreçlerinin çocukların duygusal zekâ düzeylerine yansımalarını inceleyen çalışmaya göre babaların eğitim sürecine katılım sağlamaları

çocukların duygusal zekâ düzeylerine doğrudan yansıdığı belirtilmiştir (Nuraqmarina ve Wisudawati, 2023).

Pergalajar-Palomino ve Colmerero-Ruiz (2024) İspanya’da yerli ve göçmen ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerini inceleyen araştırmayı nicel yöntem kullanarak gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma 94 ortaokul öğrencileri arasında gerçekleşmiş olup veri toplama aracı olarak “EQ i: YV” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir ve bunun sonucunda öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin kültürlere göre farklılaştığı, yerli çocukların duygusal zekâ düzeylerinin göçmen çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ve duygulara yönelik çalışmaların eğitime entegre edilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Etiyopya’da Herut vd. (2024) tarafından yapılan çalışma ilkökul öğrencilerinin akademik başarısında duygusal zekânın rolü incelenmiştir. Çalışma grubu ilkökula devam eden toplam 444 öğrenciden oluşmuştur. Bu araştırma nicel bir çalışma olup veri toplama aracı olarak “Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği”, çocukların akademik başarılarının belirlenmesi için ders puanları dikkate alınmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin akademik başarısının en önemli yordayıcısının duygusal zekâ olduğu ve duygusal zekâ kavramları yani empati, sosyal beceriler, öz farkındalık, öz düzenleme, motivasyon ile ortalama akademik başarıya sahip olma durumu arasında anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Araştırma kapsamında eğitim ortamlarına duygusal zekâ destekleyici program ve uygulamalarının entegre edilmesi gerektiği önerilmektedir.

Duygusal zekânın ebeveyn ihmali ile bilişsel duygu düzenleme stratejisindeki aracılık rolü incelemeyi amaçladığı çalışma Antalya’da ilköğretime devam eden 135’i - kız, 130’u erkek toplam 265 çocukla gerçekleşmiştir. Çalışma betimsel bir çalışma olup veriler “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Çocuklar için Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Ölçeği”, “Çok Boyutlu İhmalkâr Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analiz edilme sürecinde istatistik programı kullanılmış olup normallik analizi, regresyon analizi, korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. İhmale uğrama riski olan çocukların duygusal ve bilişsel gelişimindeki yansımaları inceleyen bu çalışmanın sunucunda duygusal zekâ gibi çocukların kişiler arası ilişkisini etkileyen becerinin anne-baba ihmali ile bilişsel duygu düzenleme arasındaki ilişkide aracılık ettiği, ebeveyn ihmali ile çocukların duygusal zekâ düzeyleri arasında negatif bir ilişki saptanmıştır ki bu durumu çocuklara karşı sıcaklık, duygusal destek, şefkat, ilgi gösterilmemesi çocukların duygusal

zekâ düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca bu çalışmanın bulgularında Türk aile yapısındaki baba çocuk bakımı, desteği konularında annelere göre daha az rol aldıkları vurgulanarak babaları çocuklarını ihmal etme durumunun bulunması baba ihmali ile çocukların bilişsel duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. İhmalin çocuklarda yaratabileceği riskleri azaltmada duygusal zekânın önemli role sahip olabileceği ve bunun üzerine çalışmaların arttırılması, okul yöneticilerinin duygusal zekâ ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerini desteklemeleri için aksiyon almalarının önemli olabileceği belirtilmektedir (Beyazıt vd., 2024).

1.6.2. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık ile İlgili Araştırmalar

Ma ve Siu (2016) Çin’de ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerinin güçlenmesinde veya ebeveynlerin duygularını uygun biçimde sosyal ortamlarda regüle edebilmesinde sekiz haftalık ebeveynlikte farkındalık programının etkisi incelenmiştir. Araştırma 11 ebeveynin katılımı ile gerçekleşmiş olup veriler nitel yöntemler toplanmıştır. 8 haftalık farkındalık eğitimi ile ev ödevlerinin bitimi akabinde nitel görüşmeler ile programın ebeveynlerin üzerindeki etkileri incelenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde ana (“şefkat, ev ödevler, ebeveyn-çocuk ilişkisi, duygu düzenleme”) ve alt temalar oluşturularak tematik analiz uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynler için düzenlenen bu eğitimin ebeveyn-çocuk ilişkisinin güçlenmesinde, duyguların uygun biçimde regüle edilmesinde etkili olabileceği hatta bu etkinin sadece özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerde değil tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerde de etkili olabileceği saptanmıştır.

Medeiros vd. (2016) Portekiz’de yaptıkları çalışmada ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerinin ebeveyn-çocuk bağlanması yoluyla çocukların iyi oluş düzeylerine etkisini inceledikleri çalışma 243 anne-baba ve 8-19 gibi geniş aralığındaki çocuk ve ergenler örneklemini arasında gerçeklemiştir. Çalışma verilerinin toplanmasında çocuk ve ergenler için “KIDSCREEN-10”, anne-babalar için “Ebeveynlikte Kişilerarası Farkındalık Ölçeği”, “Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler istatistiksel yöntemler ile incelenmiş olup çalışma sonucunda annelerin babalara göre daha yüksek bilinçli farkındalığa sahip oldukları, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkide bilinçli farkındalığın kolaylaştırıcı rol oynadığı ve bunun çocukların refahına olumlu etki ettiği belirlenmiştir.

Pansilvanya’da Coathworth vd. (2018) tarafından bilinçli ebeveynlik ile ilgili kapsamlı çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmanın temel amacı zaman içerisinde anne ve babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin nasıl değiştiğini tespit etmektir. Bu amaçtan yola çıkarak toplam 432 aile ve ergenin katılımı ile “olumlu ebeveynlik”, “ebeveyn-çocuk ilişkisi”, ergenlik saldırganlığı” boyutlarında nasıl bir değişimin gerçekleştiğini belirlemek amacıyla bir yıllık bir takip süreci gerçekleştirilmiştir. Aile temelli müdahale programlarının düzenlenmesi, ergenlik dönemine ilişkin kitapçıklar aracılığı bilgilendirmelerin yapılması ve ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla “Ebeveynlikte Kişilerarası Farkındalık Ölçeği” kullanılarak süreç yürütülmüştür. Bir yıllık takip sürecinin ardından tekrar ölçek kullanılarak bir yıl içerisinde ki puanlar arasındaki puanlar karşılaştırılmıştır. Veri analizini gerçekleştirmek amacıyla STATA istatistik paket programı kullanılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde müdahale sürecinden sonra babaların annelere göre bilinçli farkındalık düzeylerinde ciddi değişimlerin meydana geldiği saptanmıştır. Ayrıca ergenlerin saldırganlık davranışlarını azaltmada ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olmasını büyük önem arz ettiği belirlenmiştir.

Endonezya’nın Bandung eyaletinde gerçekleşen çalışma okul öncesi dönem çocukları olan 163 ebeveyn arasında gerçekleşmiş olup temel amacı ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerini incelemektir. Betimsel bir çalışma olarak yürütülen bu çalışmada “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” ile “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Çalışma verileri betimsel analiz yöntemleri ile analiz edilmiş olup çalışma sonucunda ebeveynlerin öğrenim düzeyine göre bilinçlilik düzeylerinin farklılaştığı ancak yaş değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir (Utami vd., 2020).

Sezgin (2022) tarafından yürütülen betimsel çalışmada; okul öncesi 5-6 yaşında çocuğu olan babaların çocukları ile olan ilişkisinin çocukların psikolojik dayanıklılığı ile babaların bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmaya katılım gönüllük esasına dayalı yürütülmüş olup toplam 150 babanın katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak adına önceden kullanım izinleri alınmış üç ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler içerisinde “Ebeveynlikte bilinçli farkındalık ölçeği”, “Baba-çocuk ilişki ölçeği” babaların doldurması için kullanılırken, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” çocukların psikolojik dayanıklılıklarını ölçmek için öğretmenler tarafından cevaplandırılmıştır. Toplanan verilerin analizi istatistiksel yöntemler ile yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda; babaların çocuklarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olması baba-çocuk ilişkisinin güçlü,

şefkate dayalı olması açısından önemli olduğu, babaların eğitim düzeyinin artması babaların bilinç düzeyini olumlu etkilediği bunun paralelinde babaların stresi yönetme ve çocuklarına karşı daha duyarlı olmayı da sağladığı, yaş değişkenine göre çocukların psikolojik dayanıklılığının farklılaştığı buna göre babanın yaşı arttıkça çocukların psikolojik dayanıklılığın azaldığı tespit edilmiştir.

Tipik gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuğa sahip annelere yönelik hazırlanan iki aylık bilinçli farkındalık eğitiminin annelerin ebeveynlik becerileri ve stresi üzerine etkililiğini inceleyen Kakhki vd. (2022) çalışmalarını İran’da deney grubunda 20, kontrol grubunda 20 toplam 40 anne ile gerçekleştirmiştir. Çalışma verilerini toplamak amacıyla “Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği”, “Bilişsel Duygu Düzenleme Anketi”, “Ebeveynlik Stres İndeksi” kullanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde iki aylık “Farkında Ebeveynlik Eğitimi” nin annelerin ruh sağlığının iyileşmesinde, bilişsel duygu düzenleme becerisinin ustalaşmasında, ebeveynlik stres düzeyinin azalmasında, anne-çocuk arasındaki iletişim ve etkileşimin güçlenmesinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Royuela-Colomer vd. (2023) tarafından gerçekleştirilen betimsel çalışma ergenlerin dışsallaştırma ve içselleştirme davranışları ile ebeveynlikte bilinçli farkındalık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kapsamlı bir çalışma olarak yapılan bu çalışma iki çalışmadan oluşmaktadır. İlk çalışmanın örneklemi 12-17 yaş aralığında çocuğu olan 420 ebeveyn, ikinci çalışmanın örneklemi ise 12-17 yaş aralığındaki 151 ergenden oluşmuştur. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla birinci çalışma kapsamında “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” ile “Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi”; ikinci çalışma kapsamında “Antisosyal ve Suçlu Davranış Ölçeği” ile “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde ilk çalışmada çocukların duygu ve davranışları ile ebeveynlerin bilinçlilik düzeyleri arasında pozitif ilişki saptanmıştır, ikinci çalışma da ise çocukların antisosyal davranışlarının “Ebeveynlerin Bilinçli Farkındalık Ölçeği” nin dikkatli disiplin alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılaştırdığı yani ebeveynlerin bilinçli disiplin düzeylerinin yüksek olmasının çocukların antisosyal davranışları sergilemelerinde azaltıcı rol oynadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çocukların davranışlarını şekillendirmede aktif rol oynadığı ispat eden bu çalışma sonuçları ile alanda yapılan çalışmalar tartışılmıştır.

Çin’de He vd. (2024) tarafından yapılan betimsel çalışmada annelerin bilinçli farkındalık düzeylerinin okul öncesi dönem çocukların yaratıcılık düzeylerine yansımaları ile ebeveyn-çocuk ilişkisi ile doğaya yakınlığın aracı rolü incelenmiştir. Bu çalışma 800 okul öncesi 3-6 yaş grubu çocuğa sahip annenin katılımı ile gerçekleşmiştir. Annelerin bilinçli farkındalık düzeylerini incelemek amacıyla “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği”, annelerden genel bilgileri edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, çocukların yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesi için “Yaratıcılık Değerlendirme Paketi”, annelerin kendi çocukları ile olan ilişkilerin değerlendirilmesi amacıyla “Çocuk-ebeveyn İlişkileri Ölçeği-Kısa Formu” ile çocukların doğaya karşı bağlı olma durumlarını tespit etmek amacıyla “Doğaya Bağlılık Endeksi - Okul Öncesi Çocukların Ebeveynleri” kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ebeveynlerin çocuklarıyla yakın ve destekleyici ilişkiye sahip olmaları, çocukların doğaya karşı bağlı olma durumlarının ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların yaratıcılık düzeylerinde aracı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle doğayla iç içe olmasında ebeveynlerin çocuklarını teşvik etmeleri çocukların doğaya karşı daha duyarlı olmalarına ve yaratıcı düşüncelerine fırsat vermelerine vesile olduğuna vurgu yapmaktadır. Ebeveynlerin bilinçli farkındalık yaklaşımının benimsemelerinin çocuklarıyla yakın ilişki kurmalarında ve çocukların doğayla bağını güçlenmesinde etkili olabileceği vurgulanmıştır.

Uygun ve Erus (2024) ebeveynlerin ruhsal farkındalığı ile çocukların duygu düzenleme düzeyi arasında ki ilişkide ebeveynlerin ile yapılan çalışmada evlilikte farkındalık ile ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin aracılık rolleri incelenmiştir. Çalışma, evli ve 6-10 yaş aralığında çocuğa sahip toplam 333 ebeveyn arasında gerçekleşmiştir. Çalışmanın verilerinin toplanmasında “Duygu Düzenleme Kontrol Listesi”, “Evlilikte Farkındalık Ölçeği” ile “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. İstatistiksel analiz sonucunda ebeveynlerin bilinç farkındalığının yükselmesi neticesinde çocukların duygularını regüle etme becerilerinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma sonucunda özellikle okul yıllarının duygu düzenleme konusunda kritik öneme sahip olduğu belirtilerek bu konuda ebeveynlerin ebeveynlik, evlilik ve ruhsal farkındalıklarını arttırıcı eğitimlere katılım sağlamalarının faydalı olabileceği ifade edilmiştir (Uygun ve Erus, 2024).

Ebeveynlerin bakış alma, nedensel atıf, öz şefkat becerileri ilişkisinde ebeveynlikte bilinçli farkındalığın aracılık rolü Abidin vd. (2024) çalışmalarında incelenmiştir. Çalışma Endonezya’da gerçekleşmiş olup 12-18 yaş ergen çocuğu olan 208 ebeveyn ile yürütülmüştür. Çalışma kesitsel tasarımda olup verilerin toplanmasında “Bilinçli Ebeveynlik Ölçeği”, “Ebeveyn Biliş Ölçeği”, “Ebeveynlik Öz Şefkat Ölçeği” gibi ölçme araçları kullanılmıştır. Ölçekler Google Forms aracılığı ile ebeveynlere sosyal medya platformları üzerinden ulaştırılmıştır ve veriler nicel analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Çalışma sonucunda ebeveynlikte bilinçli farkındalığın ebeveynlerin perspektif alma ile ebeveyn atıfları ilişkisinde aracılık ettiği ancak öz şefkat ile perspektif alma da kısmen aracılık ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışma kolektivist bir kültürde (Endonezya’da) yapılmasının yani uyum ve yetişkinlere saygının ön plana atıldığı kültürde yapılması ebeveynlikte bilinçli farkındalığı açıklarken kültürün göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

Ev içi kaos ve çocukların içselleştirme/dışsallaştırma üzerinde ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin aracılık rolünü inceleyen Acet vd. (2024) nicel çalışmalarını İngiltere ve Türkiye’de yaşayan 11-16 yaş aralığındaki çocuğa sahip anne ve çocukları arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında “Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi”, “Ebeveynler ve Çocuklar İçin Beş Noktalı Farkında Ebeveynlik Envanterleri”, “Gürültü ve Düzenler Envanteri” gibi araçlardan yararlanılmıştır. Örneklem kartopu örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışmaya İngiltere’den 90, Türkiye’den 150 anne katılım göstermişlerdir. Analizler sonucunda İngiltere’deki annelerin bilinçlilik düzeylerinin Türkiye’deki annelere göre daha yüksek olduğu, bilinçli ebeveynlik konusunda kültürel anlamda İngiltere ve Türkiye arasında ciddi bir farklılıkların olmadığı ancak Türkiye’de bilinçli ebeveynlik konusunda İngiltere’ye göre anne ve çocukların daha zayıf anlaşılmaya sahip oldukları, İngiltere’deki annelerin ise daha “objektif” oldukları, evde yaşanan kaotik durumlarının İngiltere’deki annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile anlamlı sonuçlara sahip oldukları belirtilmektedir. Davranış boyutuyla ilgili bulgular incelendiğinde Türkiye ve İngiltere’deki çocuklarının davranışları incelendiğinde Türkiye’de daha fazla içselleştirmenin görüldüğü, aile içindeki kaosu İngiltere’deki çocukların olumsuz davranışlarını Türkiye’deki çocuklara göre daha fazla etkilediği, Türk çocuklarının ev içi kaosa karşı toleranslarının İngiliz çocuklarına göre daha fazla olduğundan Türk çocuklarının kaostan daha az etkilendikleri söylenmektedir.

Alan yazıda babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini inceleyen çalışmalara rastlanmaması, babalara yönelik çalışmaların annelere nazaran sınırlı sayıda olması bu çalışmanın alandaki boşlukları dolduracağı düşünülmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemek amaçlamıştır. Araştırmada; “Çocukların duygusal zekâ düzeyinde yaş, cinsiyet, aile tipi gibi faktörler etkili midir? Babanın bilinçli farkındalık düzeyinde yaş, baba olma yaşı, öğrenim durumu gibi faktörler etkili midir? Babanın bilinçli farkındalık düzeyi ile çocuğun duygusal zekâ düzeyi arasında bir ilişki var mıdır? Babaların bilinçli farkındalık düzeyi çocukların duygusal zekâ düzeyini yordamakta mıdır?” sorularına cevap aranmaktadır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemeyi amaçlandığı bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel tarama modeli belirli grup arasında gerçekleştirilerek katılımcıların bir konu veya olayla ilgili görüşlerini, ilgilerini, tutumlarını betimlemeye çalışan bir modeldir (Büyüköztürk vd., 2021, s:16).

2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma Ankara il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokula devam eden 8-12 yaş aralığındaki tipik gelişim gösteren çocuklar ve onların babaları ile sınırlıdır. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesi için öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı aranarak Ankara’da 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde 8-12 yaş aralığında ilkokul ve ortaokula devam eden toplam öğrenci sayısı belirlenmiştir. Belirlenen sayıdan yola çıkarak Ankara ilinde MEB’e bağlı okullarda 3-4-5 ve 6. sınıflarda öğrenim gören çocuk sayısı belirlenerek evreni bilinen örneklem genişliği formülü ile sapma payı %5 ($d=0,05$) ve $p=0,5$ (%50) kabul edilerek ve %95 güven düzeyinde ($\alpha=0,05$) yapılan hesaplama sonucunda (Büyüköztürk, 2021, s:100-1001) çalışmaya en az 385 çocuğu ve 385 babanın dahil edilebileceği hesaplanmıştır. Buna ek olarak uç değer, kayıp değer veya ölçek maddelerini içten yanıtlamama gibi katılımcı kayıplarından dolayı araştırmanın en az 450 baba ve 450 çocuk ile gerçekleşmesi amaçlanmıştır. Çalışma örneklemini tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma grubunun oluşturulması sürecinde, Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) Ankara il merkezindeki ilkokul ve

ortaokul kurumlarının bulundukları mahallelerin sosyoekonomik profilleri hakkında bilgi edinilmiştir. TÜİK verilerine ek olarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve okul yöneticilerinin okullar ile ilgili görüşleri alınmıştır. Edinilen bilgiler doğrultusunda alt, orta ve üst olmak üzere üç tabaka oluşturduktan sonra her sosyoekonomik düzeyi temsilen okul tesadüfi olarak seçilecek veriler toplanmıştır. Araştırma tam aileler ile sınırlandırıldığı için veri toplama sürecinde daha fazla baba ve çocuğa ulaşılmıştır. Veri toplama sürecinde yanlış veya eksik bilgi girilen formlar araştırma dışında tutulmuştur. Araştırmanın veri toplama süreci 458 baba ve 458 çocuğa ulaşıldığında tamamlanmıştır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan çocuklar ve babalarına ait sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans değerleri ve yüzde dağılımları

	Değişkenler	Gruplar	N	%
Çocuk	Cinsiyet	Kız	272	59,4
		Erkek	186	40,6
	Yaş	8 yaş	63	13,8
		9 yaş	126	27,5
		10 yaş	112	24,5
		11 yaş	75	16,4
		12 yaş	82	17,9
	Ailedeki Çocuk Sayısı	Tek çocuk	99	21,6
		İki çocuk	238	51,5
		Üç ve daha fazla çocuk	123	26,9
	Doğum Sırası	İlk çocuk	230	50,2
Ortanca çocuk		68	14,8	
Son çocuk		160	34,9	
Baba	Yaş	30-39 yaş	153	33,4
		40-48 yaş	233	50,9
		49 ve üzeri yaş	72	15,7
	Öğrenim Düzeyi	İlkokul mezunu	52	11,4
		Ortaokul mezunu	55	12,0
		Lise mezunu	148	32,3
		Üniversite mezunu	203	44,3
	Meslek	İşçi	83	18,1
		Memur	100	21,8
		Esnaf	52	11,4
		Özel sektör	130	28,4
Diğer		93	20,3	
Anne	Yaş	29 ve altı yaş	32	7,0
		30-39 yaş	206	45,0
		40-48 yaş	182	39,7
		49 ve üzeri yaş	38	8,3
	Öğrenim Düzeyi	İlkokul mezunu	63	13,8
		Ortaokul mezunu	60	13,1
		Lise mezunu	134	29,3
		Üniversite mezunu	201	43,9
	Meslek	İşçi	35	7,6
		Memur	70	15,3
		Özel sektör	71	15,5
Diğer		282	61,6	
Aile	Aile Tipi	Çekirdek aile	387	84,5
		Geniş aile	71	15,5
	Gelir Düzeyi	Alt gelirli	161	35,2
		Orta gelirli	158	34,5
		Üst gelirli	139	30,3

Çizelge 2.1’de araştırmaya katılan baba ve çocuklara ilişkin sosyo-demografik bilgiler sunulmuştur. Araştırmaya 458 baba ve 458 çocuk dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan çocuklara ilişkin bulgular incelendiğinde; %59,4’ünün kız, %40,6’sının erkek olduğu, yaşa göre dağılımlarında %13,8’i 8 yaş, %27,5’i 9 yaş, %24,5’i 10 yaş, %16,4’ü 11 yaş, %17,9’u 12 yaş, ailedeki çocuk sayısına göre veriler %21,6’sının tek çocuk, %51,5’inin iki çocuk, %26,9’unun üç ve daha fazla çocuk olduğu görülmektedir. Doğum sırasına göre dağılımda ise %50,2’sinin tek çocuk, %14,9’unun ortanca çocuk, %34,9’unun son çocuk olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan babalara ilişkin bulgular incelendiğinde; %50,9’unun 40-48 yaş aralığında, %33,4’ünün 30-39 yaş aralığında, %15,7’sinin 49 ve üzeri yaş olduğu; öğrenim düzeyine göre dağılımda %11,4’ünün ilkokul mezunu, %12,0’sinin ortaokul mezunu, %32,3’ünün lise mezunu, %44,3’ünün üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Babaların mesleklerine göre dağılım incelendiğinde %18,1’inin işçi, %21,8’inin memur, %11,4’ünün esnaf, %28,4’ünün özel sektör ile %20,3’nün diğer meslek kategorilerinde çalıştığı belirlenmiştir.

Anne ile ilgili elde edilen bulgular incelendiğinde annelerin %7,0’sinin 29 ve altı yaş, %45,0’inin 30-39 yaş, %39,7’sinin 40-48 yaş, %8,3’ünün 49 ve üzeri yaş olduğu; öğrenim düzeyine göre %13,8’inin ilkokul mezunu, %13,1’inin ortaokul mezunu, %29,3’ünün lise mezunu, %43,9’unun üniversite mezunu iken annelerin mesleklerine göre dağılım da %7,6’sının işçi, %15,3’nün memur, %15,5’inin özel sektör, %61,5’inin diğer kategorideki mesleklerde çalıştıkları belirlenmiştir. Araştırma dahil edilen babaların aile hakkında verdikleri bulgular incelendiğinde ailelerin %84,5’inin çekirdek aile iken %15,5’inin geniş aile tipinde olduğu, gelir düzeyine göre %35,2’sinin alt gelirli, %34,5’inin orta gelirli, %30,3 üst gelirli olduğu belirtilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; baba ve çocukları hakkında sosyo-demografik bilgileri edinmek adına “Genel Bilgi Formu”, çocukların duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla Mavroveli ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup Türkçe’ye uyarlama çalışması Beyazıt vd. (2020) tarafından yapılan “Sürekli Duygusal Zekâ Anketi-Çocuk Formu”, babaların bilinçli farkındalık düzeylerini belirlemek için McCaffrey vd. (2017) tarafından

geliştirilen Türkçe'ye uyarlama çalışması Aslan Gördesli vd. (2018) tarafından yapılan “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” gibi formlar kullanılarak veriler toplanmıştır.

2.4.1. Genel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından babalar için hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, baba ve çocuk hakkında sosyo-demografik bilgileri (yaş, baba olma yaşı, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma durumu, sosyoekonomik düzey vs.) edinmek amacıyla kullanılmıştır. Genel bilgi formunda sosyo-demografik bilgileri içeren sorular dışında çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile babaların bilinçli farkındalık düzeylerine yönelik (Çocuğunuzla olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?, Çocuğunuzla aktif zaman geçirir misiniz?) sorulara yer verilmiştir (Ek-1).

2.4.2. Sürekli Duygusal Zekâ Anketi-Çocuk Formu (TEIQue-CF)

Sürekli Duygusal Zekâ Anketi- Çocuk Formu, 8-12 yaş çocukların duygusal zekâ düzeylerini incelemek amacıyla kullanılmaktadır. Mavroveli vd. (2008) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe'ye uyarlama çalışması Beyazıt vd. (2020) tarafından yapılmıştır. Çocuk Formu, 8-12 yaş grubu çocuklara uygulanan, 75 maddelik, 5'li likert tipi ölçektir. Genel olarak ölçek; çocukların olumlu veya olumsuz duygularını ifade etme ve başka insanların duygularını anlama beceresini ifade eden sosyo-duygusallık ile çocuğun duygularını nasıl regüle ettiğini ifade eden duygu kontrolünü ölçmektedir (Beyazıt vd., 2024). Ölçek; uyum yeteneği, duygu ifadesi, duygu algısı, öz motivasyon, benlik saygısı, düşük dürtüsellik, akran ilişkileri, duygu düzenleme ve duygusal eğilim alt boyutlarından oluşmaktadır. Bu boyutlar; uyum yeteneği çocukların farklı olaylara veya kişilere gösterdikleri uyum algılarını, duygu ifadesi, çocuğun duygularını en iyi şekilde nasıl ifade ettiklerine ilişkin algılarını, duygu algısı çocuğun kendi ve bakasının duygusunu nasıl algıladığına ilişkin algısını, duygu düzenleme çocukların kendi duygularını nasıl regüle ettikleri ile ilgili algılarını, düşük dürtüsellik çocuğun dürtülerini kontrol altına almasını içeren algılarını, akran ilişkileri çocukların arkadaşlarıyla ilişkilerinin kalitesiyle alakalı algılarını, öz motivasyon çocuğun motivasyonuna ilişkin algısını, benlik saygısı çocuğun kendi değerlerine ilişkin algısını, duygusal eğilim ise çocuğun duygularının sıklığı ve yoğunluğuna ilişkin algısını ifade etmektedir (Petrides vd., 2016). Ölçekten toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlar alınmaktadır. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanının artması çocukların duygusal zekâ düzeyinin yükseldiği ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach

alfa katsayısı ,91'dir. Ölçeğin puanlanması orijinal ölçeği geliştiren yazarlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

2.4.3. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği

Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği McCaffrey vd. (2017) tarafından ebeveynlerin farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup Türkçe'ye geçerlilik ve güvenirlik çalışması Aslan Gördesli vd. (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması 3 yaş ila 18 yaş aralığında çocuğa sahip ebeveynler ile yapılmıştır ve ölçme aracının Türk kültürüne uygun geçerli ve güvenli araç olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri ,87'dir. Ölçek, çocukla anda olma ile ebeveyn öz yeterliliği alt boyutlarından oluşmaktadır. Çocukla anda olma alt boyutu şimdiye odaklanarak çocuğun kabul görmesini ve anlaşılmasını sağlamaktadır yani çocuk odaklı olmayı içermektedir. Ebeveyn öz yeterliliği alt boyutu ise ebeveyn odaklı bir yapıyı ifade etmektedir (Aslan Gördesli vd., 2018). Toplam 24 maddeden oluşan ölçek 4'lü likert tipinde derecelendirmeye sahiptir. Ölçekten alınan puanlar 24 ile 96 arasında değişmektedir ve buna göre ölçekten elde edilen puan değerinin artması ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında kullanılan Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Cronbach Alpha değerlerine bakıldığında bu çalışmada Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği'nin Cronbach Alpha değeri ,91, Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği'nin Cronbach Alpha değeri ise ,84 olduğu belirlenmiştir.

2.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verileri 2023-2024 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Ankara il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokullara devam eden 8-12 yaş aralığındaki tipik gelişim gösteren çocuklar ve babalarından toplanmıştır. Araştırma verilerini toplamadan önce araştırmaya katılan baba ve çocuklara araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgiler sunulmuştur ve Aydınlatılmış Onam Formu'nun imzalanması istenmiştir. İlk etapta babalara ulaşmak için okullardan bilgi istenmiştir ve örneklemin sınırlılıkları dikkate alınarak babaların listesi çıkartılmıştır. Bu listeden yola çıkarak babalara formlar çocuklar ile ulaştırılmıştır. Aynı gün öğretmenler aracılığı ile araştırma hakkında bilgilendirici mesaj veli gruplarına iletilmiştir; formların çocuklar aracılığı ile eve

verildiği ve olası soruların oluşmasında araştırmacıya ulaşılabilceği bilgisi verilmiştir. Gizliliğin sağlanması amacıyla “Aydınlatılmış Onam Formu”, anket formları babalara kapalı zarflar içinde teslim edilip, aynı şekilde kapalı zarflar içinde teslim alınmasına dikkat edilmiştir. Araştırma onamları alınan babaların formları yine çocuklar aracılığı ile okullarda toplanmıştır. Gönüllülük esasına dayalı gerçekleştirilen bu araştırma gönüllülerin mahremiyeti, aydınlatılmış onam formunda belirtilen ilkeler doğrultusunda ve gönüllünün araştırmaya katılmayı kabul etmesi durumunda karşılıklı imzaların atılması ile güvence altına alınmıştır. Çocuklar için kullanılan “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği- Çocuk Formu” okulların belirlediği gün ve saat aralığında sınıflarda araştırmacı tarafından araştırma ve form hakkında ön bilgilendirme yapılarak uygulanmıştır. Formun doldurma süresi yaklaşık 20-25 dakika arasında değişkenlik göstermiştir. Çocukların doldurdıkları formlar yine aynı şekilde zarf halinde teslim alınmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlıkları

Babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerinin incelendiği bu çalışma;

2023-2024 eğitim-öğretim yılının bahar dönemi Ankara il merkezine bağlı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokula devam eden 8-12 yaş tipik gelişim gösteren, araştırmaya dahil olmayı kabul eden ve tam aileye sahip 458 çocuk ve 458 babaların Genel Bilgi Formu, Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ve Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği’ne verilen yanıtlar ile sınırlı kalmıştır.

2.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada kullanılan “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği-Çocuk Formu”nun kullanılması için hem Türkiye’den hem de yurtdışından, “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği” için Türkiye’den gerekli izinler mail aracılığı ile alınmıştır (Ek-2).

Araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır (Ek-3, Ek-4).

2.8. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Veri analizi istatistik programı ile yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin homojenliğini belirlemek ve uygun testler ile analiz etmek için öncelikle normallik testi uygulanmıştır. Normallik testine ilişkin bulgular Çizelge 2.2’de sunulmuştur.

Çizelge 2.2. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ve Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği’ne ilişkin Kolmogorov-Smirnov ve Basıklık -Çarpıklık Testi sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov		Basıklık-Çarpıklık Katsayısı		
	Z	Sd	P	Skewness	Kurtosis
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği	0,062	458	0,010	- 3,19	2,3
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği	0,048	458	0,000	- 4,12	-0,66

*p<0,05

Çizelge 2.2’de Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeğinin Kolmogorov-Smirnov test sonuçların incelendiğinde basıklık ve çarpıklık katsayısı ve p değeri dikkate alındığında verilerin normal dağılıma sahip olmadığı tespit edilmiştir (Shao, 2002). Kolmogorov-Smirnov Testi normalliği belirlemede kullanılan bir test olarak grup sayısının 50’den fazla olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2023, s: 42). Nitekim bu çalışmaya da 50’den fazla baba ve çocuk katıldığından normallik testi olarak Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçlarına göre veri analiz sürecinde ikili grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis Testi kullanılmıştır. Çocukların babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Brown Korelasyon Analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sürecinde kullanılan “Genel Bilgi Formu”, “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği -Çocuk Formu”, “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği (MIPQ)” ölçeklerden elde edilen verilerin bulgularına yer verilmiştir.

Çizelge 3.1. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği ile Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği puan ortalamaları ve standart sapmalar

	Min.	Max.	$\bar{x}$	S.s
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği	41	94	75,1	9,1
Ebeveyn Öz Yeterliliği	20	52	40,5	5,6
Çocukla Anda Olma	20	44	34,5	4,7
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği	139	347	263,4	35,6
Duygu Düzenleme	10	39	26,7	5,5
Uyum Yeteneği	13	38	25,7	4,8
Duygu İfadesi	10	40	26,7	5,4
Duygu Algısı	11	40	27,7	4,8
Düşük Dürtüsellik	9	39	26,3	5,2
Öz Motivasyon	8	40	31,4	5,7
Benlik Saygısı	7	35	25,9	5,6
Akran İlişkisi	19	59	43,7	7,2
Duygusal Eğilim	8	40	29,0	6,9

Çizelge 3.1’de verilen değerler incelendiğinde araştırmada yer alan çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği’nden aldıkları puan ortalaması $263,5 \pm 35,6$, duygu düzenleme alt boyutu puan ortalaması $26,7 \pm 5,5$, uyum yeteneği alt boyutu puan ortalaması $25,7 \pm 4,8$, duygu ifadesi puan ortalaması alt boyutu $26,7 \pm 5,4$, duygu algısı puan ortalaması $27,7 \pm 4,8$, düşük dürtüsellik alt boyutu puan ortalaması $26,3 \pm 5,2$, öz motivasyon alt boyutu puan ortalaması $31,4 \pm 5,7$, benlik saygısı alt boyutu puan ortalaması $25,9 \pm 5,6$, akran ilişkisi alt boyutu puan ortalaması $43,7 \pm 7,2$, duygusal eğilim alt boyutu puan ortalaması $29,0 \pm 6,9$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin 75 sorudan oluştuğu ve her bir maddeden alınabilecek en yüksek puanın beş olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya katılan çocukların duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olduğu söylenilebilir.

Araştırmaya katılan babaların Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği’nden aldıkları puan ortalaması $75 \pm 9,1$, Çocukla Anda Olma alt boyutu puan ortalaması $34,5 \pm 4,7$, Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutu puan ortalaması $40,5 \pm 5,6$ olduğu tespit edilmiştir.

Ölçekten alınacak en yüksek değerin 96 olduğu düşünüldüğünde araştırma katılan babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenilebilir.

Çizelge 3.2. Çocuğun cinsiyetine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Kız	272	229,3	62360,5	25232,5	0,96
	Erkek	186	229,8	42750,5		
Uyum Yeteneği	Kız	272	228,3	62109,0	24981,0	0,82
	Erkek	186	231,2	43002,0		
Duygu İfadesi	Kız	272	229,6	62443,5	25276,5	0,99
	Erkek	186	229,4	42667,5		
Duygu Algısı	Kız	272	233,7	63574,5	24145,5	0,41
	Erkek	186	223,3	41536,5		
Düşük Dürtüsellik	Kız	272	235,8	64131,5	23588,0	0,22
	Erkek	186	220,3	40979,5		
Öz Motivasyon	Kız	272	225,8	61420,5	24292,5	0,47
	Erkek	186	234,9	43690,5		
Benlik Saygısı	Kız	272	227,4	61852,0	24724,0	0,68
	Erkek	186	232,6	43259,0		
Akran İlişkisi	Kız	272	222,9	60644,0	23516,0	0,20
	Erkek	186	239,8	44467,0		
Duygusal Eğilim	Kız	272	232,3	63177,5	24542,5	0,59
	Erkek	186	225,5	41933,5		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Kız	272	228,3	62101,5	24973,5	0,82
	Erkek	186	231,2	43009,5		

*p<0,05

Çizelge 3.2 incelendiğinde çocuğun cinsiyetine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puan ve alt boyutlarına ait puan ortalamaları arasındaki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Test sonucunda çocuğun cinsiyetine göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çizelge 3.3. Çocuğun yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Çocuğun Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Duygu Düzenleme	8 yaş	63	238,2	0,6	6,8	0,15
	9 yaş	126	244,9	0,7		
	10 yaş	112	205,7	0,7		
	11 yaş	75	242,7	0,7		
	12 yaş	82	219,5	0,6		
Uyum Yeteneği	8 yaş	63	220,3	0,6	3,6	0,92
	9 yaş	126	231,6	0,6		
	10 yaş	112	228,7	0,6		
	11 yaş	75	239,9	0,7		
	12 yaş	82	225,0	0,6		
Duygu İfadesi	8 yaş	63	233,8	0,8	1,2	0,88
	9 yaş	126	225,6	0,6		
	10 yaş	112	221,0	0,7		
	11 yaş	75	238,5	0,8		
	12 yaş	82	235,5	0,7		
Duygu Algısı	8 yaş	63	239,6	0,6	5,4	0,24
	9 yaş	126	237,4	0,6		
	10 yaş	112	204,2	0,7		
	11 yaş	75	236,8	0,6		
	12 yaş	82	237,4	0,5		
Düşük Dürtüsellik	8 yaş	63	238,3	0,7	1,5	0,54
	9 yaş	126	233,9	0,7		
	10 yaş	112	227,9	0,8		
	11 yaş	75	213,6	0,7		
	12 yaş	82	232,7	0,6		
Öz Motivasyon	8 yaş	63	224,5	0,6	0,9	0,91
	9 yaş	126	238,5	0,7		
	10 yaş	112	228,3	0,7		
	11 yaş	75	221,0	0,7		
	12 yaş	82	229,0	0,8		
Benlik Saygısı	8 yaş	63	206,6	0,8	6,2	0,18
	9 yaş	126	250,2	0,7		
	10 yaş	112	216,5	0,8		
	11 yaş	75	235,2	0,8		
	12 yaş	82	227,8	0,9		
Akran İlişkisi	8 yaş	63	242,2	0,6	2,7	0,45
	9 yaş	126	231,2	0,6		
	10 yaş	112	212,5	0,6		
	11 yaş	75	233,6	0,6		
	12 yaş	82	236,5	0,6		
Duygusal Eğilim	8 yaş	63	214,9	0,9	4,5	0,78
	9 yaş	126	247,4	0,8		
	10 yaş	112	214,9	0,8		
	11 yaş	75	229,7	1,0		
	12 yaş	82	232,9	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	8 yaş	63	232,6	0,5	2,5	0,24
	9 yaş	126	239,7	0,5		
	10 yaş	112	213,2	0,5		
	11 yaş	75	232,6	0,5		
	12 yaş	82	230,9	0,5		

*p<0,05

Çocuğun yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puan ve alt boyutları puanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır ve teste ait bulgular Çizelge 3.3’de sunulmuştur. Test sonuçlarına göre çocuğun yaşına göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamalarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 3.4. Çocuğun doğum sırasına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Doğum Sırası	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Duygu Düzenleme	İlk çocuk	230	222,9	0,7	1,4	0,48
	Ortanca çocuk	68	228,9	0,7		
	Son çocuk	160	239,2	0,6		
Uyum Yeteneği	İlk çocuk	230	231,2	0,6	3,6	0,83
	Ortanca çocuk	68	235,2	0,6		
	Son çocuk	160	224,6	0,5		
Duygu İfadesi	İlk çocuk	230	223,3	0,7	1,0	0,59
	Ortanca çocuk	68	233,9	0,6		
	Son çocuk	160	236,5	0,6		
Duygu Algısı	İlk çocuk	230	217,5	0,6	4,2	0,12
	Ortanca çocuk	68	250,3	0,5		
	Son çocuk	160	237,9	0,6		
Düşük Dürtüsellik	İlk çocuk	230	224,7	0,6	2,1	0,34
	Ortanca çocuk	68	251,2	0,7		
	Son çocuk	160	227,1	0,6		
Öz Motivasyon	İlk çocuk	230	224,0	0,6	0,9	0,62
	Ortanca çocuk	68	240,5	0,8		
	Son çocuk	160	232,6	0,7		
Benlik Saygısı	İlk çocuk	230	218,5	0,8	5,1	0,08
	Ortanca çocuk	68	222,1	0,9		
	Son çocuk	160	248,5	0,8		
Akran İlişkisi	İlk çocuk	230	228,5	0,6	0,1	0,94
	Ortanca çocuk	68	234,4	0,6		
	Son çocuk	160	228,8	0,5		
Duygusal Eğilim	İlk çocuk	230	221,3	0,9	2,6	0,27
	Ortanca çocuk	68	225,7	0,8		
	Son çocuk	160	242,9	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	İlk çocuk	230	220,1	0,5	2,3	0,31
	Ortanca çocuk	68	236,9	0,5		
	Son çocuk	160	239,8	0,4		

* $p<0,05$

Çocuğun doğum sırasına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlarına ilişkin bilgiler Çizelge 3.4’de sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde çocukların doğum sırasına göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ortalama ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna göre duygu düzenleme ($X^2=1,4$; $p=0,48$), uyum yeteneği ($X^2=3,6$; $p=0,83$), duygu ifadesi ($X^2=1,0$; $p=0,59$), duygu algısı ($X^2=4,2$; $p=0,12$), düşük dürtüsellik ($X^2=2,1$; $p=0,34$), öz motivasyon ($X^2=0,9$; $p=0,62$), benlik saygısı ($X^2=5,1$; $p=0,08$), akran ilişkisi ($X^2=0,1$; $p=0,94$), duygusal eğilim ($X^2=2,6$; $p=0,27$) alt boyutlarında ve toplam ($X^2=2,3$; $p=0,27$) puan arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Çizelge 3.5. Aile tipine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Aile Tipi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Çekirdek Aile	387	226,9	87828,5	12750,0	0,33
	Geniş Aile	71	243,4	17282,5		
Uyum Yeteneği	Çekirdek Aile	387	225,3	87172,0	12094,0	0,11
	Geniş Aile	71	252,7	17939,0		
Duygu İfadesi	Çekirdek Aile	387	227,2	87942,0	12864,0	0,39
	Geniş Aile	71	241,8	17168,0		
Duygu Algısı	Çekirdek Aile	387	224,3	87942,0	11731,0	0,05*
	Geniş Aile	71	257,8	17169,0		
Düşük Dürtüsellik	Çekirdek Aile	387	223,3	86399,0	11321,0	0,02*
	Geniş Aile	71	263,6	18712,0		
Öz Motivasyon	Çekirdek Aile	387	222,6	86135,0	11057,0	0,01*
	Geniş Aile	71	267,3	18976,0		
Benlik Saygısı	Çekirdek Aile	387	227,9	88228,0	13150,0	0,56
	Geniş Aile	71	237,8	16883,0		
Akran İlişkisi	Çekirdek Aile	387	226,5	87654,0	12576,0	0,26
	Geniş Aile	71	245,9	17457,0		
Duygusal Eğilim	Çekirdek Aile	387	228,0	88251,0	12173,0	0,58
	Geniş Aile	71	238,5	16860,0		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Çekirdek Aile	387	224,6	86905,5	11827,5	0,06
	Geniş Aile	71	256,4	18205,5		

* $p<0,05$

Çizelge 3.5’de aile tipine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına göre puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları sunulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde aile tipine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu algısı ($U=11731,0$; $p=0,05$), düşük dürtüsellik ($U=11321,0$; $p=0,02$), öz motivasyon ($U=11057,0$; $p=0,01$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

saptanmıştır. Buna göre duygu algısı alt boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde geniş aileni sahip çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 257,8) çekirdek aileye sahip çocukların sıra ortalamalarına (Sıra ort.=224,3) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Düşük dürtüsellik alt boyutuna ait bulgulara göre geniş aile tipine sahip çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=263,6) çekirdek aile tipine sahip çocukların sıra ortalamalarına(Sıra ort.= 223,3) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine benzer sonuçlar öz motivasyon at boyutunda görüldüğü ve buna göre geniş aile tipine sahip çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 267,3) çekirdek aile tipine sahip çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.6. Ailedeki çocuk sayısına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Ailedeki Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Duygu Düzenleme	Tek Çocuk	99	221,3	0,7	0,6	0,74	
	İki Çocuk	236	230,2	0,7			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	234,8	0,7			
Uyum Yeteneği	Tek Çocuk	99	222,3	0,6	2,1	0,35	
	İki Çocuk	236	224,9	0,6			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	222,1	0,6			
Duygu İfadesi	Tek Çocuk	99	220,1	0,7	6,8	0,01*	
	İki Çocuk	236	219,6	0,7			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	256,1	0,7			
Duygu Algısı	Tek Çocuk	99	208,7	0,6	8,6	0,03*	
	İki Çocuk	236	223,5	0,6			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	257,8	0,8			
Düşük Dürtüsellik	Tek Çocuk	99	229,5	0,6	2,4	0,26	Tek çocuk< Üç ve Daha Fazla Çocuk
	İki Çocuk	236	221,3	0,7			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	245,2	0,7			
Öz Motivasyon	Tek Çocuk	99	220,1	0,7	11,4	0,00*	İki Çocuk < Üç ve Daha Fazla Çocuk
	İki Çocuk	236	226,2	0,7			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	259,5	0,8			
Benlik Saygısı	Tek Çocuk	99	204,8	0,8	6,9	0,03*	
	İki Çocuk	236	228,4	0,8			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	251,5	0,8			
Akran İlişkisi	Tek Çocuk	99	211,7	0,6	2,4	0,30	
	İki Çocuk	236	232,7	0,6			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	237,6	0,6			
Duygusal Eğilim	Tek Çocuk	99	209,7	0,8	2,9	0,23	
	İki Çocuk	236	233,8	0,9			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	237,2	0,8			
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Tek Çocuk	99	207,9	0,5	6,5	0,04*	
	İki Çocuk	236	226,5	0,4			
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	252,6	0,5			

*p<0,05

Çizelge 3.6'daki bulgular incelendiğinde ailedeki çocuk sayısına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanı ($X^2=6,5$; $p=0,04$) ile duygu ifadesi ($X^2=6,8$; $p=0,01$), duygu algısı ($X^2=8,6$; $p=0,03$), öz motivasyon ($X^2=11,4$; $p=0,00$), benlik saygısı ($X^2=6,9$; $p=0,03$) alt boyutları puanları arasında istatistiksel farklılığın olduğu saptanmıştır. Buna göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puan bulguları incelendiğinde üç ve daha fazla çocuklu ailelerde yetişen çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=252,6) tek çocuklu (Sıra ort.= 207,9) ile iki çocuklu(Sıra ort.= 226,5) ailelerde yetişen çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi alt boyutuna ait bulgular incelendiğinde üç ve daha fazla çocuklu ailelerde yetişen çocukları sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 256,1) tek çocuklu (Sıra ort.=220,1) ile iki çocuklu (Sıra ort.=219,6) ailede yetişen çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu algısı alt boyutuna ait bulgular incelendiğinde üç ve daha fazla çocuklu ailede yetişen çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=257,8) tek çocuklu (Sıra ort.=208,7) ile iki çocuklu (Sıra ort.= 223,5) ailelerde yetişen çocuklara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği öz motivasyon alt boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde üç ve daha fazla çocuklu ailelerde yetişen çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=259,5) tek ve iki çocuklu ailede yetişen çocukların sıra ortalamalarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği benlik saygısı alt boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde üç ve daha fazla çocuklu ailede yetişen çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 251,5) tek çocuklu ve iki çocuklu ailede yetişen çocukların sıra ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.7. Çocuğun algıladığı sosyoekonomik düzeye göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Çocuğun Algıladığı Sosyoekonomik Düzey	N	Sıra Ort.	S.s.	X²	P
Duygu Düzenleme	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	230,5	0,8	2,7	0,26
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	217,2	0,7		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	242,4	0,6		
Uyum Yeteneği	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	212,0	0,5	4,4	0,11
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	240,0	0,6		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	237,8	0,6		
Duygu İfadesi	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	218,4	0,7	2,6	0,26
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	228,5	0,6		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	243,4	0,7		
Duygu Algısı	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	223,3	0,6	1,2	0,56
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	227,2	0,6		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	239,3	0,6		
Düşük Dürtüsellik	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	237,5	0,6	1,4	0,49
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	220,1	0,7		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	230,8	0,6		
Öz Motivasyon	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	222,8	0,7	5,1	0,08
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	217,9	0,8		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	250,3	0,6		
Benlik Saygısı	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	224,9	0,8	0,4	0,84
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	233,7	0,8		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	229,9	0,7		
Akran İlişkisi	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	210,3	0,7	5,4	0,07
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	237,1	0,6		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	243,1	0,6		
Duygusal Eğilim	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	216,2	0,8	3,6	0,17
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	229,4	0,9		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	245,1	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	217,2	0,5	3,3	0,19
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	228,3	0,5		
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	245,0	0,4		

*p<0,05

Çizelge 3.7’de çocuğun algıladığı sosyoekonomik düzeye göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel farkı tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre ailenin algıladığı sosyoekonomik düzeye göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ($X^2=3,3$; $p=0,19$) ile duygu düzenleme alt boyutu ($X^2=2,7$; $p=0,26$), uyum yeteneği alt boyutu ($X^2=4,4$; $p=0,11$), duygu ifadesi alt boyutu ($X^2=2,6$; $p=0,26$), duygu algısı alt boyutu ($X^2=1,2$; $p=0,56$), düşük dürtüsellik alt boyutu ($X^2=1,4$; $p=0,49$), öz motivasyon alt boyutu ($X^2=5,1$; $p=0,08$), benlik saygısı alt boyutu ($X^2=0,4$; $p=0,84$), akran ilişkisi alt boyutu ($X^2=5,4$; $p=0,07$), duygusal eğilim alt boyutu ($X^2=3,6$; $p=0,17$) olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.8. Çocuğun algıladığı ebeveyn tutumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Çocuğun Algıladığı Ebeveyn Tutumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Duygu Düzenleme	Otoriter Tutum	121	203,6	0,6	0,6	0,89	
	Demokratik Tutum	195	239,4	0,7			
	Tutarsız Tutum	21	248,3	0,8			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	230,0	0,7			
Uyum Yeteneği	Otoriter Tutum	121	217,8	0,6	3,6	0,31	
	Demokratik Tutum	195	224,5	0,6			
	Tutarsız Tutum	21	250,8	0,4			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	245,6	0,5			
Duygu İfadesi	Otoriter Tutum	121	220,7	0,6	9,6	0,03*	Otoriter Tutum<Aşırı Koruyucu Tutum
	Demokratik Tutum	195	218,4	0,7			
	Tutarsız Tutum	21	205,8	0,7			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	260,3	0,7			
Duygu Algısı	Otoriter Tutum	121	217,9	0,5	7,7	0,06	
	Demokratik Tutum	195	228,1	0,6			
	Tutarsız Tutum	21	178,3	0,6			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	252,3	0,6			
Düşük Dürtüsellik	Otoriter Tutum	121	242,3	0,6	2,1	0,54	Demokratik Tutum<Aşırı Koruyucu Tutum
	Demokratik Tutum	195	220,9	0,6			
	Tutarsız Tutum	21	241,7	0,5			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	228,4	0,7			
Öz Motivasyon	Otoriter Tutum	121	217,3	0,7	6,9	0,07	Tutarsız Tutum<Aşırı Koruyucu Tutum
	Demokratik Tutum	195	220,9	0,7			
	Tutarsız Tutum	21	224,5	0,8			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	256,4	0,6			
Benlik Saygısı	Otoriter Tutum	121	219,3	0,7	1,3	0,73	
	Demokratik Tutum	195	232,5	0,8			
	Tutarsız Tutum	21	220,8	0,9			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	236,5	0,8			
Akran İlişkisi	Otoriter Tutum	121	220,3	0,5	2,6	0,45	
	Demokratik Tutum	195	227,9	0,6			
	Tutarsız Tutum	21	210,7	0,4			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	244,6	0,6			
Duygusal Eğilim	Otoriter Tutum	121	227,3	0,8	1,1	0,78	
	Demokratik Tutum	195	226,4	0,9			
	Tutarsız Tutum	21	214,2	0,9			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	239,3	0,8			
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Otoriter Tutum	121	220,4	0,4	4,2	0,24	
	Demokratik Tutum	195	223,8	0,5			
	Tutarsız Tutum	21	214,8	0,5			
	Aşırı Koruyucu Tutum	121	250,3	0,5			

*p<0,05

Çizelge 3.8’de verilen bulgular ele alındığında çocuğun algıladığı ebeveyn tutumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi ($X^2=9,6$; $p=0,03$) boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Test sonucuna göre çocuğun algıladığı ebeveyn tutumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi alt boyutu sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Fark yaratan grubu bulmak için düzeltilmiş Bonferroni

kullanılmıştır. Buna göre duygu ifadesi alt boyutunda aşırı koruyucu tutuma sahip babaların (Sıra ort.= 260,3) çocuklarının duygusal zekâ puanlarının otoriter (Sıra ort.= 220,7), demokratik (Sıra ort.=218,4), tutarsız tutuma (Sıra ort.= 205,8) sahip babaların çocuklarının duygusal zekâ puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3.9. Anne öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Anne Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.s.	X²	P
Duygu Düzenleme	İlkokul Mezunu	63	233,3	0,7	0,5	0,83
	Ortaokul Mezunu	60	213,9	0,8		
	Lise Mezunu	134	222,6	0,7		
	Üniversite Mezunu	201	232,2	0,6		
Uyum Yeteneği	İlkokul Mezunu	63	233,5	0,6	6,3	0,97
	Ortaokul Mezunu	60	266,9	0,6		
	Lise Mezunu	134	227,6	0,6		
	Üniversite Mezunu	201	218,3	0,6		
Duygu İfadesi	İlkokul Mezunu	63	250,6	0,7	2,0	0,57
	Ortaokul Mezunu	60	231,3	0,7		
	Lise Mezunu	134	223,1	0,7		
	Üniversite Mezunu	201	226,6	0,7		
Duygu Algısı	İlkokul Mezunu	63	239,4	0,6	0,6	0,81
	Ortaokul Mezunu	60	233,6	0,6		
	Lise Mezunu	134	225,8	0,6		
	Üniversite Mezunu	201	227,6	0,6		
Düşük Dürtüsellik	İlkokul Mezunu	63	236,1	0,7	1,1	0,78
	Ortaokul Mezunu	60	243,5	0,8		
	Lise Mezunu	134	223,9	0,7		
	Üniversite Mezunu	201	226,9	0,6		
Öz Motivasyon	İlkokul Mezunu	63	235,8	0,6	3,7	0,29
	Ortaokul Mezunu	60	254,3	0,5		
	Lise Mezunu	134	232,1	0,8		
	Üniversite Mezunu	201	218,4	0,8		
Benlik Saygısı	İlkokul Mezunu	63	248,6	0,7	2,5	0,48
	Ortaokul Mezunu	60	231,8	0,8		
	Lise Mezunu	134	233,7	0,8		
	Üniversite Mezunu	201	220,0	0,8		
Akran İlişkisi	İlkokul Mezunu	63	228,5	0,6	0,9	0,80
	Ortaokul Mezunu	60	244,8	0,6		
	Lise Mezunu	134	224,8	0,6		
	Üniversite Mezunu	201	228,4	0,6		
Duygusal Eğilim	İlkokul Mezunu	63	244,4	0,9	3,2	0,35
	Ortaokul Mezunu	60	207,5	0,9		
	Lise Mezunu	134	222,9	0,8		
	Üniversite Mezunu	201	235,8	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	İlkokul Mezunu	63	243,1	0,5	1,2	0,75
	Ortaokul Mezunu	60	237,5	0,5		
	Lise Mezunu	134	225,5	0,5		
	Üniversite Mezunu	201	222,6	0,5		

*p<0,05

Çizelge 3.9’da anne öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığı tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis H Testi sonucu incelendiğinde duygu düzenleme ($X^2=0,5$; $p=0,83$), uyum yeteneği ($X^2=6,3$; $p=0,97$), duygu ifadesi ($X^2=2,0$; $p=0,57$), duygu algısı ($X^2=0,6$; $p=0,81$), düşük dürtüsellik ($X^2=1,1$; $p=0,78$), öz motivasyon ($X^2=3,7$; $p=0,29$), benlik saygısı ($X^2=2,5$; $p=0,48$), akran ilişkisi ($X^2=0,9$; $p=0,80$), duygusal eğilim ($X^2=3,2$; $p=0,35$) alt boyutları ve toplam ($X^2=1,2$; $p=0,75$) puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 3.10. Anne yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Anne Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X^2	P
Duygu Düzenleme	29 ve altı yaş	32	220,9	0,7	0,9	0,80
	30-39 yaş	206	225,6	0,7		
	40-48 yaş	182	236,8	0,6		
	49 ve üzeri yaş	38	222,6	0,6		
Uyum Yeteneği	29 ve altı yaş	32	245,0	0,7	1,4	0,70
	30-39 yaş	206	233,5	0,6		
	40-48 yaş	182	221,2	0,5		
	49 ve üzeri yaş	38	234,2	0,5		
Duygu İfadesi	29 ve altı yaş	32	270,8	0,7	5,8	0,12
	30-39 yaş	206	236,3	0,7		
	40-48 yaş	182	218,8	0,6		
	49 ve üzeri yaş	38	208,5	0,6		
Duygu Algısı	29 ve altı yaş	32	233,5	0,5	2,4	0,49
	30-39 yaş	206	238,3	0,5		
	40-48 yaş	182	223,4	0,6		
	49 ve üzeri yaş	38	207,2	0,6		
Düşük Dürtüsellik	29 ve altı yaş	32	241,9	0,6	3,4	0,32
	30-39 yaş	206	239,6	0,6		
	40-48 yaş	182	220,6	0,7		
	49 ve üzeri yaş	38	206,5	0,7		
Öz Motivasyon	29 ve altı yaş	32	206,3	0,6	3,5	0,31
	30-39 yaş	206	240,9	0,6		
	40-48 yaş	182	219,7	0,7		
	49 ve üzeri yaş	38	233,7	0,7		
Benlik Saygısı	29 ve altı yaş	32	247,9	0,9	1,4	0,69
	30-39 yaş	206	226,8	0,7		
	40-48 yaş	182	232,7	0,8		
	49 ve üzeri yaş	38	212,5	0,7		

Çizelge 3.10. Devam. Anne yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Anne Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Akran İlişkisi	29 ve altı yaş	32	224,9	0,7	1,3	0,70
	30-39 yaş	206	233,7	0,6		
	40-48 yaş	182	230,3	0,6		
	49 ve üzeri yaş	38	206,6	0,5		
Duygusal Eğilim	29 ve altı yaş	32	210,4	0,7	1,8	0,62
	30-39 yaş	206	225,8	0,8		
	40-48 yaş	182	238,4	0,8		
	49 ve üzeri yaş	38	224,5	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	29 ve altı yaş	32	233,4	0,5	1,3	0,71
	30-39 yaş	206	233,5	0,4		
	40-48 yaş	182	229,0	0,4		
	49 ve üzeri yaş	38	234,2	0,4		

*p<0,05

Çizelge 3.10'da anne yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel farkı tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H Testi kullanılmıştır. Test sonuçları incelendiğinde annenin yaşına göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ($X^2=1,3$; $p=0,71$) ile duygu düzenleme ($X^2=0,9$; $p=0,80$), uyum yeteneği ($X^2=1,4$; $p=0,70$), duygu ifadesi ($X^2=5,8$; $p=0,12$), duygu algısı ($X^2=2,4$; $p=0,49$), düşük dürtüsellik ($X^2=3,4$; $p=0,32$), öz motivasyon ($X^2=3,5$; $p=0,31$), benlik saygısı ($X^2=1,4$; $p=0,69$), akran ilişkisi ($X^2=1,3$; $p=0,07$), duygusal eğilim ($X^2=1,8$; $p=0,62$) alt boyutları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Çizelge 3.11. Baba-çocuk ilişkisine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Baba-Çocuk İlişkisi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	230,8	97803,5	6712,5	0,50
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	214,9	7307,5		
Uyum Yeteneği	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	233,2	98860,0	5656,0	0,04*
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	183,9	6251,0		
Duygu İfadesi	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	231,4	98123,0	6393,0	0,27
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	205,5	6988,0		
Duygu Algısı	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	230,5	97728,0	6787,5	0,57
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	212,1	7382,0		
Düşük Dürtüsellik	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	230,2	97630,0	6885,5	0,66
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	220,0	7480,5		
Öz Motivasyon	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	231,1	97994,0	6522,0	0,35
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	209,3	7117,0		
Benlik Saygısı	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	234,5	99439,0	5077,0	0,00*
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	166,8	5672,0		
Akran İlişkisi	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	230,9	97915,0	6601,0	0,41
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	211,7	7196,0		
Duygusal Eğilim	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	232,5	98603,0	5913,0	0,08
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	191,4	6508,0		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	232,2	98458,0	6058,0	0,12
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	195,6	6658,0		

*p<0,05

Çizelge 3.11’de baba-çocuk ilişkisine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığı saptamak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre uyum yeteneği alt boyutu (U=5656,0; p=0,04), benlik saygısı alt boyutu (U= 5077,0; p=0,00) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Uyum yeteneği alt boyutuna ait puan ortalamaları incelendiğinde yakın/iyi/paylaşımlı ilişkiye sahip baba-çocuğun sıra ortalamalarının (Sıra ort.=233,2) mesafeli/paylaşımı sınırlı olan baba-çocuğun ortalamalarından (Sıra ort.=205,5) daha yüksek olduğu görülmektedir. Benlik saygısı alt boyutuna ait bulgular incelendiğinde yakın/iyi/paylaşımlı ilişkiye sahip baba-çocuğun sıra ortalamalarının (Sıra ort.=234,5) mesafeli/paylaşımı sınırlı ilişkiye sahip baba-çocuğun ortalamalarından (Sıra ort.=166,8) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.12. Babanın eş ile iletişim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Babanın Eş ile İletişim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	219,6	85879,0	9134,0	0,95
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	218,3	10262,0		
Uyum Yeteneği	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	223,7	87531,0	7482,0	0,03*
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	183,2	8610,0		
Duygu İfadesi	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	221,7	86717,0	8296,0	0,27
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	200,5	9424,0		
Duygu Algısı	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	223,6	87414,0	7599,0	0,05*
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	185,7	8727,0		
Düşük Dürtüsellik	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	235,8	85806,5	9170,5	0,98
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	220,3	10334,5		
Öz Motivasyon	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	220,7	86289,5	8723,5	0,57
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	209,6	9851,5		
Benlik Saygısı	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	221,8	86724,5	8288,5	0,27
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	200,4	9416,5		
Akran İlişkisi	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	220,6	86272,0	8741,0	0,58
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	209,9	9869,0		
Duygusal Eğilim	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	222,6	87024,0	7989,0	0,14
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	193,9	9117,0		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	221,8	86757,0	8256,0	0,25
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	199,7	9384,0		

*p<0,05

Çizelge 3.12’de babanın eş ile iletişim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanları arasında istatistiksel farklılığı saptamak için Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Test sonuçları incelendiğinde babanın eş ile iletişim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği uyum yeteneği (U= 7482,0; p=0,03) ile duygu algısı (U= 7599,0; p=0,05) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre uyum yeteneği alt boyutunda babanın eş ile yakın iletişim düzeyine sahip çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 223,7) babanın eş ile daha mesafeli iletişim düzeyine sahip çocuklardan sıra ortalamalarına (Sıra ort.= 183,2) göre daha yüksek olduğu; duygu algısı alt boyutunda eş ile yakın iletişim düzeyine sahip çocukların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 223,6) babanın eş ile daha mesafeli iletişim düzeyine sahip çocuklarının (Sıra ort.= 185,7) sıra ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.13. Ebeveynlerin çocuğun sorumluluğu paylaşma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Ebeveynlerin Çocuğun Sorumluluğu Paylaşma Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X²	P	Anlamlı Farklılık
Duygu Düzenleme	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	232,9	0,7	6,6	0,09	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	215,5	0,7			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	201,3	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	215,7	0,6			
Uyum Yeteneği	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	231,9	0,6	6,1	0,11	Çocukla İlgili Sorumluluk Genelde Annededir<
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	220,9	0,5			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	291,8	0,4			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	156,1	0,6			
Duygu İfadesi	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	237,6	0,7	7,5	0,60	Çocukla İlgili Sorumluluk Genelde Bendedir
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	210,3	0,7			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	279,4	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	176,7	0,5			
Duygu Algısı	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	235,8	0,6	4,0	0,26	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	214,5	0,5			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	265,0	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	199,3	0,4			
Düşük Dürtüsellik	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	234,9	0,7	5,1	0,16	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	215,2	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	279,4	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	186,6	0,3			

Çizelge 3.13. Devam. Ebeveynlerin çocuğun sorumluluğu paylaşma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Ebeveynlerin Çocuğun Sorumluluğu Paylaşma Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Öz Motivasyon	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	234,5	0,7	2,7	0,3	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	220,9	0,7			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	243,3	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	163,4	0,7			
Benlik Saygısı	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	233,3	0,8	7,8	0,05*	Çocukla İlgili Sorumluluk Genelde Annedir< Çocukla İlgili Sorumluluk Genelde Bendedir
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	216,8	0,8			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	301,5	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	163,7	0,6			
Akran İlişkisi	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	227,8	0,6	7,9	0,05*	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	223,1	0,6			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	320,1	0,5			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	226,2	0,4			
Duygusal Eğilim	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	232,7	0,9	3,3	0,34	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	217,4	0,9			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	269,9	0,8			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	264,8	0,8			
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	235,5	0,5	9,8	0,02*	
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	211,3	0,4			
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	307,9	0,4			
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	178,4	0,2			

*p<0,05

Çizelge 3.13’de sunulan bulgular incelendiğinde ebeveynlerin çocuğun sorumluluğu paylaşma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ($X^2=9,8$; $p=0,02$) ile akran ilişkisi ($X^2=7,9$; $p=0,05$) ve benlik saygısı ($X^2=7,8$; $p=0,05$) alt

boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla düzeltilmiş Bonferroni uygulanmıştır. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği akran ilişkisi alt boyutunda çocuklarının sorumluluklarını üstlenen babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 320,1) çocuğun sorumluluğunu eşlerine bırakan babaların sıra ortalamalarına (Sıra ort.= 223,1) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği benlik saygısı alt boyutuna ait bulgular değerlendirildiğinde çocuğun sorumluluğunu üstlenen babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 301,5) çocuğun sorumluluğunu eşlerine bırakan babaların sıra ortalamasından (Sıra ort.= 216,8) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanına ait bulgular incelendiğinde çocuğun sorumluluğunu üstlenen babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 307,9) çocuğun sorumluluğu eşine bırakan babaların sıra ortalamalarına (Sıra ort.= 211,3) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.14. Babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Ev Dışı Etkinliğe Katılma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Evet	401	231,1	92651,5	10806,5	0,51
	Hayır	57	218,6	12459,5		
Uyum Yeteneği	Evet	401	230,3	92339,5	11128,5	0,74
	Hayır	57	224,2	12781,5		
Duygu İfadesi	Evet	401	230,6	92481,5	10976,5	0,63
	Hayır	57	221,6	12629,5		
Duygu Algısı	Evet	401	229,3	91933,0	11332,0	0,92
	Hayır	57	231,2	13178,0		
Düşük Dürtüsellik	Evet	401	228,9	91816,0	11215,0	0,82
	Hayır	57	233,3	13295,0		
Öz Motivasyon	Evet	401	231,1	92669,0	10789,0	0,49
	Hayır	57	218,3	12442,0		
Benlik Saygısı	Evet	401	232,1	93078,5	10379,5	0,26
	Hayır	57	211,1	12032,5		
Akran İlişkisi	Evet	401	230,1	92248,5	11209,5	0,81
	Hayır	57	225,7	12862,5		
Duygusal Eğilim	Evet	401	231,9	93014,5	10443,5	0,29
	Hayır	57	212,2	12096,5		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Evet	401	231,3	92768,5	10689,5	0,43
	Hayır	57	216,5	12342,5		

*p<0,05

Babanın ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanlarının istatistiksel olarak farklılığın olup olmadığı tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır (Çizelge 3.14). Test sonucu incelendiğinde Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puan ile alt boyutlarında istatistiksel olarak farklılığın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.15. Babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Babanın Çocuk ile Aktif Zaman Geçirme Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Duygu Düzenleme	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	228,0	0,5	5,5	0,23
	Yarım saatten az	36	201,7	0,7		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	237,4	0,7		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	240,6	0,7		
	Üç saat ve daha fazlası	91	208,4	0,7		
Uyum Yeteneği	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	236,6	0,5	2,2	0,70
	Yarım saatten az	36	202,1	0,5		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	225,7	0,6		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	235,4	0,6		
	Üç saat ve daha fazlası	91	234,5	0,6		
Duygu İfadesi	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	225,2	0,5	3,1	0,54
	Yarım saatten az	36	209,7	0,6		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	244,1	0,7		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	224,0	0,6		
	Üç saat ve daha fazlası	91	223,9	0,7		
Duygu Algısı	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	251,6	0,6	1,2	0,88
	Yarım saatten az	36	226,9	0,5		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	227,1	0,6		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	224,8	0,6		
	Üç saat ve daha fazlası	91	236,9	0,6		
Düşük Dürtüsellik	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	263,3	0,6	2,9	0,57
	Yarım saatten az	36	233,4	0,6		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	217,7	0,6		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	232,1	0,7		
	Üç saat ve daha fazlası	91	234,3	0,7		
Öz Motivasyon	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	243,4	0,7	2,1	0,71
	Yarım saatten az	36	219,1	0,8		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	229,8	0,7		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	221,4	0,7		
	Üç saat ve daha fazlası	91	243,6	0,6		

Çizelge 3.15. Devam. Babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Babanın Çocuk ile Aktif Zaman Geçirme Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Benlik Saygısı	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	198,9	0,8	1,9	0,75
	Yarım saatten az	36	218,8	0,9		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	230,6	0,7		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	236,4	0,8		
	Üç saat ve daha fazlası	91	227,6	0,8		
Akran İlişkisi	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	247,9	0,5	2,2	0,70
	Yarım saatten az	36	213,1	0,5		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	232,2	0,6		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	235,1	0,6		
	Üç saat ve daha fazlası	91	217,0	0,6		
Duygusal Eğilim	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	237,8	0,9	6,5	0,16
	Yarım saatten az	36	180,4	0,8		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	240,8	0,9		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	232,7	0,9		
	Üç saat ve daha fazlası	91	222,6	0,9		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	238,6	0,4	1,6	0,81
	Yarım saatten az	36	203,7	0,5		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	232,6	0,5		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	231,8	0,5		
	Üç saat ve daha fazlası	91	228,1	0,5		

*p<0,05

Babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlar Çizelge 3.15’de sunulmuştur. Buna göre babanın çocuğuyla aktif zaman geçirme durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ($X^2=1,6$; $p=0,81$) ile Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu düzenleme alt boyutu ($X^2=5,5$; $p=0,23$), uyum yeteneği alt boyutu ($X^2=2,2$; $p=0,70$), duygu ifadesi alt boyutu ($X^2=3,1$; $p=0,54$), duygu algısı alt boyutu ($X^2=1,2$; $p=0,88$), düşük dürtüsellik alt boyutu ($X^2=2,9$; $p=0,57$), öz motivasyon alt boyutu ($X^2=2,7$; $p=0,71$), benlik saygısı alt boyutu ($X^2=1,9$; $p=0,75$), akran ilişkisi alt boyutu ($X^2=2,2$; $p=0,70$), duygusal eğilim alt boyutu ($X^2=6,5$; $p=0,16$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.16. Baba öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Baba Düzeyi	Öğrenim	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Duygu Düzenleme	İlkokul Mezunu		52	215,5	0,7	0,7	0,87	İlkokul Mezunu< Ortaokul Mezunu
	Ortaokul Mezunu		55	235,1	0,9			
	Lise Mezunu		148	229,9	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	231,3	0,6			
Uyum Yeteneği	İlkokul Mezunu		52	249,2	0,6	3,5	0,32	
	Ortaokul Mezunu		55	251,2	0,6			
	Lise Mezunu		148	225,6	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	221,4	0,6			
Duygu İfadesi	İlkokul Mezunu		52	201,9	0,7	3,0	0,38	
	Ortaokul Mezunu		55	244,2	0,7			
	Lise Mezunu		148	232,4	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	230,5	0,7			
Duygu Algısı	İlkokul Mezunu		52	227,3	0,6	1,8	0,60	
	Ortaokul Mezunu		55	248,9	0,7			
	Lise Mezunu		148	232,6	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	222,5	0,6			
Düşük Dürtüsellik	İlkokul Mezunu		52	220,2	0,8	4,1	0,25	
	Ortaokul Mezunu		55	262,7	0,6			
	Lise Mezunu		148	224,2	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	226,8	0,6			
Öz Motivasyon	İlkokul Mezunu		52	250,6	0,6	8,1	0,04*	
	Ortaokul Mezunu		55	267,8	0,7			
	Lise Mezunu		148	225,8	0,7			
	Üniversite Mezunu		203	216,4	0,8			
Benlik Saygısı	İlkokul Mezunu		52	244,8	0,7	2,8	0,42	
	Ortaokul Mezunu		55	250,0	0,8			
	Lise Mezunu		148	227,5	0,9			
	Üniversite Mezunu		203	221,5	0,8			
Akran İlişkisi	İlkokul Mezunu		52	241,2	0,5	0,7	0,86	
	Ortaokul Mezunu		55	236,4	0,7			
	Lise Mezunu		148	225,9	0,6			
	Üniversite Mezunu		203	227,2	0,6			
Duygusal Eğilim	İlkokul Mezunu		52	226,8	0,8	1,3	0,71	
	Ortaokul Mezunu		55	246,9	0,8			
	Lise Mezunu		148	231,5	0,8			
	Üniversite Mezunu		203	223,9	0,9			
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	İlkokul Mezunu		52	233,5	0,4	2,3	0,50	
	Ortaokul Mezunu		55	253,5	0,5			
	Lise Mezunu		148	227,9	0,4			
	Üniversite Mezunu		203	223,1	0,5			

*p<0,05

Çizelge 3.16’da baba öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına yer verilmiştir. Bulgular incelendiğinde baba öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği öz motivasyon alt boyutunda ($X^2=8,1$; $p=0,04$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Sonuçlara göre ortaokul mezunu babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.= 267,8) ilkokul mezunu babaların çocuklarının sıra ortalamalarına (Sıra ort.= 250,6) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.17. Babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Babanın Ebeveynlik Eğitimi Alma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Duygu Düzenleme	Evet	98	234,8	23006,5	17124,5	0,66
	Hayır	360	228,2	82104,5		
Uyum Yeteneği	Evet	98	230,6	22603,5	1527,5	0,92
	Hayır	360	229,2	82507,5		
Duygu İfadesi	Evet	98	264,8	25953,0	14178,0	0,03*
	Hayır	360	219,9	79158,0		
Duygu Algısı	Evet	98	248,9	25953,0	15731,5	0,10
	Hayır	360	224,2	79158,0		
Düşük Dürtüsellik	Evet	98	247,3	24240,5	15890,5	0,13
	Hayır	360	224,6	80870,5		
Öz Motivasyon	Evet	98	245,1	24399,0	16111,5	0,19
	Hayır	360	225,2	80711,5		
Benlik Saygısı	Evet	98	260,9	25574,5	14556,5	0,01*
	Hayır	360	220,9	79536,5		
Akran İlişkisi	Evet	98	263,2	25798,0	14333,0	0,00*
	Hayır	360	220,3	79313,0		
Duygusal Eğilim	Evet	98	248,7	24372,0	15759,0	0,11
	Hayır	360	224,3	80739,0		
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	Evet	98	265,6	26035,5	14095,5	0,00*
	Hayır	360	219,6	79075,5		

* $p<0,05$

Babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.17’de sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi boyutu ($U=14178,0$; $p=0,03$), benlik saygısı ($U=14556,5$; $p=0,01$), akran ilişkisi ($U= 14333,0$; $p= 0,00$) alt boyutları ile toplam puan ($U=14095,5$; $p= 0,00$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Babası ebeveynlik eğitime katılmış çocuğun sıra ortalamasının duygu ifadesi alt boyutu (Sıra

ort.=264,8), benlik saygısı alt boyutu (Sıra ort.= 260,9), akran ilişkisi alt boyutu (Sıra ort.=263,2) ile toplam puan(Sıra ort.=265,6) babası ebeveynlik eğitimi almamış çocuğun duygu ifadesi alt boyutu (Sıra ort.= 219,9), benlik saygısı (Sıra ort.= 220,9), akran ilişkisi (Sıra ort.=220,3) alt boyutları ile toplam puan (Sıra ort.=219,6) sıra ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.18. Babanın yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Baba Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Çocukla Anda Olma	30-39 yaş	153	240,0	4,7	3,3	0,19
	40-48 yaş	233	218,6	4,5		
	49 ve üzeri yaş	72	242,4	4,9		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	30-39 yaş	153	229,6	5,8	2,3	0,31
	40-48 yaş	233	223,1	5,5		
	49 ve üzeri yaş	72	250,1	5,4		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	30-39 yaş	153	233,8	9,3	2,5	0,28
	40-48 yaş	233	220,9	9,0		
	49 ve üzeri yaş	72	247,9	9,0		

*p<0,05

Çizelge 3.18’de babanın yaşına yerine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları incelendiğinde Çocukla Anda Olma alt boyutu (X²=3,3; p=0,19), Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutu (X²=2,3; p=0,31) ve toplam (X²=2,5; p=0,28) puanları arasında farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 3.19. Baba olma yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Baba Olma Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Çocukla Anda Olma	29 yaş ve altı	185	229,9	4,8	0,1	0,96
	30-39 yaş	215	228,1	4,6		
	40-48 yaş	58	233,2	4,6		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	29 yaş ve altı	185	231,6	5,6	1,1	0,59
	30-39 yaş	215	223,9	5,7		
	40-48 yaş	58	243,4	5,1		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	29 yaş ve altı	185	230,9	9,2	0,5	0,79
	30-39 yaş	215	225,9	9,2		
	40-48 yaş	58	238,6	8,6		

*p<0,05

Çizelge 3.19’da baba olma yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları arasından istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığı tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H Testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis H Testi sonucu incelendiğinde Çocukla Anda Olma alt boyutu ($X^2=0,1$; $p=0,96$), Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutu ($X^2=1,1$; $p=0,59$) ve toplam ($X^2=0,5$; $p=0,79$) puanları arasında farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çizelge 3.20. Baba öğrenim durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X^2	P
Çocukla Anda Olma	İlkokul Mezunu	52	235,7	4,4	2,3	0,52
	Ortaokul Mezunu	55	224,1	5,3		
	Lise Mezunu	148	217,6	5,6		
	Üniversite Mezunu	203	238,1	4,7		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	İlkokul Mezunu	52	244,8	4,9	1,4	0,72
	Ortaokul Mezunu	55	233,5	6,1		
	Lise Mezunu	148	221,1	5,6		
	Üniversite Mezunu	203	230,6	5,6		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	İlkokul Mezunu	52	241,5	7,7	1,7	0,63
	Ortaokul Mezunu	55	229,9	10,3		
	Lise Mezunu	148	218,4	9,1		
	Üniversite Mezunu	203	234,4	9,1		

* $p<0,05$

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde baba öğrenim düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puan ($X^2=1,7$; $p=0,63$), Çocukla Anda Olma alt boyutu ($X^2=2,3$; $p=0,52$), Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutu ($X^2=1,4$; $p=0,72$) toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı Çizelge 3.20’de görülmektedir.

Çizelge 3.21. Ailedeki çocuk sayısına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Ailedeki Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	S.s.	X^2	P
Çocukla Anda Olma	Tek Çocuk	99	253,9	4,5	4,9	0,08
	İki Çocuk	236	226,6	4,4		
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	215,4	5,0		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Tek Çocuk	99	241,4	5,3	1,3	0,53
	İki Çocuk	236	223,8	5,6		
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	230,9	5,7		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Tek Çocuk	99	248,6	8,2	2,6	0,27
	İki Çocuk	236	224,5	9,1		
	Üç ve Daha Fazla Çocuk	123	223,9	9,6		

* $p<0,05$

Ailedeki çocuk sayısına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutlarına ilişkin Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Çizelge 3.21’de sunulmuştur. Bulgulara bakıldığında ailedeki çocuk sayısına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlılığın olmadığı görülmektedir ($p<0,05$).

Çizelge 3.22. Çocuğun cinsiyetine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Çocukla Anda Olma	Kız	272	227,6	61910,0	24782,0	0,71
	Erkek	186	232,3	43201,0		
Ebeveynlik Öz Yeterliliği	Kız	272	227,9	61995,0	24867,0	0,75
	Erkek	186	231,8	43116,0		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Kız	272	227,0	61747,5	24619,5	0,63
	Erkek	186	233,1	43363,5		

* $p<0,05$

Çocuğun cinsiyetine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin analizleri gerçekleştirmek amacıyla ikili grup karşılaştırılmasında kullanılan Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Mann-Whitney U Testine ilişkin bulgular incelendiğinde çocuğun yaşının babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı (24619,5; $p=0,63$) ile Çocukla Anda Olma ($U=24782,0$; $p=0,71$) ve Ebeveyn Öz Yeterliliği ($U=24867,0$; $p=0,72$) alt boyutlarına ilişkin puanlarını istatistiksel açıdan farklılaştırmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 3.22).

Çizelge 3.23. Çocuğun yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Çocuğun Yaşı	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Çocukla Anda Olma	8 Yaş	63	255,3	5,0	4,0	0,40
	9 Yaş	126	234,6	4,4		
	10 Yaş	112	218,9	4,6		
	11 Yaş	75	228,6	4,6		
	12 Yaş	82	217,1	4,7		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	8 Yaş	63	244,3	5,5	3,1	0,52
	9 Yaş	126	237,9	5,3		
	10 Yaş	112	213,5	5,4		
	11 Yaş	75	223,0	5,3		
	12 Yaş	82	233,0	6,5		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	8 Yaş	63	251,7	9,4	3,9	0,42
	9 Yaş	126	237,0	8,7		
	10 Yaş	112	213,8	8,8		
	11 Yaş	75	225,5	8,7		
	12 Yaş	82	225,9	8,7		

* $p<0,05$

Çizelge 3.23’de çocuğun yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlar verilmiştir. Çizelge incelendiğinde çocuğun yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puan ($X^2=3,9$; $p=0,42$), ile Çocukla Anda Olma ($X^2=4,0$; $p=0,40$) ve Ebeveyn Öz Yeterliliği ($X^2=3,1$; $p=0,52$) alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 3.24. Ailenin sosyoekonomik düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Ailenin Sosyoekonomik Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.s.	X^2	P	Anlamlı Farklılık
Çocukla Anda Olma	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	203,6	5,0			
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	239,4	4,0	9,8	0,01*	
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	248,3	4,7			Alt Sosyoekonomik Düzey< Yüksek Sosyoekonomik Düzey
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	209,1	5,4			
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	222,6	5,4	12,1	0,00*	Orta Sosyoekonomik Düzey< Yüksek Sosyoekonomik Düzey
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	260,9	5,7			
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Alt Sosyoekonomik Düzey	161	204,3	9,3			
	Orta Sosyoekonomik Düzey	158	203,5	8,3	12,1	0,00*	
	Üst Sosyoekonomik Düzey	139	257,6	9,5			

* $p<0,05$

Çizelge 3.24’de verilen bulgulara ailenin sosyoekonomik düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($X^2=12,1$; $p=0,00$), Çocukla Anda Olma ($X^2=9,8$; $p=0,01$) ve Ebeveyn Öz Yeterliliği ($X^2=12,1$; $p=0,00$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Çocukla Anda Olma alt boyutu incelendiğinde sosyoekonomik düzeyini üst olanların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=248,3) sosyoekonomik düzeyi orta (Sıra ort.= 239,4) ve sosyoekonomik alt (Sıra ort.=203,6) olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutunda ait verilere göre sosyoekonomik düzeyi üst olanların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=260,9) sosyoekonomik düzeyini alt (Sıra ort.=209,1) ile orta (Sıra ort.=222,6) olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği’ nin toplam puanı incelendiğinde ise sosyoekonomik düzeyi üst olan ailelerin (Sıra ort.= 257,6)

sosyoekonomik düzeyini orta (Sıra ort.=203,5) ve sosyoekonomik düzeyi alt (Sıra ort.=204,3) olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3.25. Babanın çocuğu ile aktif zaman geçirme durumuna göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H Testi sonuçları

	Babanın Çocuk ile Aktif Zaman Geçirme Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Çocukla Anda Olma	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	225,9	3,4	4,4	0,33
	Yarım saatten az	36	234,2	5,5		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	242,6	4,7		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	214,4	4,7		
	Üç saat ve daha fazlası	91	225,4	4,4		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	243,4	3,3	9,2	0,06
	Yarım saatten az	36	185,7	6,2		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	249,5	5,6		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	216,7	5,3		
	Üç saat ve daha fazlası	91	232,7	6,0		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum	23	252,5	5,9	8,0	0,09
	Yarım saatten az	36	202,1	10,6		
	Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası	150	249,1	9,1		
	Yaklaşık iki saat ile üç saat arası	158	212,9	8,8		
	Üç saat ve daha fazlası	91	230,9	9,5		

*p<0,05

Çizelge 3.25’de sunulan bulgular incelendiğinde babaların çocuk ile aktif zaman geçirme durumlarına göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ($X^2=8,0$ p=0,09) ile Ebeveyn Öz Yeterliliği ($X^2=9,2$ p=0,06), Çocukla Anda Olma ($X^2=4,4$; p=0,33) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 3.26. Babanın ebeveynlik eğitimi alma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U testi sonuçları

	Babanın Ebeveynlik Eğitimi Alma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Çocukla Anda Olma	Evet	98	278,1	27252,5	12878,5	0,00*
	Hayır	360	216,3	77858,5		
Ebeveynlik Öz Yeterliliği	Evet	98	271,2	26575,5	13555,5	0,00*
	Hayır	360	218,1	78535,5		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Evet	98	280,3	27467,5	12663,5	0,00*
	Hayır	360	215,7	77643,5		

*p<0,05

Babanın ebeveynlik eğitimine katılma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puan ve alt boyutlarına ait puanlar arasındaki farklılığın incelenmesi amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Çizelge 3.26 incelendiğinde Çocukla Anda Olma alt boyutu ($U=12878,5$; $p=0,00$), Ebeveynlik Öz Yeterliliği alt boyutu ($U=13555,5$; $p=0,00$) ve toplam ($U=12663,5$; $p=0,00$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre Çocukla Anda Olma alt boyutunda ebeveynlik eğitimine katılan babalarının sıra ortalamalarının (Sıra ort.=278,1) katılmayanlara (Sıra ort.= 216,3) göre daha yüksek olduğu; Ebeveynlik Öz Yeterliliği alt boyutunda ebeveynlik eğitimine katılan babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=271,2) ebeveynlik eğitimine katılmayanlara (Sıra ort.=218,1) göre daha yüksek olduğu; Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanında ebeveynlik eğitimine katılan babaların sıra ortalamalarının (Sıra ort.=280,3) ebeveynlik eğitimine katılmayanlara (Sıra ort.=215,7) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.27. Baba-çocuk ilişkisine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U testi sonuçları

	Baba-Çocuk İlişkisi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Çocukla Anda Olma	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	227,5	96476,0	6376,0	0,26
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	253,9	8635,0		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	229,8	97443,0	7073,0	0,85
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	225,5	7668,0		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Yakın/İyi/Paylaşımlı	424	228,6	96748,5	6848,5	0,63
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	34	240,1	8162,5		

* $p<0,05$

Çizelge 3.27’de baba-çocuk ilişkisine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde baba-çocuk ilişkisine göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Çocukla Anda Olma ($U=6776,0$; $p=0,26$), Ebeveyn Öz Yeterliliği ($U=7073,0$; $p=0,85$) alt boyutları ile toplam ($U=6848,5$; $p=0,63$) puanları açısından farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.28. Babanın eş ile iletişim düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U testi sonuçları

	Babanın Eş ile İletişim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Çocukla Anda Olma	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	222,2	86876,5	8139,5	0,20
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	197,2	9267,5		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	221,3	86529,5	8483,5	0,39
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	204,5	9611,5		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Yakın/İyi/Paylaşımlı	391	221,7	86712,5	8300,5	0,28
	Mesafeli Paylaşımlar Sınırlı	47	200,6	9428,5		

*p<0,05

Babanın eş ile iletişim düzeyine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Çizelge 3.28’de sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde babanın eş ile iletişim düzeyine göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Çocukla Anda Olma (U=8139,5; p=0,20) ve Ebeveyn Öz Yeterliliği (U=8483,5; p=0,39) alt boyutları ile toplam (U=8300,5; p=0,28) puanları açısından farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.29. Babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Kruskal-Wallis H testi sonuçları

	Babanın Eşi ile Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu Paylaşma Durumu	N	Sıra Ort.	S.s.	X ²	P
Çocukla Anda Olma	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	223,6	4,9	1,6	0,65
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	240,7	4,1		
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	233,5	5,3		
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	228,4	3,8		
Ebeveyn Öz Yeterliliği	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	234,0	5,5	2,6	0,46
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	217,7	5,6		
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	234,6	5,3		
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	285,2	5,0		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz	289	229,2	9,3	0,64	0,89
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde	147	227,6	8,7		
	Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir	16	238,0	9,8		
	Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır	6	269,2	4,4		

*p<0,05

Babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin istatistiksel farklılığı saptamak amacıyla iki ve daha fazla grup karşılaştırılması yapıldığından Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır ve sonuçlarına ilişkin bulgular Çizelge 3.29’da sunulmuştur. Sonuçlara bakıldığında babanın eşi ile çocuk yetiştirme çocuğun sorumluluğunu paylaşma durumunun Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ($X^2=0,64$; $p=0,89$) ile Çocukta Anda Olma ($X^2=1,6$; $p=0,65$) ve Ebeveyn Öz Yeterliliği ($X^2= 2,6$; $p=0,46$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Çizelge 3.30. Babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları, standart sapmalar ve Mann-Whitney U testi sonuçları

	Babanın Çocuğuyla Ev Dışı Etkinliğe Katılma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Çocukla Anda Olma	Evet	401	230,8	92529,5	10928,5	0,59
	Hayır	57	220,7	12581,5		
Ebeveynlik Öz Yeterliliği	Evet	401	231,5	92819,5	10638,5	0,39
	Hayır	57	215,6	12291,5		
Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Evet	401	231,3	92733,5	10724,5	0,45
	Hayır	57	217,2	12377,5		

* $p<0,05$

Çizelge 3.30’da babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutları puanlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir. Bulgular incelendiğinde Çocukla Anda Olma alt boyutu ($U=10928,5$; $p=0,59$), Ebeveynlik Öz Yeterliliği alt boyutu ($U=10638,5$; $p=0,39$) ve toplam ($U=10724,5$; $p=0,45$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Çizelge 3.31. Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği puanlarının Spearman sıra farkları korelasyon katsayısı sonuçları

		Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Toplam	Çocukla Anda Olma	Ebeveyn Öz Yeterliliği
Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam	r	0,258	0,201	0,243
	p	0,000**	0,000**	0,000**
Duygu Düzenleme	r	0,211	0,157	0,205
	p	0,000**	0,001**	0,000**
Uyum Yeteneği	r	0,131	0,104	0,128
	p	0,005**	0,026**	0,006**
Duygu İfadesi	r	0,160	0,118	0,161
	p	0,001**	0,011**	0,001
Duygu Algısı	r	0,180	0,131	0,172
	p	0,000**	0,005**	0,000**
Düşük Dürtüsellik	r	0,140	0,111	0,132
	p	0,003**	0,017**	0,005**
Öz Motivasyon	r	0,184	0,152	0,174
	p	0,000**	0,001**	0,000**
Benlik Saygısı	r	0,148	0,135	0,129
	p	0,001**	0,004**	0,006**
Akran İlişkisi	r	0,171	0,150	0,153
	p	0,000**	0,001**	0,001**
Duygusal Eğilim	r	0,212	0,160	0,203
	p	0,000**	0,001**	0,000**

**p<0,01

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanı ve alt boyutları ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ile alt boyutları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Spearman Korelasyon Analizi uygulanmıştır (Çizelge 3.31). Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini, yönünü, anlamlılığını yorumlamak için Büyüköztürk (2023, s: 32) kaynağı temel alınmıştır. Bu çalışmada korelasyon katsayısının 0.30-0.00 aralığında bulunması değişkenlerin kuvvetinin zayıf(düşük) düzeyde olduğu göstermektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanı ile Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,258$; $p<0,01$) arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuç, Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği puanları arttıkça Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği puanlarının da arttığını göstermektedir.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu düzenleme alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,211$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,128$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,157$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif, zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği uyum yeteneği alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,131$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,205$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,104$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,160$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,161$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,118$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu algısı alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,180$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,172$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,131$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği düşük dürtüsellik alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,140$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,132$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,111$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği öz motivasyon alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,184$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,174$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,152$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği benlik saygısı alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,148$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,129$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,135$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği akran ilişkisi alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,171$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,153$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,150$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygusal eğilim alt boyutu Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanı ($r=0,212$; $p<0,01$), Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği alt boyutlarından Ebeveyn Öz Yeterliliği ($r=0,203$; $p<0,01$) ve Çocukla Anda Olma ($r=0,160$; $p<0,01$) ile istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır.

Çizelge 3.32. Babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarda sürekli duygusal zekâyı yordayıp yordamadığına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	St. Hata B	β	t	p
Bilinçli Farkındalık	Sürekli Duygusal Zekâ	2,505	,178	,258	32,458	<,001

$F_{1,456} = 16,235$, $p = ,000$, $R = 0,258$, $R^2 = 0,066$

Çizelge 3.32’de gösterildiği gibi, babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarda sürekli duygusal zekâyı yordayıp yordamadığına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analize başlamadan önce, çalışmanın verilerinin regresyon analizi varsayımlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için ön analizler yapılmış, bu amaçla çalışma verilerinin normalliği, otokorelasyonu ve doğrusallığı incelenmiştir. Bu kapsamda, birinci adımda verilerin parametrik dağılım gösterip göstermediğini incelemek için yapılan analizlerde standardize regresyon katsayılarının normale yakın dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Otokorelasyon testi sonuçlarına göre ise D-W istatistiği 1.858 olarak bulunmuştur. D-W değerinin 2 civarında olması genellikle otokorelasyonun olmadığını bir göstergesi olarak kabul edildiğinden (Freund vd., 2006), bu çalışmada elde edilen verilerde otokorelasyonun söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan, verilerin çoklu doğrusallığı, tolerans değerleri ve varyans enflasyon faktörleri (VIF) ile incelenmiştir. Doğrusallık testleri sonuçları VIF ve tolerans değerlerinin her ikisinin de 1.000 olduğu belirlenmiştir. Tolerans değerinin 0,1’den büyük, VIF değerinin de 10’dan düşük olması çoklu doğrusallık olmadığını göstergesi olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidel 2013). Bu kapsamda, ön analizlerde elde bu sonuçlar çalışmada çoklu doğrusallık sorunu olmadığını göstergesi kabul edilerek çalışma verilerinin regresyon

analizi varsayımlarını karşıladığı sonucuna varılmış ve analiz aşamasına geçilmiştir. Basit doğrusal regresyon analizi için oluşturulan modele babaların bilinçli farkındalık düzeyi bağımsız, çocuklardaki sürekli duygusal zekâ ise bağımlı değişken olarak girilmiştir. Elde edilen sonuca göre, babaların bilinçli farkındalık düzeyinin çocuklardaki sürekli duygusal zekâ düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı ($R=0,258$, $R^2=0,066$, $p<,01$) ve varyansın %7'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Basit doğrusal regresyon analizi için oluşturulan modele babaların bilinçli farkındalık düzeyi bağımsız, çocuklardaki sürekli duygusal zekâ ise bağımlı değişken olarak girilmiştir. Elde edilen sonuca göre, babaların bilinçli farkındalık düzeyinin çocuklardaki sürekli duygusal zekâ düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı ($R=0,258$, $R^2=0,066$, $p<,01$) ve varyansın %7'sini açıkladığı tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu bölümünde; babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeyini inceleyen çalışmanın sonuçları alanda yapılan çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Dünyanın birçok yerinde kız ve erkek çocuklarının farklı yetiştirildikleri özellikle duygusal anlamda farklı yaklaşım benimsenmektedir. Özellikle çocukla iletişim kurarken kullanılan duygusal ifadeler, sevgi gösterisi cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirtilmektedir (Tuğrul, 1999). Literatür taraması sonucunda yurtdışında ve Türkiye’de cinsiyete göre duygusal zekâ düzeyinin değişip değişmediğine ilişkin tüm yaş gruplarıyla çalışmaların oldukça fazla olduğu ve sonuçların farklılaştığı gözükmemektedir (Ahmad Marzuki vd., 2012; Gunkel vd., 2014; Nasir ve Masrur, 2010). Kadınların yapı gereği erkeklerden daha duygusal ve empatik olmaları, duygularını erkeklere göre daha iyi ifade etmelerinden kaynaklı duygusal zekâ düzeylerinin bu yönde farklılaşabileceği ön görülmektedir nitekim alanda Akaydın ve Akduman (2016), Çullu ve Samancı (2022), Joshi ve Dutta (2014), Yanar (2017), Datkhabeava vd. (2021) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde bu görüşü destekler nitelikte oldukları gözükmemektedir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha yüksek duygusal zekâyâ sahip olduklarını tespit eden çalışmalar da mevcuttur (Mavroveli vd., 2009). Bu sonuca karşın Kazakistan’da okul dönemi çocukları ile yaptıkları erkek çocuklarının duygu yönetimi ile genel duygusal zekânın, kız çocuklarında ise kişilerarası duygusal zekânın yüksek olduğu belirlenmiştir (Taibolatov vd., 2024). Erkeklerin kadınlardan daha yüksek duygusal zekâyâ sahip olduklarına ilişkin bulgulara erişen çalışmalar da mevcuttur (Petrides vd., 2016; Rawat,2023; Shahzad ve Bagum, 2012). Araştırmada cinsiyete göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alanda duygusal zekâ düzeyini etkileyen en önemli biyolojik etmen olan cinsiyet faktörünü ele alan çalışmalarda bu çalışmanın sonuçlarına benzer bir şekilde duygusal zekâ düzeyinin cinsiyete göre değişmediğini saptayan çalışmalar da mevcuttur (Barragán Martín vd., 2021; Fili, 2016; Mokhlesi ve Patil, 2018; Kucukkaragoz, 2020; Saka vd., 2021).

Yaşla birlikte duygusal zekânın gelişme sürecini değerlendiren çalışmaların farklı sonuçlara ulaştıkları dikkat çekmektedir. Çocukların duygusal zekâ düzeyleri, sosyal uyumları ile akademik başarısını yaş değişkenine göre inceleyen Brouzos vd. (2014) çalışma sonucunda yaş değişkeninin çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile akademik başarı, sosyal uyum arasındaki ilişkide aracı rolünün olduğu ve değerlendirmeler gerçekleştirirken yaş özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocukların duygusal gelişim ve sosyalleşmelerini inceleyen Alwaely vd. (2021) çalışmasını Sudan'da okul öncesi dönem 4-5 yaş aralığında toplam 300 çocuk arasında gerçekleştirmiştir. Araştırma verilerini toplamak için “Duygu Eşleştirme Görevi”, “Sosyal Yeterlilik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen veriler istatistik programı ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; duygusal zekânın yaşla birlikte değiştiği ve geliştiği, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre duygusal gelişim sürecinde uyumsal oldukları saptanmıştır. Ergün (2016) ergenler ile yaptığı çalışmada ergenlerin duygusal zekâ düzeylerinin yaşla birlikte arttığı belirlenirken, Saka vd. (2021) ilköğretim öğrencileri ile yaptıkları betimsel bir çalışmada çocukların duygusal zekâ düzeylerinin yaşla bir farklılaşmadığını tespit etmiştir. Bu çalışma sonuçlarında çocuğun yaşına göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ki nitekim bu çalışma sonuçlarıyla paralellik gösteren çalışma da mevcuttur (Saka vd., 2021). Ek olarak; çocuğun yaşına göre duygusal zekâ düzeyinin anlamlı bir farklılığın çıkmamasında örnekleme sınırlı yaş aralığındaki çocukların dahil edilmesi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada aile tipine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde geniş aileye sahip çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu algısı, düşük dürtüsellik, öz motivasyon alt boyutlarında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Alan taraması yapıldığında bu çalışmaya paralel sonuçların olduğu dikkat çekmektedir. Shanbhag vd. (2013) Hindistan'da yapılan çalışmada büyük ailede yetişen çocukların duygusal ölçeği dikkat alt boyutunda küçük ailede yetişen çocuklara göre daha yüksek puanlar aldıkları belirtilmektedir. Aile çocukların duygusal deneyimlerin yaşandığı toplumun bir birimi olarak aile içinde birey sayısının bu deneyimleri arttırabileceği düşünülmektedir. Geniş aile yapısı çocukların gelişim sürecinde çocukların dışı dönük olmasını (Afzal ve Afzal, 2016) ve çocuklara uyaran çeşitliliği sağlayarak gelişimlerini olumlu yönde ilerlemesini sağlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde geniş aile yapısının çocuğun duyguları algılama becerisine olumlu yönde yansıyabileceğini göstermektedir. Ayrıca geniş ailede kişi sayısının

artmasıyla birlikte çocuklar üzerinde daha çok kural ve sınırların çizilmesine bunun neticesinde çocuğun kendini kontrol edebilen bireylerin oluşmasını sağlamaktadır nitekim bu çalışmada geniş ailede yetişen çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği düşük dürtüsellik alt boyutu puanlarının çekirdek ailede yetişen çocuklara nazaran daha yüksek olduğu tespit edilerek bu bilgiler doğrulanmaktadır.

Doğum sırası kişiliğin şekillenmesinde ve duyguların gelişiminde önemli bir kriter olduğu ancak doğum sırasının duygusal zekâ düzeyine etkisi üzerinde halâ tartışmaların devam ettiği belirtilmektedir (Edobor ve Joseph, 2020). Araştırmada doğum sırasına göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alan taraması yapıldığında doğum sırasına göre çocukların duygusal zekâ düzeyini inceleyen çalışmaların farklı sonuçları elde ettikleri görülmektedir. Örneğin doğum sırasının duygusal zekâyâ nasıl yansımaları inceleyen Fitniwilis vd. (2022) çalışmalarında ailenin büyük çocuğunun küçük çocuğuna göre daha yüksek duygusal zekâ düzeyine sahip olduğu, büyük çocuğun duygularını ifade etmede küçük çocuğa göre iyi olduğu, Edobor ve Joseph (2020) yine benzer şekilde ortaokul öğrencilerin duygusal zekâ düzeyinin doğum sırasına göre farklılaştığı sonucuna ulaşırken Rauf (2015), Venkateshwar ve Warriar (2017) çalışmalarında doğum sırasına göre duygusal zekâ düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı belirtilmektedir. Literatürde; Rauf (2015), Venkateshwar ve Warriar (2017) çalışma bulgularının bu çalışma sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Ebeveynlik tutumu; anne-babanın deneyimlerinin, düşünce biçimlerinin, çocuk gelişimi bilgi ve beklentilerinin sonucu olarak ortaya çıkan davranışlardır. Odabaşı (2013) gerçekleştirdiği çalışmada ebeveyn tutumunun çocukların duygusal zekâ düzeyiyle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Araştırmada çocuğun algıladığı ebeveyn tutumuna göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği' ne ilişkin toplam ve alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği duygu ifadesi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkarken ($p \leq 0,05$) Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puan ve uyum yeteneği, duygu algısı, öz motivasyon, benlik saygısı, düşük, dürtüsellik, akran ilişkileri, duygu düzenleme ve duygusal eğilim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun demokratik tutuma kıyasla kişilik gelişimini ve sosyal-duygusal gelişimini olumsuz etkilediği ifade edilse (Akyıldız ve Güngör, 2022) aşırı koruyucu tutumu benimsemiş babanın çocuğunun duygu ifadesinin daha yüksek çıkmasının babanın çocuğuyla geçirdiği zamanla ilişkili

olabileceği yani bilinçli babanın çocuğun hayatına daha fazla dahil olmasıyla alakalı olabileceği düşünülmektedir. Babaların koruyucu tutuma sahip olmaları çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmelerine ve onlar için daha çok çabalamalarına neden olabilmektedir. Çocuklar babalarıyla zaman geçirdiklerinde babalarından “sen değerlisin” mesajını aldıklarından sosyal-duygusal problemlerin oluşumunun önüne geçmektedir ayrıca babaların çocuklarıyla eğitsel etkileşimde bulunmaları çocuklarının refahı açısından önemli olduğu ayrıca duyguların dışı vurulmasında ilerlemelerin olmasıyla açıklanabilir.

Yıllar içinde baba aile içinde çocuk ve eşin daha rahat hayatını sürdürmesini sağlayan bir figürden ziyade çocuğuna zaman ayıran, eşiyle ev sorumluluklarını paylaşan bireye dönüşmüştür. Araştırmada babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde babaların çocuklar ile zaman geçirme durumlarına göre çocukların duygusal zekâ düzeylerinin farklılaşmadığı anlamına gelmektedir. Alan taraması yapıldığında Alerge (2012) anne ile çocuğun beraber zaman geçirme durumunun çocuğun duygusal zekâ düzeyi ile ilişki olduğu saptandığı görülürken babaların çocuklarıyla aktif zaman geçirme durumunun çocuğun duygusal zekâ düzeyine nasıl yansıdığı konusunda çalışmaların olmadığı görülmektedir. Günümüz modern babalarının çocuklarıyla ev dışı etkinliklere katılım sağladıkları, oyunlar oynayarak annelere destek verdikleri bilgilerine karşın babanın çocuğuyla uzun zaman ayırmasının bazı durumlarda çocuğa olumlu yansımada, hatta birçok çatışma ve olumsuz duygusal paylaşımlara da neden olabileceği belirtilerek baba-çocuk zamanının süresinden çok zamanın niteliğinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (Ertör ve Tezel Şahin, 2023). Alanda baba-çocuğun nitelikli zaman geçirmesinin çocuğun duygusal zekâ düzeyine nasıl yansıdığı inceleyen çalışmalara ihtiyaç vardır.

Babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin yüksek olmasının çocuğa ayrılan süreyi arttırdığı, çocuklar ile iletişimlerinin olumlu şekillendiği belirtilmektedir (Kurtoglu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023). Babanın çocuğuyla aktif zaman geçirme durumunun bilinçli farkındalık düzeyinden etkilendiği gibi babanın yaşından, sağlık durumundan, eğitim seviyesinden, yaştan ailedeki çocuk sayısından, çocuğun cinsiyetinden etkilendiği belirtilmektedir (Damar, 2022). Bu açıdan alan taraması yapıldığında her ne kadar babaların çocuklar ile oyun oynama süreleri artmış olsa da oynanan oyunların süresi, sıklığı, etkileşim yani çocukla geçirilen zamanın süresinden ziyade zamanın kalitesinin ve ortak geçirilen zaman diliminde ki baba-çocuğun etkileşiminin boyutunun daha önemli

olduğu belirtilmektedir (Ertör ve Tezel Şahin, 2023; Robinson vd., 2021). Bu çalışmada babanın çocuk ile aktif zaman geçirme durumuna göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutlarından anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilerek Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) çalışma bulgularından farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Alanda babaların bilinçli farkındalık düzeyi ile ilgili çalışmaların sınırlı kalması bu çalışma sonucunun önemini ortaya çıkarmaktadır.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi aynı zamanda ailenin gelir düzeyi ile bağlantılı olduğu düşünüldüğünde ailenin bilinçsiz olması, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için yeterince kaynağın bulunmaması, aile içinde maddi sorunlar nedeniyle çatışmaların yaşanması çocuğun sosyal-duygusal olarak etkileyebilmektedir. Aile gelir düzeyi; ailenin toplum içinde konumunu belirlemeye ve aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamak için ailenin sahip olduğu maddi kaynaklar şeklinde tanımlanmaktadır. Ailenin yaşam koşullarının standartların altında olması aile içinde duygusal sorunların yani aile bireylerinde özellikle çocuklarda kaygı ve stres düzeyinin artması, kendilerini yetersiz hissetme, depresif olma durumlarının yaşanabileceği söylenmektedir (Chitra, 2020). Duygusal zekâ düzeyinin aile gelir düzeyine göre inceleyen çalışmaların farklı sonuçlara sahip oldukları literatür taraması sonucunda belirlenmiştir. Ergün (2016) ergenler ile yaptığı çalışmada ulaşılmıştır ve buna göre ergenlerin duygusal zekâ düzeyi ile aile gelir düzeyi arasında pozitif yönde ilişki olduğu; Liu ve Wu (2022) aile gelir kaynaklarının çocukların duygusal zekâ düzeylerine etki ettiği yine benzer şekilde Chitra(2020) alfa kuşağı ile yaptığı çalışmada çocukların duygusal zekâ düzeyinin yüksek olmasının aile gelir düzeyinin yüksek olmasıyla ilişkili olduğu saptamıştır. Akbar vd. (2011) yaptığı betimsel bir çalışmada yine benzer sonuçlar elde ederek ailenin sosyoekonomik düzeyi ile duygusal zekâ arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda çocukların duygusal zekâ düzeyinin aile gelir düzeyine göre farklılaşmadığı belirlenmiş olup bu sonuç Canbay (2020), Yanar (2017) çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Yanar (2017) yaptığı çalışmada farklı gelir ve eğitim düzeyine sahip anne ve babaların duygusal zekâ düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir ve sosyoekonomik düzeyin yüksek veya düşük olmasının çocukların duygusal zekâ düzeyine yansımadağı saptanmıştır. Alanda yapılan çalışmalar aile içinde yoksulluğu yaşanmasının çocukların duygusal zekâ düzeyine olumsuz yansıyacak strese maruz kalmalarına neden olabileceği belirtilse de (Chitra, 2020) bu çalışmada farklılığı saptanmamasının duygusal zekânın sosyoekonomik düzeyden öte babanın çocukla etkileşiminden farklılaşabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada anne ve baba öğrenim düzeyine göre çocukların duygusal zekâ düzeyleri değerlendirildiğinde anne öğrenim düzeyine göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının farklılaşmadığı tespit edilirken baba öğrenim düzeyine göre çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği öz motivasyon alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı sonuç saptanmıştır ($p \leq 0,05$). Anne ve babaların eğitim düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyini inceleyen bir çalışmaya göre anne eğitim düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyi arasında orta düzeyde ilişki saptanırken (Çoşkun, 2017) bir başka çalışmada çocukların duygusal zekâ düzeyinin yüksek olmasında annelerin eğitim düzeyinin rol aldığı belirlenmiştir (Öksüz ve Çoşkun, 2017). Bu çalışmada literatürden farklı sonuçlara ulaşılsa da çocuğun duygusal düzeyindeki anne rolünün eğitim seviyesinden çok kendini ebeveyn olarak geliştirmesinden, annenin duygusal zekâ düzeyinden, yetiştiği aile ortamından, çocuk gelişimine bakış açısından, kültürden etkilendiği gerçektir. Babaların öğrenim düzeyleri ile ilgili alan taraması yapıldığında Çoşkun (2017) baba öğrenim düzeyine göre çocukların duygusal zekâ düzeyi arasında ise düşük düzeyli ilişki saptanırken, Kucukkaragoz (2020) çalışmasında lise mezunu babaların çocuklarının duygusal zekâ düzeylerinin ilkökul mezunu babaların çocuklarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada babanın eğitim düzeyine göre çocuklarının Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği öz motivasyonu alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır ($p \leq 0,05$). Ortaokul mezunu babanın çocuğunun duygusal zekâ düzeyinin ilkökul mezunu babadan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaların çocukların gelişimlerine daha bilinçli bir şekilde katılım sağlamalarında eğitim düzeyinin önemli olduğu buna göre babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarıyla etkili zaman geçirme durumlarında artış gözlemlendiği, çocuğa daha fazla kaynak ve öğrenme fırsatı sundukları ifade edilmektedir (Keizer vd., 2020; Pancsofar ve Vernon-Feagans, 2010). Babaların eğitim düzeyinin artması olumlu ebeveynlik uygulamalarının artmasını etkili olduğu belirtilmektedir (Parent vd., 2016) ki bu durum çocuğun sosyal-duygusal gelişimine olumlu yansımaktadır. Babanın eğitilmiş olması ailenin iç dinamiğini olumlu yönde etkileyerek aile içinde stres düzeyini azaltır, ekonomik olarak aile fertlerine yetebilme arttığında maddi sorunlardan kaynaklı çatışmaların önüne geçer ve en önemlisi babanın kendine güveni yerine geldiğinde ev ve iş hayatına motivasyonu yüksek bir şekilde devam etmektedir. Çocuklar da annelerini model aldıkları gibi babalarının hayat felsefesini de model alarak “onun gibi” başarılı olmak için kendilerini güdülerler. Alan taraması yapıldığında baba eğitim düzeyine göre çocukların duygusal zekâ düzeylerini inceleyen çalışmalarda Kucukkaragoz (2020) çalışması ile bu araştırma bulgularının uyumlu olduğu görülmektedir.

Anne yaşına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutları puanlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde anne yaşına göre çocuğun duygusal zekâ düzeyinin farklılaşmadığı dikkat çekmektedir. Alan taraması yapıldığında bu çalışma bulgularından farklı olarak anne yaşının çocuğun duygusal zekâ düzeyini farklılaştırdığı (Asmarawanti vd., 2023) tespit edilirken Güngör (2023) çalışmasında anne yaşına göre çocukların duygusal zekâ düzeylerini farklılaştırmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlar ele alındığında yaş değişkeninden çok annenin ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi, annenin duygusal zekâ düzeyi gibi faktörlerin çocuğun duygusal zekâ düzeyinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlik ailenin yaşam standartları, ebeveynlerin kişisel özellikleri, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarından değişkenlik gösterdiği ve zaman, sosyal çevre bağlamında gelişip değişmektedir. Ailenin yaşam standartlarının yükselmesinde ve çocuğa uygun gelişimsel çevrenin sunulmasında ebeveynlerin eğitim düzeyinin önemli bir değişken olduğu bilinmektedir. Ancak bu çalışmada babanın öğrenim düzeyine göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarında istatistiksek olarak anlamlı bir sonuç tespit edilmemiştir. Babanın ebeveynlik uygulaması öğrenim düzeyi ile birlikte kültür, mizaç, yetiştiği aile, ebeveynlikle ilgili eğitime katılma durumu etkili olduğu düşünüldüğünde tek başına öğrenim düzeyinin babanın bilinçli ebeveyn kavramını açıklamak için yeterli olmadığı söylenilebilir. Bu sonucu destekleyen Oktavia ve Aprianif (2024) ebeveynlerin eğitim düzeyinden ziyade anne-babaların stres yönetimini başarılı gerçekleştirme becerilerinin daha önemli olduğu belirtilmektedir. Babaların bilinçli farkındalık düzeylerini sosyo-demografik değişkenlere göre inceleyen çalışmaların sınırlı kalması bu çalışma bulgularının önemliliğini arttırmaktadır.

Aile içi dinamikleri ve ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyen önemli faktörler arasında gelir düzeyi geldiği ve buna göre ailenin gelir düzeyinin düşük olması ve uzun süre maddi sorunlar ile karşı kalmaları aile üyelerinin öfke kontrolünü yitirmelerine, depresyona yakalanmalarına, stres düzeyinin artmasına buna paralel olarak ebeveynlerin depresif ve stresli olma durumları çocuklarına karşı davranışlarını da olumsuz yönde etkilenebileceği ifade edilmektedir (Roach vd., 2019). Ebeveynlerin uzun süreli strese maruz kalmaları tepkiselliği arttırırken bireyi anda kalmaktan uzaklaştırmaktadır kısacası sosyoekonomik düzeyinin beraberinde getirdiği stres ve kaygının farkındalık düzeyine yansıdığı söylenilebilir. Araştırmada ailenin sosyoekonomik düzeyine yönelik bulgularda sosyoekonomik düzeyine göre babaların bilinçli farkındalık düzeyinin farklılaştığını ve bu

durumda üst sosyoekonomik düzeye sahip babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeylerinin daha avantajlı olduğu söylenilebilir. McCaffrey vd. (2017) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin bilinçli farkındalık düzeylerinin gelir düzeyine göre farklılaştığı belirtilmektedir. Ancak alan taraması yapıldığında babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeylerini aile gelir düzeyine göre inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Alt sosyoekonomik bölgelerde yaşayan ailelere farkındalık eğitimi vermeyi ve ailelerde ne tür değişimlerin yaşandığını tespit etmeyi amaçlayan Roach vd. (2019) çalışmalarında farkındalık eğitiminin ailelerin farkındalık düzeylerini arttırdığını, stres düzeyi azalttığını, ebeveynlerin kendilerini yetersiz olarak algılama durumlarının azaldığını tespit ederek bu alanda çalışma sayısının artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Çocuğun gelişimini önemli derecede etkileyen faktör ebeveynlerin sorumlulukları yerine getirmeleridir. Ebeveynlerin eğitim seviyesi, çocuk gelişimi konusunda bilgi eksikliği, ebeveynlerin kişilik özellikleri sosyal ve fiziksel sorumlulukları yerine getirmede engel olarak çıkabileceği ifade edilmektedir (Kıral, 2020). Bu çalışmada çocuğun sorumluluğunu üstlenen babaların çocuklarının duygusal zekâ düzeyi toplam puanının daha yüksek olduğu, çocuğunun sorumluluğu üstlenen babaların çocuklarının sorumluluğu annede, eşit veya başkasında olan çocuklara göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği akran ilişkisi ve benlik saygısı alt boyutları puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Babaların bilinçli farkındalık düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyi arasındaki pozitif yönlü ilişkinin varlığı da göz önünde bulundurulduğunda bu sonuçların birbirlerini destekler nitelikte olduğu söylenilebilir. Bu çalışma sonuçlarıyla ilişkili sonuç saptayan Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) çalışmalarında çocuğun sorumluluğunu üstlenen babaların çocukla daha fazla paylaşımda bulunmalarını ve çocuklarına karşı daha şefkatli olmalarını ve buna paralel olarak babaların bilinçli farkındalık ebeveynlik puanlarının yüksek olmasıyla bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Uluslararası alan yazın incelendiğinde yine çalışma sonuçlarını destekler nitelikte sonuçların yer aldığı buna göre babaların annelere göre çocukların benlik saygısı üzerine daha fazla etkiye sahip oldukları (Gecas ve Schwalbe,1986), çevreye uyum sürecinde özellikle akran yeterliğinde baba-çocuk ilişkisinin temel oluşturduğu vurgulanmaktadır (Cui vd., 2023). Babanın çocuğuna zaman ayırması, onunla ilgilenmesi, çocuğuna karşı sorumluluklarını yerine getirmesi çocuğun kendini değerli hissetmesine bunun sonucunda çocuğun kendine yönelik değer ve saygının artmasını ifade edilmektedir (Yavuzer, 2020, s: 424-426). Kendini değerli hisseden bir ailede büyümek çocuğa benlik saygısının olumlu geliştirdiği gibi sosyal ilişkilerinin iyileşmesini sağlamaktadır.

Babanın çocuğuyla farklı sosyal etkinliklere katılım sağlaması çocuğun duygusal zekâ düzeyinde etki yarattığı düşüncesinden yola çıkarak bu çalışmada babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılım durumunun çocuğun duygusal zekâ düzeyine nasıl yansıdığı incelenmiştir. Alan taraması yapıldığında babaların çocuğun duygusal zekâ gelişiminde rollerinin güçlü olduğu belirtilmektedir (Gideon, 2017). Knoester ve Randolph (2019) babanın çocuğuyla ev dışı etkinliklere katılma durumuna değinerek baba-çocuk ilişkisinde sportif ve açık hava etkinliklerine katılma durumlarını incelemiştir ve çalışma sonucunda babaların çocuklarıyla sağlıklı ilişkinin temelinde ev dışı etkinliklere katılım sağlamanın olduğu vurgulanmıştır. Babanın çocukla ev dışı ortamlarda sosyalleşmesi ve etkileşime girmesi çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı baba profili oluşturarak (Kurtoglu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023) baba-çocuk ilişkisini güçlendirdiği gibi çocuğun çok yönlü gelişmesine olanak tanır ki bunların başında sosyal-duygusal gelişim alanı gelmektedir. Literatürde sunulan bilgilerden farklı olarak bu çalışmada babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği' ne ilişkin puanlar incelendiğinde babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir sonucun olmadığı ortaya çıkmıştır.

Baba-çocuğun etkileşiminin artmasında, aile içi duygusal bağın güçlenmesinde, yakın, paylaşımlı ilişkinin oluşmasında, sağlıksal sorunların giderilmesinde baba-çocuğun beraber sportif, sosyal etkinliklere katılım sağlamaları büyük önem arz ettiği belirtilmektedir (Knoester ve Randolph, 2019). Araştırmada babanın çocuğuyla ev dışı etkinliğe katılma durumuna göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz yeterliliği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alan yazıda bu çalışma sonucundan farklı olarak Kurtoglu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) çalışmalarında babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin çocuklarıyla sosyal etkinliklere katılma durumuyla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ulusal ve uluslararası alan yazıda babaların bilinçli farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir ki bu durum araştırma sonuçlarının önemini ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin yaş değişkeninden farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık ile ilgili sınırlı çalışma olması baba yaşının ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyine nasıl yansıdığını belirlemede yaş değişkeninin babanın ebeveynlik uygulamasına, baba-çocuk ilişkisine nasıl yansıdığını belirleyen çalışmalardan

yola çıkarak yorumlanabilir. Ebeveynlikte bilinçli farkındalığın temelinde baba-çocuk ilişkisi olduğu düşünüldüğünde bu bağlamda baba yaşının artması çocuğun gelişime olumlu yansıdığı, ev ortamının çocuğun sağlıklı gelişim süreci geçirmesinde uygun hale getirdiği, maddi sorunların azalmasından kaynaklı ev ortamında stres düzeyinin azaldığı, çocukların olumlu gelişimsel süreç geçirdikleri ifade edilmektedir (Gajos ve Beaver, 2017; Sezgin, 2022). Babanın yaşının artması aynı zamanda ebeveynlikle ilgili bilgi ve deneyiminin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülse de tam aksi genç babaların çocukla zaman geçirme durumlarının yaşı daha büyük babalara göre daha yüksek olduğu, yaşın artmasıyla beraber çocuğun eğitim hayatına katılma durumunun düştüğü belirtilmektedir (Damar, 2022; Sezgin, 2022). Bu çalışmanın sonuçları ile babanın yaşına göre babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin farklılaşmadığını tespit eden Sezgin (2022) çalışma bulguları örtüşse de ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramının nispeten yeni olması ve baba çalışmalarının son yıllarda artış göstermesi bu çalışmaların literatüre önemli kaynak oluşturduğunu kanıtlamaktadır.

Baba olma süreci başlı başına erkekler için olgunlaşma ile birlikte erkeklerin önceliklerinin, sorumluluklarının çevreye karşı tutumların değişmesi ile karakterize edilmektedir (Škvařil ve Presslerová, 2024). Babalık kimliğinin oturmasında babaların deneyimlerinin yanı sıra çevrenin olumlu veya olumsuz eleştirileri bütünüyle etkilemektedir. Baba olma yaşına göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve al boyutları ortalama puanlarına ilişkin bulgular incelendiğinde baba olma yaşının babanın bilinçli ebeveynlik düzeyine yansımadığı belirlenmiştir. Alanda baba olma yaşına göre ebeveynlikte bilinçli farkındalık boyutunun incelenmemiş oluşu bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını ve farklı örneklem ile baba çalışmaların artması gerektiğini göstermektedir.

Anne ve baba çocuğun hayatında kritik öneme sahip bir birim olarak çocuğa karşı sorumluluğu yerine getirmek ve ona nitelikli bir hayat sunmak adına ebeveynlerin çocuk gelişimi, eğitimi veya ebeveynlik konuları üzerine eğitimlere katılım sağlamaları büyük önem arz etmektedir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde anne ve babaların ebeveynlikte ilgili eğitime katılım sağlamalarının çocukların duygularıyla baş etmelerine destek sunmada, gelişim hakkında daha fazla bilgi edinmede, ihmal ve istismar vakalarının azaltılmasında, ebeveynlerin kendi davranış ve duygularını regüle etmede faydalı olduğu belirtilmektedir (Stolz ve Sizemore, 2011). Özellikle babaların destekleyici ebeveynlik sergilemelerinde eğitimlere katılım sağlamalarının önemli olduğunu vurgulamaktadır

(Cabrera vd., 2007). Babaların ebeveynlik ile ilgili eğitime katılım sağlamaları babaların bilinçli farkındalık düzeyine yansıdığı saptanmıştır ki bu sonuç ulusal çalışma sonuçları ile de örtüşmektedir (Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023).

Araştırmada babanın eş ile iletişim düzeyine göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği uyum yeteneği, duygu algısı alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken ($p \leq 0,05$) Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve duygu düzenleme, duygu ifadesi, düşük dürtüsellik, öz motivasyon, benlik saygısı, akran ilişkisi, duygusal eğilim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Duygular, ebeveyn-çocuk ve eşlerin birbirleri arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde yürütmesinde özellikle karşı tarafın duygularının doğru algılanmasında kilit rol oynamaktadır. Olumlu veya olumsuz duygusal paylaşımın gerçekleştirilmesi özellikle olumlu duyguların aile üyeleri arasındaki bağlılığı ve yakınlığı güçlendirmektedir (Kouros ve Papp, 2019). Bilindiği üzere çocuk gelişim sürecinde çocukların sosyal ve duygusal olarak desteklenmelerinde ebeveynlerin rol model olması büyük önem arz etmektedir. Öncelikle ebeveynlerin birbirlerine gösterdikleri anlayış, aralarındaki uyum, paylaşım yani eşlerin aralarındaki ilişkinin kaliteli ve sağlıklı olması çocukların kişilerarası ilişkilerinin temellerini daha güçlü atmaları, sosyal ortamlara kolay adapte olmaları, kendi ve başka bireylerin duygularına yönelik açık bir algıya sahip olmaları açısından model teşkil etmektedir (Guo, 2023). Kısacası eşlerin birbirlerine karşı uyumu çocukların uyum yeteneğinin desteklenmesine vesile olmaktadır. Ayrıca eşlerin ilişkisinin iyi, paylaşımlı ve yakın olması aile üyelerinin duygu kontrolünün, kendi ve başka bireylerinin duygularını anlama becerisinin daha gelişmiş olabileceğini göstermektedir.

Baba çalışmalarının son yıllarda artmaya başlamasıyla beraber baba-çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimindeki önemi ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada baba-çocuk ilişkisine göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlar ele alınmıştır ve buna göre Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği uyum yeteneği ile benlik saygısı alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Çocuğu görmezden gelen, duygusal anlamda çocukla paylaşımı sınırlı olan yani ihmal edilen çocukların duygusal zekâ düzeyinin olumsuz etkilendiği bunun aksine çocuğun duygusal olarak gelişmesinde ebeveynlerin çocukla oyun oynaması, sohbet etmesi yani zaman geçirmesi ayrıyeten çocukların ebeveyn desteğini üzerlerinde hissetmelerini duygusal zekâ ile öz saygı becerilerine olumlu yönde yansıdığı gibi baba-çocuk ilişkisinin

temelini oluşturduğu hatta güçlü baba-çocuk ilişkisinin uyum yeteneği yüksek çocukların yetiştirdiği ifade edilmektedir (Beyazıt vd., 2024; Cabrera vd., 2014; Gaur ve Gupta, 2024; Syakhrani ve Aslan, 2024). Bu çalışmadan elde edilen bulgular baba-çocuk ilişkisinin yakın ve paylaşımlı olması çocukların kendilerine yönelik algılarını olumlu etkilediği gibi farklı duygusal durumlara uyum sağlama durumuna da yansıdığı ifade etmektedir. Bu konuyla alan taraması yapıldığında güçlü baba-çocuk arasındaki ilişki babanın çocuğun sözel veya sözel olmayan tüm mesajlarını dikkate almasıyla beraber duyguları ifade etmesinde, zorluklar ile mücadele etmesinde, akran ilişkilerinin güçlenmesinde, akademik olarak iyileşmesinde ve benlik saygısının yükselmesinde kilit rol oynadığı belirtilmektedir (İnci ve Deniz, 2015; Zia vd., 2015). Babanın eşiyle ve çocuğuyla güçlü ve paylaşımlı ilişkiye sahip olmasının çocukların duygusal zekâ düzeylerine yansıdığını tespit ederek alanda bu konuların daha derinlemesine incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Avustralya’da yapılan bir ila beş yaş arası çocuğu olan tam aileye sahip babaların çocukları ile etkileşimlerini inceleyen çalışmada zenginleştirilmiş faaliyetlere katılım gösteren babaların çocuklarıyla daha yakın ilişkiye sahip oldukları, çocuklarına gelişimlerine katılım sağlamaları nedeniyle babaların stres düzeyinin düştüğü bunun da aile dinamiklerine olumlu yansıdığı sonuçları araştırma sürecinde yapılan ev ziyaretleri, röportaj, anket ve gözlem sonucunda tespit edilmiştir (Piskernik ve Ahnert, 2019). Yapılan çalışmalarda babaların boş zamanlarını çocuklarıyla geçirmeleri babaların duygusal olarak olumsuz duygulardan ziyade daha çok olumlu duyguları deneyimledikleri vurgulanarak baba-çocuk etkileşimin hem baba hem de çocuk açısından ne kadar değerli olduğunu kanıtlamaktadır (Laakso vd., 2023). Bu çalışma sonuçları baba-çocuk ilişkisinin çocuğun duygusal zekâ düzeyine nasıl yansıdığını tespit etmek açısından literatürün bu konuda ki boşluğu doldurmaktadır.

Aile sisteminde çocuğun duygusal gelişimini ve duygusal zekâ düzeyini etkileyen sistem çocuklardır. Abi, abla veya küçük kardeşin varlığı iş birliği kurma, problem çözme, paylaşımda bulunma becerilerinin artmasında etkili olduğu, duygusal zekânın desteklenmesinde ciddi rollere oldukları belirtilmektedir (Oktavia ve Aprianif, 2024; Syakhrani ve Aslan, 2024). Araştırmada ailedeki çocuk sayısına göre çocuğun Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam puanı ile duygu ifadesi, duygu algısı, öz motivasyon, benlik saygısı alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır. Aile içinde çocuk sayısının artması yani kardeşlerin varlığı başkalarının duygularını anlama ve kardeşleri model alarak duyguları ifade etme becerisinin gelişmesi için çocuklara fırsat sunmaktadır. Aile fertlerinin çocukla oyun oynamaları, duygularını ifade etmeleri, fiziksel temas

kurmaları çocukların duygularını ifade etme becerisini etkilediği ifade edilmektedir (Bai vd., 2016). Aile içindeki çocuk sayısı aile içinde hem ebeveynlere hem de çocuklara farklı deneyimler sunmaktadır. Olumlu veya olumsuz davranışların oluşmasında, sosyal problem çözme becerisinin gelişmesinde, sosyal becerinin desteklenmesinde kardeşlerin önemli kişiler oldukları ve çocukların duysal zekâ düzeylerine etki ettikleri belirtilmektedir (Sang ve Nelson, 2017; Sukmawati ve Hernawati, 2017). Tek çocuk ve kardeşlerin çocukların gelişim sürecindeki olumlu ve olumsuz yönleri ele alındığında her ne kadar tek çocuklar yetişkinleri rol model almalarından kaynaklı hız bir olgunlaşma geçirseler de kardeş varlığı çocukların başkasının açısından olayları değerlendirmeyi, olumsuz duygular ile başa çıkmayı, dürtüselliğini kontrol ederek olayları çözmeyi sağladığı belirtilmektedir (Sangole vd., 2023). Alan taraması sonucunda mevcut çalışma sonuçları ile İrfan ve Kausar (2020) çalışma sonuçları örtüştüğü belirlenmiştir.

Araştırmada çocuğun kız veya erkek olmasının babanın bilinçli farkındalık düzeyinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Kız veya erkek çocukların gelişim sürecinde farklılıklar gözlemlense de özellikle cinsiyet eşitliliğine önem veren toplumlarda ebeveynlerin çocuklarına farklı davranmasının söz konusu olmadığı (Morawska, 2020), bunun dışında ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı cinsiyet fark etmeksizin anda kalmayı sağlayarak çocuklara yaklaşmayı ifade ettiği düşünüldüğünde çocuğun cinsiyet özelliğinden ziyade babanın bilinçli farkındalık düzeyinin babanın ebeveynliğe bakış açısından etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu açıdan ele alındığında cinsiyete göre babanın bilinçli farkındalık düzeyinin etkilenmemesi olası bir durumdur.

Araştırmada çocuğun yaşına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Bu araştırmanın bulgularından farklı olarak ulusal bir çalışmada çocuklarının yaşının artması babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin azalmasına yani babaların çocuklarına karşı gösterdikleri duyarlılık durumunun azalmasına neden olabileceği ifade edilmektedir (Sezgin, 2022). Yine babaların bilinçli farkındalık düzeyi üzerine çalışan Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023), 3-18 yaş aralığında çocuğa sahip babalar ile gerçekleştirdikleri çalışmada çocuğun bulunduğu gelişim döneminin babanın bilinçli ebeveynlik düzeyine nasıl yansıdığı incelenmiştir ve çalışma sonucunda 3-6 yaş aralığını içeren okul öncesi dönemde çocuğu olan babanın bilinçli farkındalık düzeyinin ergenlik döneminde çocuğu olan babaya göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın daha küçük yaş grubuyla iletişim kurmanın daha kolay olduğu,

akran ilişkisinin ön planda tutulduğu ergenlik döneminde baba-çocuk arasında çatışmanın artış göstermesiyle babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin olumsuz etkilendiği ifade edilmektedir. Bu çalışmada ise örnekleme dahil edilen çocukların yaş aralığının sınırlı olması babaların bilinçli farkındalık düzeylerine yaş değişkeninin nasıl yansıdığını belirlemeyi zorlaştırdığı düşünülmektedir.

Aile sistemleri teorisinde belirtildiği gibi aileyi oluşturan her bir bileşenin etkileşim içinde olduğu eşlerin sağlıklı iletişim biçiminin ebeveyn-çocuk ilişkisinin bir sonucu olan ebeveynlikte bilinçli farkındalık yapısına etki ettiği, evliliğinin kalitesini arttırdığı, eşlerin kişisel farkındalık düzeyinin ebeveynlik uygulamalarına olumlu yönde yansıdığı belirtilmektedir (Uygun ve Erus, 2024). Bu çalışmada literatür sonuçlarına farklı olarak babanın eşi ile iletişim düzeyinin babanın bilinçli farkındalık düzeyine yansımadığı tespit edilmiştir. Baba çalışmalarının son yıllarda artış gösterdiği bilinse de babaların bilinçli farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmaların sınırlı olması bu çalışma sonuçlarının alana katkı sağlama açısından değerlidir.

Araştırmada ailedeki çocuk sayısına göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarının farklılaşmadığı belirlenmiştir. Her ne kadar baba örnekleme ile yapılan çalışmalar sınırlı olsa da hem baba hem de annenin katılımı ile gerçekleştirilen çalışma örnekleri incelendiğinde Polat ve Özbek Ayaz (2021) çalışma sonucunun bu çalışma sonucuyla benzer olduğu ve kardeş sayısına göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı, Durmaz (2023) ebeveynlerin Bilinçli Farkındalık Ölçeği'nden elde ettikleri puanların kardeş sayısına göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma durumuna göre Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutları puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Babaların bilinçli farkındalık düzeyini inceleyen çalışmaların sınırlı olmasına karşın Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) bu konuyla ilgili yaptıkları çalışmada babanın eşi ile çocuk yetiştirme sorumluluğu paylaşma durumuna göre babaların bilinçli farkındalık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiği buna göre çocuğun sorumluluğunu üstlenen babaların Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği'nden elde ettikleri puanların çocuk yetiştirme sorumluluğunun anneye bırakan veya eşiyle paylaşan babalara nazaran daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Gedik (2020) okul öncesi çocuğu olan akademisyen

anneler ile yaptıkları çalışmada babalık kavramının toplum baskısından etkilendiği bundan kaynaklı çocuk ile ev sorumluluklarının çoğunlukla annelerde olduğu söylenmektedir. Küçük yaşta çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarının büyük yaş grubuna göre daha çok olduğu; küçük çocuğa sahip babaların sorumluluklarının yerine getirme ve çocuklarına karşı şefkat gösterme durumunun yüksek olduğu belirtilmektedir (Kurtoglu Karataş ve Bütün Ayhan, 2023).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda; ebeveynlik eğitime katılma durumuna göre çocuğun duygusal zekâ düzeyinin istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bulgular ele alındığında babanın ebeveynlik eğitime katılım sağlama durumunun çocuğun duygu ifadesine, benlik saygısına, akran ilişkisine yansıdığı tespit edilmiştir. Anne veya babanın ebeveynlik tutumları, uygulamaları çocuğun ve bireyin kişilik özelliklerinden, kültürden etkilendiği gibi farklı kurumlar tarafından düzenlenen ebeveynlik eğitimlerine katılma durumlarından da etkilenmektedir. Ebeveynlerin ebeveynlikle ilgili bilgi ve becerilerinin artırılması baba-çocuk refahı açısından önemli olduğu gibi çocukların duygu regülasyonu ve yeterliliğini desteklemede (Martin ve Martin Bridget, 2021), çocuğun davranış problemlerinin azaltmada, çocuğun duygu paylaşımının artmasında (Yücel, 2021) etkili olduğu düşünüldüğünde babanın ebeveynlik eğitime katılmış olması çocukların sosyal ortamda daha uyumlu olması akran ilişkisinin daha olumlu şekillenmesine, baba-çocuk ilişkisinde kabul ve yargısız olma durumunun hâkim olmasına paralel olarak topluma benlik saygısı ve duygu ifadesi yüksek bireyleri kazandırmaktadır. Özellikle babaların ebeveynlik becerilerini arttırmaya yönelik çaba göstermeleri kendi potansiyeline yönelik öz güveni arttırdığından bu durum çocuğun benlik saygısına da olumlu yansıdığı, benlik saygısının yüksek olması duygusal olarak daha sağlam bireylerin oluşmasını desteklemektedir. Yine bir başka bağlamda araştırma bulguları değerlendirildiğinde, ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı babanın veya annenin stres düzeyi ile ilişkili bir yapı olduğu ve stres babanın anda kalmasını engelleyerek baba-eş ve baba-çocuk iletişim ve etkileşimine yansıdığı bu da dolaylı olarak çocuğun duygusal zekâ gelişimine etki ettiği belirtilmektedir (An ve Moon, 2012). Kısacası baba-çocuk iletişimde baba çocuğa rol model olarak duygularını regüle edebiliyorsa, anda kalarak yargısız bir şekilde olayları değerlendiriyorsa bu çocuğun da kendi ve başkalarının duygularını ele alış biçimine olumlu etki ettiğini göstermektedir. Literatürdeki bu bilgiler ışığında babanın ebeveynlikle ilgili eğitime katılmış olma durumunun çocuğun duygusal zekâ düzeyini arttırdığı, benlik saygısı yükseldiği, akran ilişkisinin güçlendiği ve duyguları ifade etme durumunun arttırdığı söylenebilir.

Baba-çocuk ilişkisine göre babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanlarda anlamlı bir sonuç olmadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlikte bilinçli farkındalığın temelinde ilişkilerin yattığı ve ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyinin yükselmesi çocuğun kabul görmesi açısından değerli olduğunu ifade eden Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2024) çalışmalarında bu çalışma sonuçlarından farklı olarak baba-çocuk arasındaki ilişkinin paylaşımlı, şeffaf olması babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyini anlamlı düzeyde farklılaştırdığını tespit etmişlerdir.

Ebeveynlik zamanla eğitim ve bireyin deneyim kazanmasıyla güçlenen bir beceridir. Baba olmayla birlikte başlayan ebeveynlik deneyimin “bilinçsizce” başlaması ancak eğitimler ile birlikte yargısız, duyarlı, ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumlu yönde geliştiği ve çocuğun yüksek yararını koruyarak bilinçli ebeveynliğin desteklendiği gibi babaların kendilerini daha yetkin hissetmelerine olanak tanıdığı belirtilmektedir (Jespersen vd., 2021; Martin ve Martin Bridget, 2021). Araştırma kapsamında babanın ebeveynlik eğitimine katılım sağlamış olması babanın Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanını, Çocukla Anda Olma ile Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutlarına ilişkin puanları istatistiksel olarak farklılaştığı ($p \leq 0,05$) yani ebeveynlik eğitimine katılmış babaların bilinçli farkındalıklı ebeveynlik düzeyinin yükseldiği bunun içinde ebeveyn öz yeterliliğin ve çocuğa odakla durumunun arttığı görülmektedir. Ebeveynlikle ilgili eğitime katılmak babaların kendi ebeveynlikleri ile ilgili yeterlilik algısını yükselttiği gibi ebeveynlikle ilgili bilgi ve becerinin artmasıyla beraber çocuğun anlaşılmasını kolaylaştırdığı, çocuğun ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı ve şefkatli olma durumunu da paralel olarak arttırdığı görülmektedir. Ulusal alan yazında yapılan çalışma sonuçları değerlendirildiğinde bu çalışma sonuçları ile Kurtoğlu Karataş ve Bütün Ayhan (2023) çalışma sonuçlarının örtüştüğü yani ebeveynlik eğitime katılım sağlayan babaların ebeveynlikle ilgili daha yüksek bilinçli farkındalık düzeyine sahip olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Son olarak araştırmada çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanları ile babaların Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam ve alt boyutlarına ilişkin puanları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon analizi ve babaların bilinçli farkındalık düzeyinin çocuklarda sürekli duygusal zekâyı yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular ele alındığında çocukların duygusal zekâ düzeyi ile babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü bir ilişki

ve babanın bilinçli farkındalık düzeyinin çocuğun duygusal zekâ düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç; bir çocuğun gelişim sürecinde doğum öncesi dönemden itibaren maddi ve manevi olarak destek sağlayan ve çocuğa rol model teşfik eden babanın çocuğun duygusal zekâ düzeyinde ki rolünün yadsınamaz olduğunu kanıtlamaktadır. İlgili, çocuğuna karşı şefkatli yaklaşan babanın çocuğunun duygusal zekâ düzeyine olumlu etkide bulunduğu ve babanın bu konuda bilincinin yükseltilmesinin önemli olduğu belirtilmektedir (Gideon, 2017). Babanın ebeveynlik ile inancının yüksek olması, rol ve sorumluluklarının farkında olması, duygusal farkındalığın yüksek olması, çocuğa karşı empatik yaklaşımın benimsenmesi ve çocuğun olduğu gibi kabul görmesi çocuğa kendini güvende hissedebileceği huzurlu bir ortamı yaratarak duyguları anlama, ifade etme becerisinin, öz motivasyonun ve benlik saygısının yüksek olmasını, duyguların kontrolünü sağlayarak akran ilişkilerinin güçlenmesini desteklemektedir.

Sonuç olarak bu çalışma bulguları babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerinin anlaşılmasında birtakım sınırlıklara sahip olsa da araştırma baba-çocuk çalışmalarına yeni bir yön vererek gelecek çalışmalara ışık tutmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeyleri incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Ankara İl merkezine bağlı ilkököl 3 ve 4 sınıf ile ortaokul 5 ve 6 sınıf 8-12 yaş aralığındaki 458 çocuk ve 458 babanın katılımı ile gerçekleşmiş olup “Genel Bilgi Formu”, “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği”, “Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği”ne verdikleri cevaplar ile sınırlı kalmıştır. Baba ve çocuklardan elde edilen bulgular istatistik programı ile analiz edilmiştir. Normallik analizi sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiğinde ikili grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi, babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır. Spearman Korelasyon sonuçlarında Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği toplam puanları ile Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği ortalama puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif yönlü zayıf ilişki saptanmıştır ($r=0,258$; $p<0,01$). Bu sonuç, Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık toplam puanı arttıkça çocukların Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği puanlarının arttığını göstermektedir. Spearman Korelasyon sonuçları ölçeklerin alt boyutlarına göre incelendiğinde yani aynı şekilde Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği Çocukla Anda Olma ve Ebeveyn Öz Yeterliliği alt boyutları ile Sürekli Duygusal Zekâ Ölçeği alt boyutları uyum yeteneği, duygu ifadesi, duygu algısı, öz motivasyon, benlik saygısı, düşük, dürtüsellik, akran ilişkileri, duygu düzenleme ve duygusal eğilim arasında zayıf düzeyde pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada babanın bilinçli farkındalık düzeyinin çocuğun duygusal zekâ düzeyini yordayıp yordamadığı tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen Basit Doğrusal Regresyon analizinde babanın bilinçli farkındalık düzeyinin çocuğun duygusal zekâ düzeyini istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada babaların bilinçli farkındalık düzeyinin yüksek olmasının çocukların duygusal zekâ düzeyine olumlu yansıdığı, çocukların kendi duygularını daha rahat ifade ettikleri, akran ilişkilerinin iyileştiği, kendilerine yönelik algının olumlu yönde şekillendiği, babanın stresini kontrol edebilmesi ve ani davranmaktan kaçınma neticesinde çocukların dürtüselliklerinin düştüğü, duygularını regüle etme becerisinin yükseldiği kısacası duygusal zekâ ve onu içeren becerilerinin babanın bilinçli farkındalık düzeyinden etkilendiği tespit edilmiştir. Ebeveynlikte bilinçli farkındalık kavramı çocuğun bireyselliğine önem veren, şefkatli, yargısız ve koşulsuz sevgi ile çocuğun kendini daha güvende ve değerli hissetmesini sağlayan bir yapı olarak çocuğun gelişimsel olarak

desteklenmesinde özellikle duygusal zekâ yetilerinin gelişmesinde kilit rol oynadığı söylenebilir. Babanın ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ile çocuğun duygusal zekâ düzeyini etkileyen sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yönelik analizlerde; çocukların duygusal zekâ becerisini etkileyen etmenlerin baba öğrenim düzeyi, aile tipi, ailedeki çocuk sayısı, baba-çocuk ilişkisi, babanın ebeveynlik eğitimi alma durumu, babanın eş ile çocuk yetiştirme sorumluluğunu paylaşma durumu, çocuğun algıladığı ebeveyn tutumu, babanın eş ile iletişim düzeyi olduğu saptanırken babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi algılanan sosyoekonomik düzeyine, ebeveyn eğitime katılım durumuna göre farklılaştığı sonucu ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda öneriler aşağıda sunulmuştur;

- Mevcut araştırma betimsel tarama modelinde nicel iken gelecek çalışmalarda babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ile çocukların duygusal zekâ düzeyinin nitel yöntemler ile planlanarak incelenebilir.

-Bu çalışma tam aileye sahip çocuklar ile sınırlı kaldığından gelecek çalışmalarda çocukların duygusal zekâ düzeyinin tam ve parçalanmış aileye göre nasıl farklılaştığı araştırılabilir.

- Araştırmada 8-12 yaş grubu çocuk ve babalar ile planlanmış olup duygusal zekâ düzeyinin gelişimini gözlemlemek açısından farklı yaş gruplarıyla boylamsal çalışmaların arttırılması faydalı olabilmektedir.

-Araştırmada babanın eş ile ilişkisinin çocukların uyum yeteneği ile duyguları algılayış biçimine yansımaları, baba-çocuk ilişkisinin paylaşımlı olmasının çocukların duygusal anlamda uyumlu, algısı yüksek ve duygularını kontrol edebilen bireylere dönüşmesi açısından önemli olduğu düşünüldüğünde duygusal gelişim temelli ebeveyn eğitimlerinin düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir.

-Araştırmada babaların ebeveynlik eğitimine katılmalarının babaların ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyini arttırdığı tespit edilmiştir. Babalara yönelik düzenlenen ebeveynlik eğitimlerinin özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelere öncelik vererek sayısı arttırılabilir. Babaların katılım sağladığı ebeveynlik atölyeler, seminer okullar aracılığı ile düzenlenerek babaların ebeveynlikle ilgili bilgi ve beceri düzeyinin arttırılması sağlanabilir.

-Çocukların duygusal zekâ gelişimi süreci bütüncül bir şekilde değerlendirmek ve bu doğrultuda çocukları desteklemek büyük önem arz etmektedir. Yaşamın ilk yıllarından beri gelişen bir zekâ türü olan duygusal zekâ aileden sonra eğitim ortamlarında duygusal zekâyı destekleyici uygulamalara, yöntemlere ve ders içeriklerinin bu doğrultuda zenginleştirilmesine olanak tanınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abidin, F.A., Novita, S., Kustimah, K., Hasyati, B.M., Azoma, M., Darmagita, S.F., Larasati, K.A. & Millati, A.Q. (2024). Mindful parenting as a mediator in parents' perspective-taking: Exploring the roles of causal attribution and self-compassion. *Psychol Res Behav Manag*, 23(17), 249-258.
- Abidin, F.A., Novita, S., Kustimah, K., Hasyati, B.M., Azoma, M., Darmagita, S.F., Larasati, K.A. & Millati, A.Q. (2024). Mindful parenting as a mediator in parents' perspective-taking: Exploring the roles of causal attribution and self-compassion. *Psychol Res Behav Manag*, 3(17), 249-258.
- Acet, P. and Oliver, B.R. (2024). Determinants of mindful parenting: a cross-cultural examination of parent and child reports. *Curr Psychol*, 43, 562–574.
- Acet, P., Midouhas, E. & Oliver, B.R. (2024). Household chaos and child problem behaviors: A cross-cultural examination of the mediating and moderating role of mindful parenting. *Journal of Research on Adolescence (Wiley-Blackwell)*, 1-13.
- Afzal, M.T. and Afzal, M. (2016). Relationship of family structure and emotional intelligence of secondary school students in Islamabad. *American Journal of Educational Research*, 4(9), 685-688.
- Ahmad Marzuki, N., Mustaffa, C.S., Mat Saad, Z., Muda, S., Abdullah, S. & Che Din, W.B. (2012). Emotional Intelligence and demographic differences among students in public universities. *Research Journal in Organizational Psychology & Educational Studies*, 1(2), 93-99.
- Akalın, M.B., Türküm, A. (2021). Kültüre duyarlı psikolojik danışma. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(1), 81-107.
- Akaydın, D. ve Akduman, G.G. (2016). 6 yaş grubu çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43).
- Akbar, M., Shah, A.A., Khan, E.A., Akhter, M. & Riaz, M.N. (2011). Relationship between emotional intelligence and academic achievement among higher secondary school students. *Pakistan Journal of Psychology*, 42(2), 41–54.
- Akbaş, D. ve Kahya, Y. (2022). Pozitif ve negatif duyguları düzenleme: Perth Duygu Düzenlemede Yetkinlik Envanterinin Türkçe uyarlama çalışması. *Psikoloji Çalışmaları*, 42(3), 699-736.
- Akçakanat, Ö.Ü.T. ve Köse, A.G.S. (2022). Bilinçli farkındalık (Mindfulness): Kavramsal bir inceleme. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 2(2), 16-28.
- Aktepe, İ. ve Tolan, Ö. (2020). Bilinçli farkındalık: Güncel bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 534-561.
- Akyıldız, M. ve Güngör, A. (2022). Examining the effects of perceived parental attitudes on the social interest level in college students: The mediating role of self-esteem. *Sakarya University Journal of Education*, 12(2), 281-301.
- Alerge, A. (2012). The relation between the time mothers and children spent together and the children's trait emotional intelligence. *Child & Youth Care Forum*, 41, 493-508.

- Altunbaş, T. ve Özabacı, N.(2019). Bir duygusal zekâ programının ilkökul öğrencilerinin duygusal zekâ, atılgan, saldırgan ve çekingen davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(54), 659-688.
- Alwaely, S.A., Yousif, N.B.A. & Mikhaylov, A. (2021). Emotional development in preschoolers and socialization. *Early child development and care*, 191(16), 2484-2493.
- An, R.R., Park, W.Y. & Shin, I.Y. (2013). The effect of father's self-esteem and child rearing attitude on children's self- esteem and emotional intelligence. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*
- Anggraini, V., Priyanto, A. & Yulsyofriend, Y. (2022). Fathers' role in developing child emotional development. In *6th International Conference of Early Childhood Education (ICECE-6 2021)*, 130-134.
- Arias, J., Soto-Carballo, J.G., Pino-Juste, M.R. (2022). Emotional intelligence and academic motivation in primary school students. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 35(1),1-9.
- Aslan Gördesli, M., Arslan, R., Çekici, F., Aydın Sünbül, Z. & Malkoç, A. (2018). The psychometric properties of The Mindfulness in Parenting Questionnaire in Turkish sample. *European Journal of Education Studies*, 5(5), 175-188.
- Asmarawanti, A., Arifin, R. F., & Purnairawan, Y. (2023). Factors associated with emotional intelligence of children aged 3-6 years. *Jurnal Keperawatan Komprehensif (Comprehensive Nursing Journal)*, 9(4).
- Atalay, Z. (2019). *Mindfulness Bilinçli- Farkındalık*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Aydin, A. (2023). Examining the mediating role of mindful parenting: a study on the relationship between parental emotion regulation difficulties and problem behaviors of children with ASD. *J Autism Dev Disord*, 53, 1873–1883.
- Azpiazu, L., Antonio-Agirre, I., Fernández-Zabala, A. & Escalante, N. (2023). How does social support and emotional intelligence enhance life satisfaction among adolescents? A mediational analysis study. *Psychology Research and Behavior Management*, 2341-2351.
- Babiak, O., Sytnik, S., Zharovska, O., Kondratieva, I., Smokova, L. & Varnava, U. (2023). Emotional intelligence of schoolchildren in the educational process.
- Bai, S., Repetti, R.L. & Sperling, J.B. (2016). Children's expressions of positive emotion are sustained by smiling, touching, and playing with parents and siblings: A naturalistic observational study of family life. *Developmental Psychology*, 52(1), 88–101.
- Barragán Martín, A.B., Pérez-Fuentes, M.D.C., Molero Jurado, M.D.M., Martos Martínez, Á., Simón Márquez, M.D.M., Sisto, M. & Gázquez Linares, J.J. (2021). Emotional intelligence and academic engagement in adolescents: The mediating role of self-esteem. *Psychol Res Behav Manag*, 14:307-316.
- Belli, M., Akcay, N. & Yılmaz, H.B. (2021). Geçmişten günümüze değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine katkıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 366-371.
- Beyazıt, U., Yurdağul, Y. & Bütün Ayhan, A. (2020). The Psychometric properties of the Turkish version of the Trait Emotional Intelligence Questionnaire–Child Form. *SAGE Open*, 10(2), 1-8.

- Beyazıt, U., Yurdakul, Y. and Ayhan, A.B. (2024). The mediating role of trait emotional intelligence in the relationship between parental neglect and cognitive emotion regulation strategies. *BMC Psychol.* 12(1), 314.
- Bianco, S., Barilaro, P. & Palmieri, A. (2016). Traditional meditation, mindfulness and psychodynamic approach: An integrative perspective. *Front Psychol.* 7, 552.
- Blandon, A.Y. (2015). Mothers' and fathers' responses to children's negative emotions: Family and physiological correlates. *Family Relations*, 64(3), 431–445.
- Bozkurt Yükcü, Ş. ve Demircioğlu, H. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 442-466.
- Brouzos, A., Misailidi, P. & Hadjimattheou, A. (2014). Associations between emotional intelligence, socio-emotional adjustment, and academic achievement in childhood: The influence of age. *Canadian Journal of School Psychology*, 29(2), 83–99.
- Bröning, S, Brandt, M.(2022). Mindful Parenting: Mindfulness in the Parent-Child Relationship. *Z Kinder Jugendpsychiatr Psychother*, 50(5), 395-406.
- Bukhalenkova, D., Veraksa, A., Gavrilova, M. & Kartushina, N. (2022). Emotion understanding in bilingual preschoolers. *Behavioral Sciences*, 12(4), 115.
- Bukhari, S.R. and Khanam, S.J. (2016). Trait emotional intelligence as a predictor of academic performance in university students. *Pakistan Journal of Psychology*, 47(2), 33–44.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö.E., Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cabrera, N. J. (2020). Father involvement, father-child relationship, and attachment in the early years. *Attachment & Human Development*, 22(1), 134–138.
- Cabrera, N., Shannon, J. & Tamis-LeMonda, C. (2007). Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From toddlers to pre-K. *Applied Development Science*, 11, 208–213.
- Cabrera, N.J., Fitzgerald, H.E., Bradley, R.H. & Roggman, L. (2014). The ecology of father-child relationships: An expanded model. *J Fam Theory Rev*, 6, 336-354.
- Canbay, S. (2020). *Farklı sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki annelerin ve babaların duygusal zekâları ile okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Candır, Z. ve Çelik, Y. (2019). Gestalt bakış açısıyla edebiyat eleştirisi- bir uygulama: Servi, Sabahattin Ali. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 426-447.
- Cardenas, S.I., Morris, A.R., Marshall, N., Aviv, E.C., Martínez García, M., Sellery, P. & Saxbe, D.E. (2022). Fathers matter from the start: The role of expectant fathers in child development. *Child Development Perspectives*, 16, 54–59.
- Carlson, M. (2017). *Association between fathers' parental mindfulness and adolescent behavioral development and academic grades* [Master's Thesis]. Colorado State University.

- Cede, Ç.Ş. (2023). *Çalışanların öz yeterlilik düzeylerinin bilinçli farkındalık ve örgütsel bilinçli farkındalık üzerindeki etkilerinin incelenmesi: İstanbul ili özelinde bir araştırma*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Chebotareva, E.J. (2011). Intercultural adaptation to Russia of students from Asia, Africa, Latin America and the Middle East. *RUDN Journal of Psychology and Pedagogics*, (3), 6-11.
- Chen, H. and Zhang, Hx. (2023). COVID-19 victimization experience and university students' smartphone addiction: The mediating role of emotional intelligence. *BMC Public Health*, 23, 1410.
- Chitra, A. (2020). Impact of socio economic status of parents' on the emotional intelligence of generation alpha kids. *International Journal of Latest Technology in Engineering, Management & Applied Science*, 9(5), 46-49.
- Choi, J., Kim, H.K., Capaldi, D.M. & Snodgrass, J.J. (2021). Long-term effects of father involvement in childhood on their son's physiological stress regulation system in adulthood. *Dev Psychobiol*, 63(6).
- Chuyko, H., Koltunovych, T. & Chaplak, Y. (2023). Emotional intelligence in the context of personal dispositions development of students - future psychologists. *Romanian Journal for Multidimensional Education / Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15(1), 505-532.
- Coatsworth, J.D., Timpe, Z., Nix, R.L., Duncan, L.G. & Greenberg, M.T. (2018). Changes in mindful parenting: Associations with changes in parenting, parent-youth relationship quality, and youth behavior. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 9(4), 511-529.
- Coşkun, K. (2017). Anne ve baba eğitim düzeyleri ile 10 yaş çocuğunun duygusal zekâ performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 385-398.
- Cotruş, A., Stanciu, C., Bulborea, A. (2012). EQ vs. IQ which is most important in the success or failure of a student?. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46.
- Cowling, C. and Gordon, W.V. (2021). Mindful parenting: future directions and challenges, *International Journal of Spa and Wellness*, 5(1), 50-70. <https://doi.org/10.1080/24721735.2021.1961114>
- Cui, W., Li, R., Yang, X. & Wu, X. (2023). Father-child relationship and children's peer competence: Mediated by children's emotional regulation and environmental adaptation. *Journal of Psychology in Africa*, 33(4), 384-391.
- Çağlayan Yılmaz, G. ve Çam Aktaş, B. (2021). Türkiye'de duygusal zekâ ile ilgili yapılmış çalışmaların incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 450-469.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu zekâ ilişkisi ve duygusal zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3).
- Çakır, S. (2022). *Annelerin bilinçli farkındalık (mindfulness) düzeyi ile okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyi ve arkadaşlık becerileri arasındaki ilişki*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çullu, M.S. ve Samancı, O. (2022). İlkokul öğrencilerinde duygusal zekâ ile okul reddi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(234), 967-986.

- Damar, M. (2022). Investigation of the fathers' time spending together with their children. *International Journal of Quality in Education*, 7(1), 58-72.
- Datkhabaeva, G., Kamzanova, A., Zholdasova, M. & Kustubaeva, A. (2021). Age and gender characteristics of emotional intelligence and emotion regulation. *Bulletin. Psychology Series*. 68, 3.
- Delice, M. ve Günbeyi, M. (2013). Duygusal zekâ ve liderlik ilişkisinin incelenmesi: Polis teşkilatı rneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 209-239.
- Demir, F., Ak, M. & Ada, S. (2022). Pandemi döneminde duygusal zekânın evrimii öğrenmeye etkisinde stresin aracılık rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 6(2), 251-273.
- Demir, O. (2013). Bilinç.
- Demir, V. (2015). Bilinçli farkındalık temelli kognitif terapi programının bireylerin depresif belirti düzeyleri üzerine etkisi. *Psikoloji alışmaları*, 35(1), 15-26.
- Demirel, Y., Turan, E. & Akıncı, M. (2020). Duygusal zekânın kültürel zekâ üzerine etkisinin analizi: Kastamonu Üniversitesi Türk dünyası öğrencilerine yönelik bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 222-234.
- Deniz, M.E., Erus, S.M. & Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekânın aracılık rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 7 (47), 17-31.
- Detle-Hagenmeyer, D., Erzinger, A.B & Reichle, B. (2014). The changing role of the father in the family. *European Journal of Developmental Psychology*, 11(2), 129-135.
- Dimarzio, K., Peisch, V., Acosta, J., Dale, C., Gutierrez, J. & Parent, J. (2022). Keeping your coparent in mind: A longitudinal investigation of mindfulness in the family system. *Family Process*, 61(2), 808–822.
- Dobrin, A. (2020). Features of emotional tone in first graders with different levels of emotional intelligence as a psychological factor social adaptation to primary school. *Science for Education Today*, 10(3), 65-85
- Drigas, A., Papanastasiou, G. & Skianis, C. (2023). The School of the future: The role of digital technologies, metacognition and emotional intelligence. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*, 18(9), 65-85.
- Duca, D.S., Ursu, A., Bogdan, I. & Rusu, P.P. (2023). Emotions and emotion regulation in family relationships. *Romanian Journal for Multidimensional Education / Revista Românească Pentru Educație Multidimensională*, 15(2), 114–131.
- Dumont, C. and Paquette, D. (2012). What about the child's tie to the father? A new insight into fathering, father–child attachment, children's socio-emotional development and the activation relationship theory. *Early Child Development and Care*, 183(3–4), 430–446.
- Duncan, L.G., Coatsworth, J.D. & Greenberg, M.T. (2009). A model of mindful parenting: Implications for parent–child relationships and prevention research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 12, 255-270.
- Durmaz, B. (2023). ocukların gelişimi ile ilgili ebeveynlerin stres düzeyleri ve bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.

- Edobor, O.J. and Joseph, O.I. (2020). Personality traits and birth order as correlate of emotional intelligence among secondary school students in Delta State. *KIU Journal of Social Sciences*, 6(1), 137-144.
- Egorova, O.V. (2015). Cultural and psychological features of the correlation of the emotional intellect components of students of different ethnic groups. *SibScript*, 3-3 (63), 124-127.
- Eraslan, Ş. (2023). Evli ve boşanmış babaların çocuklarıyla ilişkilerine yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 1930-1952.
- Erdem, S. (2020). Baba katılımı ölçümünde yorumsamacı yaklaşımın yeri. *Akademik Hassasiyetler*, 7 (13), 407-430.
- Ergün, O. (2016). *Ergenlerde duygusal zekâ özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Ertör, E. and Tezel Şahin, F. (2023). Little pitchers have big ears: Father's participation in child's life through children's eyes. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 179–200.
- Esen, M., Çil, E., Çetinkaya, İ. (2023). Üniversite tercih süreçlerini etkileyen faktörler bağlamında ebeveynlik tarzı ve bilinçli farkındalık ilişkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 7(2), 36-57.
- Fedorova, Yu. A. and Khakhlova, O.N. (2017). Conscious parenting as a psychological and pedagogical phenomenon. *Pedagogical Journal of Bashkortostan*, 6(73), 16-24.
- Fili, E. (2016). Gender and age differences on emotional intelligence scales of children 10-12 years old: Parents' report. *European Journal of Research in Social Sciences*, 4(1).
- Fitniwilis, F., Nofrizza, F. & Nurulita, E. (2022). Emotional intelligence of students based on birth order. *Jurnal Neo Konseling*, 4(1), 20-25.
- Freund, R.J., Wilson, W. J. & Sa, P. (2006). *Regression analysis. Statistical modeling of a response variable* (2nd Ed.). U.S.A.: Elsevier.
- Fu, C.S. and Gao, J.Y. (2017). The relationship between fathers' parenting attitudes and their child's emotional competence for Taiwan example. *Asian Journal of Education and Training*, 3(2), 118-123.
- Fuller, J.L. and Fitter, E.A. (2020). Mindful parenting: A behavioral tool for parent well-being. *Behav Analysis Practice*, 13, 767–771.
- Gajos, J.M. and Beaver, K.M. (2017). The role of paternal age in the prediction of offspring intelligence. *J Genet Psychol*, 178(6), 319-333.
- Garifullina, A. (2020). Features of emotional intelligence in teenagers-orphas of the megapolis: Family context. *Urban Studies and Practices*, 5(3), 87-97.
- Gaur, D. and Gupta, S. (2024). The impact of parental support on adolescent's emotional intelligence and self-esteem: A comprehensive literature review. *IJPR*, 6(1), 65-68.
- Gecas, V. and Schwalbe, M.L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self-Esteem. *Journal of Marriage and Family*, 48(1), 37–46.

- Gedik, E. (2020). The relationship between father and child in daily life narratives of female academicians with children in pre-school period. *Kültür ve İletişim*, 23(45), 118-141.
- Gideon, A.A. (2017). Father's role in child's emotional intelligence development. *Journal of Teaching and Education*, 7(1), 177-184.
- Giniyatullina, E. (2019). The development of the preschool emotional intelligence. *Universum: Psychology and Education*, 2(56), 1-3.
- Goleman, D. (2023). *Duygusal Zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?* (B.S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınlar.
- Golub, O., Rodionov, G. & Lemyakina, Yu. (2020). Influence of parental family on the emotional intelligence of youth. *Artium Magister*, (20), 17-21.
- Goryacheva, E. (2023). Methods for developing emotional intelligence. *E-Scio*, 1(76), 115-119.
- Gottman, J. ve Declaire, J. (2023). *Ebeveynliğin kalbi duygusal zekâsı yüksek çocuklar yetiştirmek* (Y. Ataman, Çev.). Ankara: Görünmez Adam Yayıncılık.
- Gouveia, M.J., Carona, C., Canavarro, M.C. & Moreira, H. (2016). Self-compassion and dispositional mindfulness are associated with parenting styles and parenting stress: The mediating role of mindful parenting. *Mindfulness*, 7, 700-712.
- Goyal, M. and Kumari, P. (2023). A study of emotional intelligence of secondary school students in relation to their parent involvement. *International Journal of Recent Research Aspects*, 10(1), 15-19.
- Gunkel, M., Schlägel, C. & Engle, R.L. (2014). Culture's influence on emotional intelligence: An empirical study of nine countries. *Journal of International Management*, 20(2), 256-274.
- Guo, J. (2023). The impact of parental marital relationships on children's multi-domain development outcomes. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*.
- Gurenko, E. and Karpova, E. (2021). Influence of emotional intelligence and value orientations of the manager on the management system in business. *Modern Control Technologies*, 4(96/1), 5.
- Gülen, S. ve Barış, S. (2021). Ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynamama nedenlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 20-38.
- Güler, B. and Turan, S. (2022). The role of emotional intelligence in predicting peer relationships in adolescents. *Journal of Educational Issues*, 8(1), 73-83.
- Günaydın, E. (2021). 12-17 yaş çocuğu olan annelerin ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ve dijital ebeveynlik tutumu ile çocuklarında internet bağımlılığı arasındaki ilişki.
- Güngör, A. (2023). *60-72 aylık çocukların duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Gwiazdowska-Stańczak, S., Pludowska, M. & Garbowski, M. (2021). Perceived parental attitudes of the father and the school achievements of adolescents. *Curr Issues Personal Psychol*, 9(4), 341-353.
- Hafsoh, S. and Ardi, Z. (2023). The relationship between parents and school environment with emotional intelligence of students in MTSN 3 Pasaman. *International Journal of Educational Review, Law And Social Sciences (IJERLAS)*, 3(6), 2008-2015.

- Harewood, T., Vallotton, C.D. & Brophy, H.H. (2017). More than just the breadwinner: The effects of fathers' parenting stress on children's language and cognitive development. *Infant and Child Development*, 26(2), n/a-N.PAG.
- Harris, W. (2013). Mindfulness-based Existential Therapy: Connecting mindfulness and Existential Therapy. *Journal of Creativity in Mental Health*, 8(4), 349–362.
- He, J., Wang, Z., Zhang, Y., Feng, S., Han, J., Quan, H. & Li, C. (2024). The influence of mindful parenting on children's creative tendencies: The chain mediating effect of parent–child intimacy and connectedness to nature. *Behav. Sci.*, 14, 223.
- He, L., Mao, Y., Sun, J., Zhuang, K., Zhu, X., Qiu, J. & Chen, X. (2018). Examining brain structures associated with emotional intelligence and the mediated effect on trait creativity in young adults. *Front Psychol*, 15(9), 925.
- Healy, M. (2020). *Duygusal Olarak Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek. Çocuk için Duyguları Fark Etme ve Yönetme Rehberi*, (Akbiyık, N, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Herrera, L., Buitrage, R.E. & Cepero, S. (2017). Emotional intelligence in colombian primary school children. Location and gender. *Universitas Psychologica*, 16(3), 1–10.
- Herut, A.H., Muleta, H.D. & Lebeta, M.F. (2024). Emotional intelligence as a predictor for academic achievement of children: Evidence from primary schools of southern Ethiopia. *Social Sciences & Humanities Open*, 9, 100779.
- Humphrey, N., Curran, A., Morris, E., Farrell, P. & Woods, K. (2007). Emotional intelligence and education: A critical review. *Educational Psychology*, 27, 235-254.
- Ikiz, F. ve Gormez, S.K. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumunun incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 3-12.
- İrfan, S. and Kausar, R. (2020). Demographic characteristics and family environment as predictors of emotional intelligence in adolescents. *Journal of Behavioural Sciences*, 30(2), 61.
- İnci, M.A. ve Deniz, Ü.M.İ.T. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
- Jan, S.U., Anwar, M.A & Warraich, N.F. (2017). Emotional intelligence and academic anxieties: A literature review. *New Review of Academic Librarianship*, 23(1), 6–17.
- Jespersen, J.E., Morris, A.S., Hubbs-Tait, L. & Washburn, I.J. (2021). Evaluation of a parent education program emphasizing responsive parenting and mindfulness: An inclusive randomized controlled trial. *Child & Youth Care Forum*, 50(5), 859–883.
- Jessee, V. and Adamsons, K. (2018). Father involvement and father-child relationship quality: An intergenerational perspective. *Parent Sci Pract*, 18(1), 28-44.
- Joshi, D. and Dutta, I. (2014). Emotional intelligence among secondary students: Role of gender and type of school. *MIER Journal of Educational Studies Trends and Practices*, 167-182.
- Kabat-Zinn, J. (2015). Mindfulness. *Mindfulness*, 6(6), 1481-1483.
- Kabat-Zinn, J. and Kabat-Zinn, M. (2021). Mindful parenting: Perspectives on the heart of the matter. *Mindfulness*, 12(2), 266-268.

- Kakhki, Z.B., Mashhadi, A., Yazdi, S.A.A. & Saleh, S. (2022). The effect of mindful parenting training on parent–child interactions, parenting stress, and cognitive emotion regulation in mothers of preschool children. *Journal of Child & Family Studies*, 31(11), 3113–3124.
- Karadağ, Ö. (2013). Emotional intelligence functions of Turkish proverbs. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 41(2), 295–310.
- Keizer, R., van Lissa, C.J., Tiemeier, H. & Lucassen, N. (2020). The influence of fathers and mothers equally sharing childcare responsibilities on children’s cognitive development from early childhood to school age: an overlooked mechanism in the intergenerational transmission of (dis) advantages?. *European Sociological Review*, 36(1), 1-15.
- Kempf, K., Havlik, S., Yee, T. & Schmidt, C. (2024). “You feel a lot of different emotions:” Examining a mindfulness-based group for elementary school students. *Journal of Child & Adolescent Counseling*, 10(1), 15–28.
- Keng, S.L., Smoski, M.J. & Robins, C.J. (2011). Effects of mindfulness on psychological health: a review of empirical studies. *Clin Psychol Rev*, 31(6):1041-56.
- Khoury, B., Vergara, R.C. & Spinelli, C. (2022). Interpersonal Mindfulness Questionnaire: Scale development and validation. *Mindfulness*, 13(4), 1007-1031.
- Kıral, B. (2020). A case study regarding of the parental responsibilities to their children. *Eurasian Journal of Educational Research*, 20, 65-92.
- Kısmetoğlu, G. (2019). *15-18 yaş arası ergenlerde duygu düzenleme ve bilinçli farkındalık becerilerinin kaygı düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Knoester, C. and Randolph, T. (2019). Father-child sports participation and outdoor activities: Patterns and implications for health and father-child relationships. *Sociology of Sport Journal*, 36(4), 322-329.
- Kocatepe, B. ve Bilgi, S. (2018). Toplumsal bir inşa olarak babalık: annelerin yaşam öykülerinde baba imgesi. *Fe Dergi* 10, 2, 42-59.
- Koçak Kurt, Ş. (2021). Duyguların tarihsel serüveni ve tarihte duygular. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(40), 2821-2852.
- Kolak, A.M. and Dean, C.H. (2022) Fathers' stimulation of toddlers' cognitive development contributes to children's executive function skills at five years of age. *Early Child Development and Care*, 193 (4), 519–530.
- Komlik, L. and Merenkova, B. (2017). The relationship of emotional intelligence of parents and child-parent relationships. *Bulletin of the Kostroma State University*, 23(3), 37-40.
- Kouros, C.D. and Papp, L.M. (2019). Couples' Perceptions of each other's daily affect: Empathic accuracy, assumed similarity, and indirect accuracy. *Fam Process*, 58(1), 179-196.
- Krasnov, A. (2016). Emotional intelligence and parenting style in older adolescent girls. *Bulletin of the Peoples' Friendship University of Russia*, (4), 55-66.
- Krasnov, M.V. and Grigoryeva, M.N. (2014). Emotional intelligence of urban school pupils. *Bulletin of the Chuvash University*, (2), 281-285.
- Kucukkaragoz, H. (2020). Family environment and emotional quotient in primary school 3rd grade students. *Cypriot Journal of Educational Science*. 15(2), 336-348.

- Kulagina, Ya. M. and Fedoseeva, N.V. (2014). The importance of the father's role in the process of developing the child's personality. *Personality, family and society: Issues of pedagogy and psychology*, (39-2), 147-152.
- Kumalasari, D. and Fourianalistyawati, E. (2020). The role of mindful parenting to the parenting stress in mothers with children at early age. *Jurnal Psikologi*, 19(2), 135-142.
- Kumar, M. (2020). A Study on the emotional intelligence of higher secondary school students. *Shanlax International Journal of Education*, 8(3), 114-119.
- Kurtoğlu Karataş, B. ve Bütün Ayhan, A. (2023). Babaların bilinçli farkındalıklı ebeveynlik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. 10. International Eurasian Educational Research Congress (pp.47-49). Ankara, Turkey.
- Kyvelou, A., Antonopoulou, K., Kleftras, G., Verdis, A. & Tsitsas, G. (2023). The Impact of a mindfulness-Gestalt based counseling group on undergraduate college students. *Psychology*, 14, 1268-1287.
- Laakso, M., Fagerlund, Å., Westerlund-Cook, S. & Eriksson, J.G. (2023). Enhancing mindfulness, emotional well-being and strengths in parenting via an eight-week Flourishing Families intervention. *Journal of Child and Family Studies*, 32(8), 2375–2393.
- Lamb, M.E. (Ed.). (1981). *The role of the father in child development* (Third ed.). New York: Wiley.
- Lankinen, V., Lähteenmäki, M., Kaljonen, A. & Korpilahti, P. (2020). Father–child activities and paternal attitudes in early child language development: The STEPS study. *Early Child Development and Care*, 190(13), 2078-2092.
- Larina, A.T. (2016). Emotional intellect. *Research Azimuth: Pedagogy and Psychology*, 5(16), 275-278.
- Lebedeva, Yu.V. (2005). *The father's role and its influence on the child's development*. Ekaterinburg: Ural University Publishing House.
- Lee, J., Kim, K.H., Webster, C.S. & Henning, M.A. (2021). The evolution of mindfulness from 1916 to 2019. *Mindfulness* 12, 1849–1859.
- Leidy, M.S., Schofield, T.J. & Parke, R.D. (2013). Fathers' contributions to children socialdevelopment. In N. J. Cabrera & C.S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives* (2nd ed., pp. 151–167). London: Routledge.
- Levit, L.Z. (2019). Mindfulness and self-awareness: Rational application. *Bulletin of Omsk University. "Psychology" Series*, (1), 68-73.
- Lippold, M.A., Duncan, L.G., Coatsworth, J.D., Nix, R.L. & Greenberg, M.T. (2015). Understanding how mindful parenting may be linked to mother-adolescent communication. *J Youth Adolesc*, 44(9), 1663-73.
- Lippold, M.A., McDaniel, B.T & Jensen, T.M. (2022). Mindful parenting and parent technology use: Examining the intersections and outlining future research directions. *Social Sciences*, 11, 43.
- Liu, Y., Dittman, C.K., Guo, M., Morawska, A. & Haslam, D. (2021). Influence of father involvement, fathering practices and father-child relationships on children in Mainland China. *Journal of Child and Family Studies*, 30(8), 1858-1870.

- Liu, Z. and Wu, G. (2022). The influence of family socioeconomic status on primary school students' emotional intelligence: the mediating effect of parenting styles and regional differences. *Frontiers in Psychology*, 13, 753774.
- Ma, Y. And Siu, A.F.Y. (2016). A qualitative exploration of an eight-week mindful parenting program for parents. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 6(2), 87-100.
- Macdonald, E.E. and Hastings, R.P. (2010). Mindful parenting and care involvement of fathers of children with intellectual disabilities. *J Child Fam Stud*, 19, 236–240.
- Maksimova, L.A. (2013). Development of the emotional sphere of preschool children using a virtual educational environment. *Teacher Education in Russia*, (4), 108-112.
- Mammadov, E. ve Keser, E. (2016). Duygusal zekâ ile akademik başarı ilişkisi: turizm lisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13(3), 85-101.
- Mancini, G. (2019). Trait emotional intelligence and draw-a-person emotional indicators: A first study on 8-year-old Italian children. *Child Ind Res*, 12, 1629–1641.
- Massey-Abernathy, A. (2022). Daddy, May I? The Interaction of fathers' parenting styles and their children's personality. *Journal of Social Psychology Research*, 111-124.
- Mathur, M., Kerr, B.R., Babal, J.C., Eickhoff, J.C., Collier, R.J., Moreno, M.A. (2021). US parents' acceptance of learning about mindfulness practices for parents and children: National cross-sectional survey. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 4(4), e30242.
- Mavroveli, S., Petrides, K.V., Sangareau, Y. & Furnham, A. (2009). Exploring the relationships between trait emotional intelligence and objective socio-emotional outcomes in childhood. *British Journal of Educational Psychology*, 79(2), 259-272.
- Mavroveli, S., Petrides, K.V., Shove, C. & Whitehead, A. (2008). Investigation of the construct of Trait Emotional Intelligence in children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 17(8), 516–526.
- McCaffrey, S., Reitman, D., Black, R. (2017). Mindfulness in Parenting Questionnaire (MIPQ): Development and validation of a measure of mindful parenting. *Mindfulness*, 8, 232–246.
- Mcneil, G.D. and Repetti, R.L. (2021). Everyday emotions: Naturalistic observation of specific positive emotions in daily family life. *Journal of Family Psychology*, 35(2), 172–181.
- McWayne, C., Downer, J.T., Campos, R. & Harris, R.D. (2013). Father involvement during early childhood and its association with children's early learning: A meta-analysis. *Early Education and Development*, 24, 898–922.
- Medeiros, C., Gouveia, M.J., Canavarro, M.C. & Moreira, H. (2016). The indirect effect of the mindful parenting of mothers and fathers on the child's perceived well-being through the child's attachment to parents. *Mindfulness*, 7, 916–927.
- Megías-Robles, A., Gutiérrez-Cobo, M.J., Gómez-Leal, R., Cabello, R., Gross, J.J. & Fernández-Berrocal, P. (2019). Emotionally intelligent people reappraise rather than suppress their emotions. *PloS one*, 14(8), e0220688.
- Mercan, A.Ş. (2021). *Bilinçli farkındalık ile ruh sağlığı ilişkisinde üst bilişler ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün rolü*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Mercan, Z. ve Şahin, F.T. (2017). Babalık rolü ve farklı kültürlerde babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10.

- Meuwissen, A.S. and Englund, M.M. (2016). Executive function in at-risk children: Importance of father-figure support and mother parenting. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44, 72-80.
- Mikhailova, A.I. (2012). Fatherhood as a new type of parents in the context of scientific knowledge. *Bulletin of Transbaikal State University*, (12), 70-79.
- Miller, S., Boxmeyer, C., Romero, D., Powell, N., Jones, S. & Lochman, J. (2020). Theoretical model of mindful coping power: Optimizing a cognitive behavioral program for high-risk children and their parents by integrating mindfulness. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 23, 393-406.
- Mirza, M. and Redzuan, M.(2011). Relationship between fathers' emotional intelligence and their children's. *Current Research in Psychology*, 2(1), 115-120.
- Mokhlesi, V. and Patil, C.B. (2018). A study of gender differences in emotional intelligence and learning behaviour among children. *The International Journal of Indian Psychology*, 6(4), 2349-3429.
- Monina, G.B. (2009). Development of emotional intelligence. Scientific notes of the St. Petersburg University of Management Technologies and Economics, 2(24), 144-155.
- Moon-Seo, S.K., Munsell, S.E. & Kim, N. (2024). Mothers' and fathers' perceptions of children's play. *Early Childhood Educ J*, 52, 373–385.
- Morawska, A. (2020).The effects of gendered parenting on child development outcomes: A systematic review. *Clin Child Fam Psychol Rev*, 23, 553–576.
- Mumtaz, S., Ayaz, H. & Kamrani, F. (2023). Family structure as determinant of emotional intelligence of adolescents. *Pakistan Journal of Social Research*, 5(1), 308-313.
- Nasir, M. and Masrur, R. (2010). An exploration of emotional intelligence of the students of IIUI in relation to gender, age and academic achievement. *Bulletin of Education and Research*, 32(1).
- Northcut, T.B. (2017). Beginning with the concept: The meanings of mindfulness. *Cultivating Mindfulness in Clinical Social Work*, 27-41.
- Nunes, A.L. and de Souza, M.L. (2020). Mindfulness and gestalt-therapy meditation: A possible encounter for human health. *Phenomenology, Humanities and Sciences*, 1(1), 152–176.
- Nuraqmarina, F. and Wisudawati, W.N. (2023). Father Involvement to Emotional Intelligence in Junior High School Students After Online Learning During the COVID-19 Pandemic. *Open Journal for Psychological Research*, 7(2), 67-74.
- Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2.kademe öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(2), 33-51.
- Oktavia, O. and Aprianif, A. (2024). The Influence of family factors on emotional intelligence in ABK. *International Education Trend Issues*, 2(2), 266- 272.
- Öksüz, Y. and Coşkun, K. (2017). An investigation on the relationship between maternal education level, maternal employment, and emotional intelligence performance of 10 years old children. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 456 – 470.

- Ördek Inceoğlu, S. and Aktaş Arnas, Y. (2020). Intergenerational fatherhood and father-child relationship. *Journal of Social Policy Studies*, 20(48), 687–713.
- Özdemir, Y., Sağkal, A.S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A. & Gür, G. (2020). Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Nesne Dergisi*, 8(16), 43-68.
- Özyürek, A. ve Erdoğan Mermer, M. (2021). Okul öncesi çocukların duygusal zekâ ve sosyal becerileriyle annelerinin sosyal becerileri arasındaki ilişki. *Milli Eğitim Dergisi*, 231(27-39).
- Pancsofar, N. and Vernon-Feagans, L. (2010). The family life project investigators. fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Child Res Q.*, 25(4),450-463.
- Pankratova, A.A. (2010). Emotional intelligence: On the possibility of improving the Mayer-Salovey-Caruso model and test. *Bulletin of Moscow University*, (3), 52-64.
- Pankratova, A.A., Osin, E.N. & Lyusin, D.V. (2018). Differences in emotional intelligence in Russia and Azerbaijani culture. *Cultural-Historical Psychology*, 14(2), 44-52.
- Parent, J., McKee, L.G., N Rough, J. & Forehand, R. (2016). The association of parent mindfulness with parenting and youth psychopathology across three developmental stages. *J Abnorm Child Psychol*, 44(1), 191-202.
- Passaquindici, I., Nardoza, O., Sperati, A., Lionetti, F., D’Urso, G., Fasolo, M. & Spinelli, M. (2024). Maternal dispositional mindfulness and mother–child relationship: The mediating role of emotional control during parenting. *Child: Care, Health & Development*, 50(3), 1–8.
- Peña-Sarrionandia, A., Mikolajczak, M. & Gross, J.J. (2015). Integrating emotion regulation and emotional intelligence traditions: A meta-analysis. *Front Psychol*, 24(6), 160.
- Pergalajar-Palomino, M. and Colmerero-Ruiz, M. (2024). Emotional intelligence in secondary education students in multicultural contexts.
- Petrides, K.V., Mikolajczak, M., Mavroveli, S., Sanchez-Ruiz, M.J., Furnham, A. & Pérez-González, J. C. (2016). Developments in trait emotional intelligence research. *Emotion review*, 8(4), 335-341.
- Piskernik, B. and Ahnert, L. (2019). What does it mean when fathers are involved in parenting? In B. L. Volling & N. J. Cabrera (Eds.), Advancing research and measurement on fathering and children’s development. Monographs of the Society for Research in Child Development, 84(1), 64–78.
- Polat, B.N. ve Yaman, N. (2023). Annelerin ebeveyn bilinçli farkındalığı, psikolojik sağlamlığı ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 5 (3), 1119-1147.
- Polat, Ö. ve Özbek Ayaz, C. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının liderlik becerilerinin yordayıcısı olarak ebeveynlerinin bilinçli farkındalık düzeyleri. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-128.
- Poonam, Singh, C. & Sihag, J. (2022). A study of impact of emotional intelligence and family environment on the personality of rural adolescents. *Indian Journal of Positive Psychology*, 13(3), 261–265.

- Purwani, A. and Hasanah, I.U. (2023). Paternal involvement: The central role of fathers in managing children's emotions. *Atfaluna: Journal of Islamic Early Childhood Education*, 6(2), 1-16.
- Rahmani, N. and Ulu, E. (2021). The relationship between attachment styles, emotional intelligence, and self-esteem in only-child families and twochildren families. *Propósitos y Representaciones*, 9, 1–11.
- Rahmani, N. and Ulu, E. (2021). The relationship between attachment styles, emotional intelligence, and self-esteem in only-child families and twochildren families. *Propósitos y Representaciones*, 9, 1–11.
- Rahmawati, M.A. and Meilani, F. (2017). Father participation and its effect on motor development of 4 years-old children in kindergarten. *Proceedings of the International Conference on Applied Science and Health*, (2), 75–80.
- Raqueb Ansari, M., Sulanki, I. & Jahan, M. (2023). Emotional intelligence and personality factors in depressive patients and normal population: A comparative study. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 14(2), 187–191.
- Rauf, Kh. (2015). Effect of birth order and gender on emotional intelligence of adolescents. *Bahria Journal of Professional Psychology*, 14(1), 22-47.
- Rawat, R.T. (2023). A Study of emotional intelligence and gender differences among boarders and day scholars. *Indian Journal of Positive Psychology*, 14(2), 197–201.
- Roach, A.T., Mhende, J., Barger, B.A. & Roberts, D.A. (2019). Implementing mindfulness practices with parents of young children in a low-socioeconomic status neighborhood, *Journal of the Georgia Public Health Association*, 7(2), 6.
- Robinson, E.L., StGeorge, J. & Freeman, E.E. (2021). A systematic review of father–child play interactions and the impacts on child development. *Children*, 8(5), 389.
- Rodica, P.S. (2019). The Place and role of the father in early life. *Romanian Journal of Psychoanalysis / Revue Roumain de Psychanalyse*, 12(2).
- Rodkova, Yu, A. and Kobozeva, I.S. (2020). The concept of human emotions and their functions as components of modern education. *World of Science, Culture, Education*, 5(84).
- Rogova, E. (2018). Features of emotional intelligence in adolescents with varying degrees of enthusiasm for computer games. *The World of Science, Pedagogy and Psychology*, 6(6), 111.
- Rollè, L., Gullotta, G., Trombetta, T., Curti, L., Gerino, E., Brustia, P. & Caldarera, A.M. (2019). Father involvement and cognitive development in early and middle childhood: A systematic review. *Front. Psychol*, 10, 2405.
- Roopnarine, J.L. and Yildirim, E.D. (2016). Fathering in diverse cultural contexts: An emerging picture. Overall commentary on fathering. In: Tremblay RE, Boivin M, Peters RDeV, eds. Roopnarine JL, topic ed. *Encyclopedia on Early Childhood Development*.
- Royuela-Colomer, E., Orue, I., Visu-Petra, L. & Fernández-González, L. (2023). The association between mindful parenting, and internalizing and externalizing symptoms in adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 1-13.
- Ryazanova, T.A. and Lavrentyeva, Z.I. (2024). Dynamics of parents' consciousness through involvement in partnership with the school. *Bulletin of The Altai State Pedagogical University*, 1-5.

- Saka, Ö., Yıldırım, M., Çimen, M.B. & Atlı, S. (2021). İlköğretim okullarında okuyan öğrencilerde duygusal zekânın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 123-132.
- Sang, S.A. and Nelson, J.A. (2017). The effect of siblings on children's social skills and perspective taking. *Inf Child Dev*, 26.
- Sangole, O., Borkar, V.N. & Date, N. (2023). Emotional intelligence in number of siblings and gender: A comparative study. *International Journal of Indian Psychology*, 11(1), 1957-1979.
- Sarıkabak, M., Karakulak, İ. & Sunay, H., (2019). Lise öğrencilerinin sosyal fizik kaygı durumları ve duygusal zekâ düzeylerinin spor yapma değişkenine göre incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 119-133.
- Sastre, S., Artola, T. & Alvarado, J.M. (2019). Emotional Intelligence in elementary school children. EMOCINE, a novel assessment test based on the interpretation of cinema scenes. *Front Psychol.* 11(10), 2031.
- Schuman-Olivier, Z., Trombka, M., Lovas, D.A., Brewer, J.A., Vago, D.R., Gawande, R., Dunne, J.P., Lazar, S.W., Loucks, E.B. & Fulwiler, C. (2020). Mindfulness and Behavior Change. *Harv Rev Psychiatry*, 28(6), 371-394.
- Selyaev, A.G. and Stavitsky, M. Yu. (2022). The influence of father image on professional and career development. *Journal of Clinical and Applied Psychoanalysis*, 3(3), 135-155.
- Seredina, N.M. (2019). Intelligence emotional in literary activity. *Bulletin of the Institute of World Civilizations*, 3(24), 56-59.
- Sevastyanova, U. Yu. (2014). A study of the connections between personality traits and the father's attitude towards himself and the child. *Bulletin of Kostroma State University. Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetics*, 20(2), 42-45.
- Seward, R.R. and Stanley-Stevens, L. (2013). Fathers, fathering, and fatherhood across cultures. *Parenting across cultures: Childrearing, motherhood and fatherhood in non-Western cultures*, 459-474.
- Sezgin, E. (2022). Baba-çocuk ilişkisinin 5-6 yaş grubu çocukların psikolojik dayanıklılıkları ve ebeveynlikte bilinçli farkındalıkları arasında ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 17(2), 273-298.
- Shabani, A. (2018). Relationship between emotional intelligence, social status and socio-emotional status among high school students in Kosovo. *International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM*, 5, 361-368.
- Shahzad, S. and Bagum, N. (2012). Gender differences in trait emotional intelligence: A comparative study. *Business Review*, 7(2), 106-112.
- Shanbhag, D., Goud, B.R., Anupa, M.J., Fernandez, R. & D'Souza, M.A. (2013). Emotional intelligence and scholastic performance among children of a high school in south India. *International Journal of Collaborative Research on Internal Medicine & Public Health*, 5(5), 359.
- Shao, A.T. (2002). *Marketing Research: An Aid to Decision Making*, Cincinnati, Ohio: South-Western/Thomson Learning.

- Shevyreva, E.G. and Fedosova I.V. (2016). The main theoretical models of emotional intelligence. *Bulletin of Science and Practice*, 9(10), 264-269.
- Shiner, N. (2022). The role of simulation and moulage on emotional labour in first-year diagnostic radiography students when seeing open wounds in a clinical setting.
- Sibel, S.Ü. (2013). Örgütlerde duygusal zekâ. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 213-242.
- Siegel, R.D., Germer, C.K. & Olendzki, A. (2009). Mindfulness: What is it? Where did it come from?. *Clinical Handbook of Mindfulness*. New York: Springer, 17- 35.
- Siu, A.F.Y., Ma, Y. & Chui, F.W.Y. (2016). Maternal mindfulness and child social behavior: the mediating role of the motherchild relationship. *Mindfulness*, 7(3), 577- 583.
- Škvařil, V. and Presslerová, P. (2024). Becoming a father: a qualitative study on the journey to fatherhood. *Health Psychol Rep*, 12(2), 97-111.
- Soriano Sánchez, J.G. and Jiménez Vázquez, D. (2023). Benefits of emotional intelligence in school adolescents: A systematic review. *Revista de psicología y educación*.
- Starostina, L.D. (2008). The role of the father in the mental development of the child. *Bulletin of the North-Eastern Federal University named after. M.K. Ammosova*, 5(3), 74-80.
- Stolz, H.E. and Sizemore, K.M. (2011). Parenting education. *book: Family life education: Principles and practices for effective outreach, Edition: 2nd, Chapter: Parenting Education, Publisher: Sage, Editors: Stephen Duncan, Wallace Goddard*, 191-210.
- Su, Y., Sun, W., Gan, Y., Zhu, Q., Liu, G., Hui, L., Tang, H. & Liu, Z. (2022). Mindfulness mediates the relationship between positive parenting and aggression, depression, and suicidal ideation: A longitudinal study in middle school students. *Frontiers in Psychology*, 13.
- Sukmawati, I.R. and Hernawati, N. (2017). Family interaction and emotional intelligence of school-age children in urban poor areas. *Journal of Child Development Studies*, 2(1), 35-46.
- Syakhrani, A.W. and Aslan, A. (2024). The impact of informal family education on children's social and emotional skills. *Indonesian Journal of Education (INJOE)*, 4(2), 619-631.
- Szabó, B. and Miklósi, M. (2022). The relationship between mothers' attachment style, mindful parenting, and perception of the child. *European Psychiatry*, 65(S1), S351–S352.
- Şahin, H. ve Ömeroğlu, E. (2015). The impact of children's emotional intelligence who attend on the psychosocial development education program of kindergarten education program. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 2015(5), 39-56.
- Şenol, D. ve Erdem, S. (2018). Babalık kültürü ve kimliği. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (2), 1-16.
- Tabachnick, B.G. and Fidel, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. NY: Pearson.
- Taibolatov, K.M., Pfeyfer, N.E., Burdina, E.I., Kudysheva, A.A. & Bolatov, A.K. (2024). The role of emotional intelligence on academic motivation of schoolchildren. In *Frontiers in Education*, 9, 1265946.
- Tan, C. (2019). Rethinking the concept of mindfulness: A neo-confucian approach. *Journal of Philosophy of Education*, 53(2), 359–373.

- Tang, E., Luyten, P., Casalin, S. & Vliegen, N. (2016). Parental Personality, Relationship Stress, and Child Development: A Stress Generation Perspective. *Infant & Child Development*, 25(2), 179–197.
- Telli, A.A. ve Özkan, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 6(2), 127- 134.
- Tominey, S.L., O'bryon, E.C., Rivers, S.E. & Shapses, S. (2017). Teaching emotional intelligence in early childhood. *YC Young Children*, 72(1), 6–14.
- Topses, G. (2012). Davranışçı ve Varoluşçu-Hümanistik psikolojik danışma kuramlarının ayırtedici ve örtüşen nitelikleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 1(3).
- Townshend, K., Jordan, Z., Stephenson, M. & Tsey, K. (2016). The effectiveness of mindful parenting programs in promoting parents' and children's wellbeing: a systematic review. *JB I Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*, 14(3), 139-180.
- Tsoli, K. (2023). Exploring the relation between teacher candidates' emotional intelligence and their educational practices: A case study in Greece. *Romanian Journal for Multidimensional Education / Revista Românească Pentru Educație Multidimensională*, 15(1), 575–589
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zekâ. *Klinik Psikiyatri*, 1, 12-20.
- Turpyn, C.C. and Chaplin, T.M. (2015). Mindful parenting and parents' emotion expression: Effects on adolescent risk behaviors. *Mindfulness*, 7(1), 246-254.
- Uludağlı, N.P. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-88.
- Utami, A.T., Khasanah, A.N., Mubarak, A. & Sartika, S. (2020). Mindful parenting: Study on parents of preschool children. In *2nd Social and Humaniora Research Symposium (SoRes 2019)* (pp. 380-382). Atlantis Press.
- Uygun, E.G. and Erus, S.M. (2024). The mediating roles of mindfulness in marriage and mindfulness in parenting in the relationship between parents' dispositional mindfulness and emotion regulation of their children. *Applied Research Quality Life*, 19, 1075–1096.
- Uzkul, S. and Öğretir Özçelik, A.D. (2023). Attitudes of fathers who have children in preschool period towards their children's sexual development. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 74-87.
- Uzun, B. ve Kral, T. (2021). Fark et, anda kal; namı diğer Mindfulness: Farkındalık uygulamalarının dünü, bugünü ve kültürümüze duyarlılığı. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 15-27.
- Vejayaratnam, N., Haron, A. & Hanafi, N.H.M. (2023). Learners in blended environments: Emotional and cognitive intelligence. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 14(2), 2565-2576.
- Venkteshwar, A. and Warriar, U. (2017). The effect of birth order in the emotional intelligence of net generation students. *International Journal of Management*, 8(6), 69–75.
- Vural, D.E. ve Kocabaş, A. (2011). 7 yaş grubu öğrenciler için duygusal zekâ ölçeğinin geliştirilmesi. *BUCA Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 139-152.

- Yanar, N. (2017). Tenis, squash ve badminton sporcularında duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi [Doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Yang, J.C., Quadir, B. & Chen, N.S. (2019). Effects of children's trait emotional intelligence on digital game-based learning. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 35(4/5), 374–383.
- Yavuzer, (2020). (Ed.) Ana- Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zekâ ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 139-146.
- Yıldırım, F. ve Gül, H. (2021). Toplumsal cinsiyete duygusal bakış. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 23(41), 578-590.
- Yıldırım, M. (2020). *Bilinçli farkındalık, öz-anlayış ve anksiyete arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Yıldızhan, Ö. (2019). *Mindfulness temelli öfke yönetimi programının çocuklarda minfulness ve öfke yönetimi becerilerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Ying, M.A. and Siu, A.F.Y. (2016). A qualitative exploration of an eight-week mindful parenting program for parents. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 6(2), 87–100.
- Yogman, M. and Garfield, C.F. (2016). Committee on psychosocial aspects of child and family health. fathers' roles in the care and development of their children: The role of pediatricians. *Pediatrics*, 138(1), e20161128.
- Yoo, J. (2024). Art play with daddy: Father-child play with art materials at home. *Early Childhood Educ J*, 52, 101–112.
- Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zekâ ve sosyal beceri düzeyleri* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yücel, S. (2021). An alternative way in the parent-child relationship: Mindful parenting. *Journal of Social Sciences And Education*, 4(2), 284-296.
- Yüksel, M.Y., Saruhan, V. & Keçeci, B. (2021). Psikolojik sağlamlığın duygusal zekâ ve kişilerarası duygu düzenleme açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 53(53), 141-156.
- Zarifsanaiey, N., Mehrabi,Z., Kashefian-Naeeni, S. & Mustapha, R. (2022). The effects of digital storytelling with group discussion on social and emotional intelligence among female elementary school students. *Cogent Psychology*, 9, 1.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328.
- Zia, A., Malik, A.A. & Ali, S.M. (2015). Father and daughter relationship and its impact on the daughter's self- esteem and academic achievement. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 4(1), 311-316.
- Zorina, N. (2021). Opportunities for the development of emotional intelligence. (71-1), 300-304.

EKLER

Ek- 1. Genel Bilgi Formu

1. Yaşınız: () 29 yaş ve altı () 30-39 yaş () 40-48 yaş () 49 yaş ve üstü
2. Çocuğunuzun cinsiyeti: () Kız () Erkek
3. Çocuğunuzun yaşı: () 8 yaş () 9 yaş () 10 yaş () 11 yaş () 12 yaş
4. Baba olma yaşı: () 30-39 yaş () 40-48 yaş () 49 yaş ve üstü
5. Öğrenim durumunuz: () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek Lisans- Doktora mezunu
6. Aile tipi: () Çekirdek aile () Geniş Aile
7. Sahip olduğunuz çocuk sayısı: () Tek Çocuk () İki Çocuk () Üç ve Daha Fazla Çocuk
8. Çocuğunuzun doğum sırası: () İlk Çocuk () Ortanca Çocuk () Son Çocuk
9. Eşinizin yaşı: () 29 yaş ve altı () 30-39 yaş () 40-48 yaş () 49 yaş ve üstü
10. Eşinizin öğrenim durumu: () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu
11. Ailenizin algıladığınız sosyoekonomik düzeyi nedir? () Alt Sosyoekonomik Düzey () Orta Sosyoekonomik Düzey () Üst Sosyoekonomik Düzey
12. Eşinizin öğrenim durumunu: () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek Lisans- Doktora mezunu
13. Ebeveyn tutumlarını düşündüğünüzde aşağıdakilerden hangisi sizi tanımlıyor? () Otoriter () Demokratik () Tutarsız () Aşırı koruyucu
14. Eşinizle olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? () Yakın () Mesafeli () Uzak
15. Çocuğunuzla olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? () Yakın/İyi/Paylaşımlı () Mesafeli / Paylaşımlar Sınırlı
16. Çocuğunuza aktif olarak ne kadar zaman ayırırsınız (oyun oynama, kitap okuma)? () Çocuğuma hiç zaman ayıramıyorum () Yarım saatten az () Yaklaşık yarım saat ile bir saat arası () Yaklaşık iki saat ile üç saat arası () Üç saat ve daha fazlası
17. Eşinizle birlikte çocuğunuza karşı sorumlulukları yerine getirme durumunu nasıl değerlendirirsiniz? () Çocukla ilgili her sorumluluğu eşimle eşit bir şekilde paylaşıyoruz () Çocukla ilgili sorumluluk genelde annesinde () Çocukla ilgili sorumluluk genelde bendedir () Çocukla ilgili sorumluluk bir başkasındadır (büyük ebeveyni/yardımcı) üzerindedir
18. Çocuğunuzla ev dışı etkinliklere katılır mısınız? () Evet () Hayır
19. Ebeveynlik ile ilgili bir eğitime daha önce katıldınız mı? () Evet () Hayır

Ek-2. Ölçek İzinleri

Postalarda arayın

372 ileti dizisi

About Scale Usage Permission Gelen Kutusu x

k

komila alimova
Dear Mavroveli, I am Komila Alimova. I am a graduate student at Ankara University, Department of Child Development. I 'am doing my master study with Aynur BÜTÜ

M

Mavroveli, Stella
Alıcı: ben
Dear Ms Alimova,

I authorise the use of the scale for the below research, as described.

All the best with your work.

Kindest regards,
Stella

Dr. Stella Mavroveli
Senior Fellow in Surgical Education
Co-Director of the London Core Anatomy and Core, General, Vascular and ENT Surgical Programmes
Imperial College London
Department of Surgery and Cancer
Room 9, Clinical Skills Unit
Paterson Centre
Imperial College London
St. Mary's Hospital
London, UK

1 Şub 2024 15:32 (4 gün ö)

Postalarda arayın

372 ileti dizisinden 2.

Imperial College London
Department of Surgery and Cancer
Room 9, Clinical Skills Unit
Paterson Centre
Imperial College London
St. Mary's Hospital
London, UK

From: komila alimova <
Date: Monday, 8 January 2024 at 14:00
To: Mavroveli, Stella
Subject: About Scale Usage Permission

This email from originates from outside Imperial. Do not click on links and attachments unless you recognise the sender. If you trust the sender, add them to your [safe senders list](#) to disable email stamping for this address.

Dear Mavroveli,
I am Komila Alimova. I am a graduate student at Ankara University, Department of Child Development. I 'am doing my master study with Aynur BÜTÜN AYHAN. I would like permission to use the "Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Child Form" developed by you to carry out the study titled "Examination of Fathers' Mindful Parenting Levels and Children's Emotional Intelligence Levels" within the scope of my Master's Degree thesis. I look forward to your reply and wish you a nice week.
Best Regards,
Ankara University
Child Development Department
Komila ALIMOVA

Написать письмо

Входящие

Социальные сети

Рассылки

Новости

Чеки

Письма себе

Отправленные

Черновики

Шаблоны

Спам

Корзина

Новая папка

Удалить

В архив

В папку

Спам

...

Ответить

Переслать

Ölçek Kullanım İzni Hakkında

Komila Alimova

2 января, 13:34

Кому: utku beyazit

Hocam merhabalar,

Ben Komila Alimova Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında Prof.Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN danışmanlığında yüksek lisans yapmaktayım. Yüksek lisans tezi kapsamında "Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi" çalışmasını yürütmek amacıyla sizler tarafından Türkiye'ye uyarlama çalışması yapılan "Sürekli Duygusal Zeka Ölçeği"nin kullanılması için izin istiyorum. Cevabınızı sabırsızlıkla bekler ve iyi günler dilerim...

Ankara Üniversitesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Komila ALİMOVA

--
Komila Alimova

Написать письмо

Входящие

Социальные сети

Рассылки

Новости

Чеки

Письма себе

Отправленные

Черновики

Шаблоны

Спам

Корзина

Новая папка

Удалить

В архив

В папку

Спам

...

Ответить

Переслать

Re: Ölçek Kullanım İzni Hakkında

U

3 января, 8:35

Кому: вам

Merhaba Komila,

Çalışmanızda "Sürekli Duygusal Zeka Ölçeği"ni kullanabilirsiniz.

Başarılar dilerim.

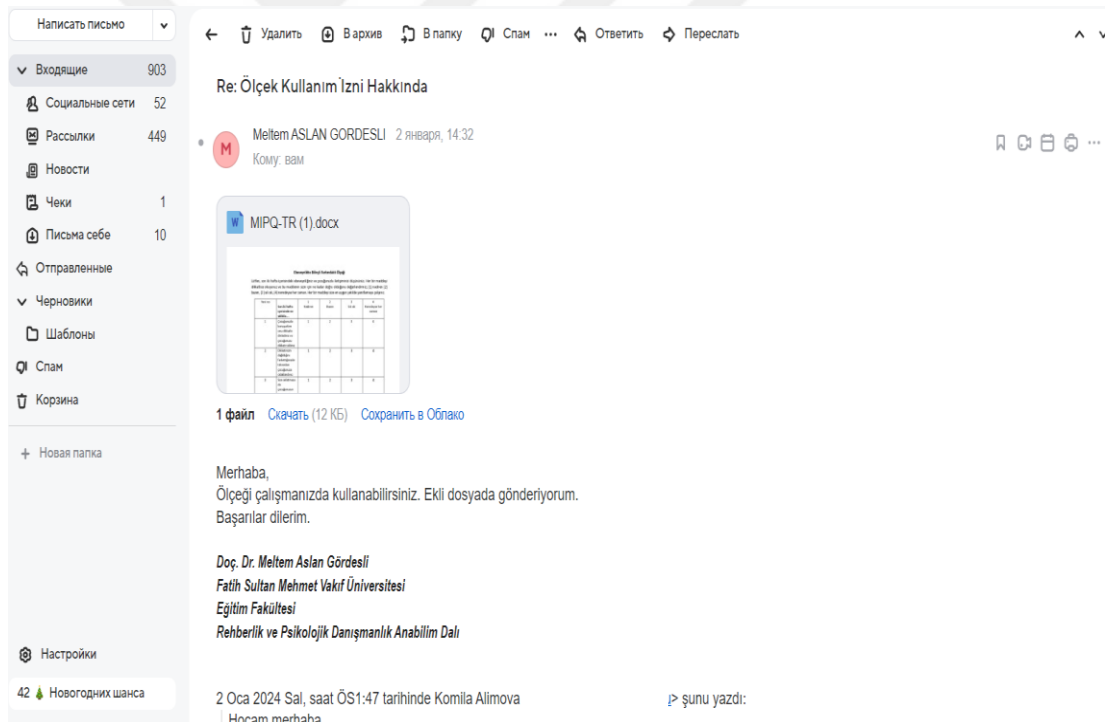
Doç. Dr. Utku Beyazıt

On Tuesday, January 2, 2024 at 01:34:40 PM GMT+3, Komila Alimova wrote:

Hocam merhabalar,

Ben Komila Alimova Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında Prof.Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN danışmanlığında yüksek lisans yapmaktayım. Yüksek lisans tezi kapsamında "Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi" çalışmasını yürütmek amacıyla sizler tarafından Türkiye'ye uyarlama çalışması yapılan "Sürekli Duygusal Zeka Ölçeği"nin kullanılması için izin istiyorum. Cevabınızı sabırsızlıkla bekler ve iyi günler dilerim...

Ankara Üniversitesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Komila ALİMOVA

Ek-3. Etik Kurul İzni

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : 56786525-050.04.04 / 1271914
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

19.02.2024

Sayın Komila ALİMOVA

“Babaların bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi” başlıklı teziniz ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 12/02/2024 tarihli toplantısında alınan 03/10 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

Ek-4. Kurum İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-99222074
Konu : Araştırma İzni

20.03.2024

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 11.03.2024 tarihli ve 1300121 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Komila ALİMOVA'nın "**Babaların Bilinçli Farkındalık Düzeyleri İle Çocukların Duygusal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi**" başlıklı tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı okul ve kurumlarda yapılacak uygulama talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup çalışma tamamlandıktan sonra çalışmanın bir nüshasının **30 iş günü içerisinde arge06_arastirma@meb.gov.tr adresine PDF olarak gönderilmesi** gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yaşar KOÇAK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları (3 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Ankara Üniversitesi

Bilgi :
9 Merkez İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Ebru ÖZBEK

Unvan : Memur

Telefon No :

İnternet Adresi: Faks:

E-Posta:

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e66a-e7e8-3e85-be88-7dab kodu ile teyit edilebilir.

